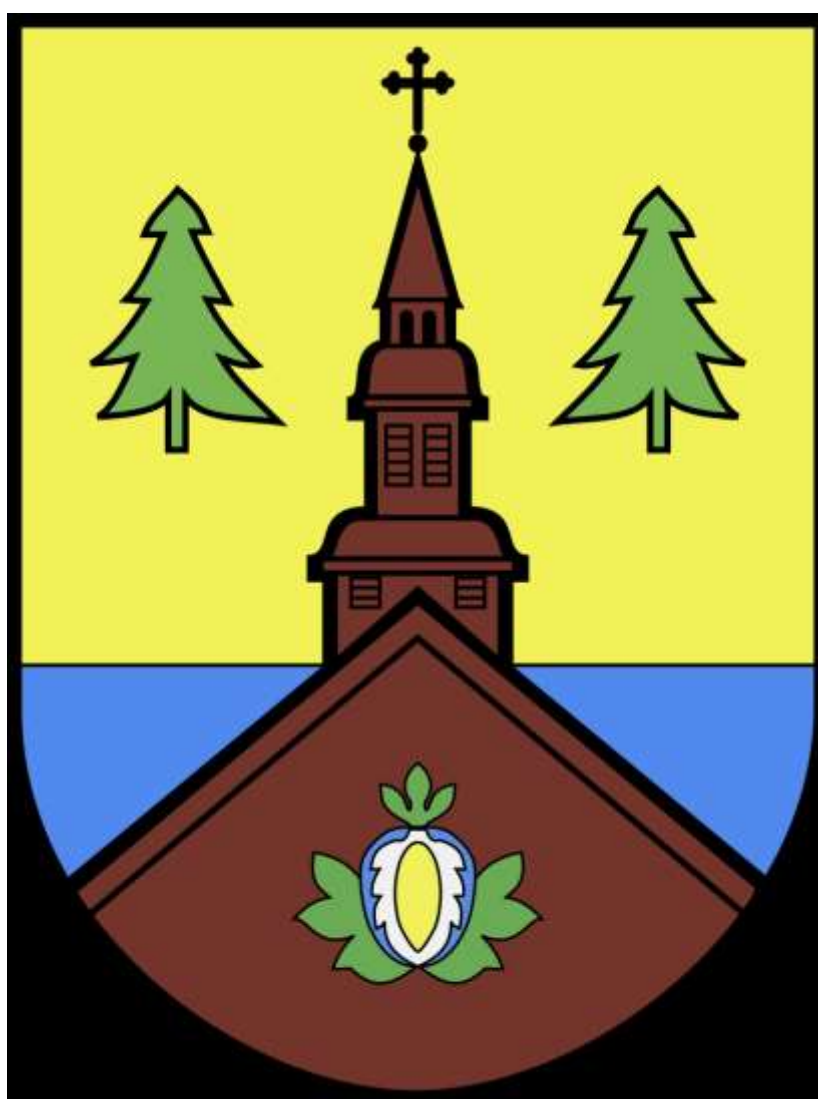

**Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej
gminy Karsin na potrzeby opracowania Strategii Rozwoju
Gminy do roku 2030**

Fundacja Inicjatyw Menedżerskich, ul. Żołnierzy Niepodległej 5/7, 20-078 Lublin
tel./fax: (+48) 81 532 14 25; tel.: (+48) 81 441 33 44; email: biuro@fim.org.pl

www.fim.org.pl

NIP: 712-308-96-56 KRS: 0000290822

Organ rejestrujący: Sąd Rejonowy Lublin – Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku,
VI Wydział Gospodarczy – Krajowy Rejestr Sądowy

SPIS TREŚCI

Wstęp.....	2
1. Diagnoza przestrzenna	3
1.1 Położenie geograficzne i analiza przestrzenna.....	3
1.2 Środowisko przyrodnicze	7
1.3 Klimat	10
2. Diagnoza uwarunkowań społecznych	12
2.1 Sytuacja demograficzna	12
2.2 Pomoc społeczna.....	18
2.3 Ochrona zdrowia	21
2.4 Bezpieczeństwo publiczne	22
2.5 Opieka nad dziećmi do lat 3 i edukacja	25
2.6 Dziedzictwo kulturowe i zabytki.....	29
2.7 Turystyka i rekreacja	32
2.8 Kapitał społeczny	34
3. Diagnoza uwarunkowań gospodarczych	36
3.1 Rynek pracy i bezrobocie	36
3.2 Podmioty gospodarcze	39
3.3 Rolnictwo	42
4. Diagnoza infrastruktury	44
4.1 Infrastruktura Komunikacyjna.....	44
4.2 Gospodarka mieszkaniowa i infrastruktura techniczna.....	47
4.3 Gospodarka odpadami.....	51
5. Diagnoza uwarunkowań finansowych	55
5.1 Dochody i wydatki	55
5.2 Środki zewnętrzne	58
6. Wnioski	61
6.1 Wnioski z diagnozy przestrzennej	62
6.2 Wnioski z diagnozy uwarunkowań społecznych	63
6.3 Wnioski z diagnozy uwarunkowań gospodarczych.....	65
6.4 Wnioski z diagnozy infrastruktury	66
6.5 Wnioski z diagnozy uwarunkowań finansowych	67
Spis tabel.....	68
Spis map.....	69
Spis wykresów	70

WSTĘP

Niniejsza diagnoza została opracowana na potrzeby Strategii Rozwoju Gminy Karsin do roku 2030. Przygotowując dokument analizie poddane zostały najważniejsze obszary społeczne, gospodarcze i przestrzenne mające wpływ na funkcjonowanie mieszkańców. W tym celu wykorzystano dane statystyczne udostępnione przez Główny Urząd Statystyczny oraz gromadzone przez Urząd Gminy Karsin. Wnioski z diagnozy posłużą do przygotowania analizy SWOT na kolejnym etapie prac.

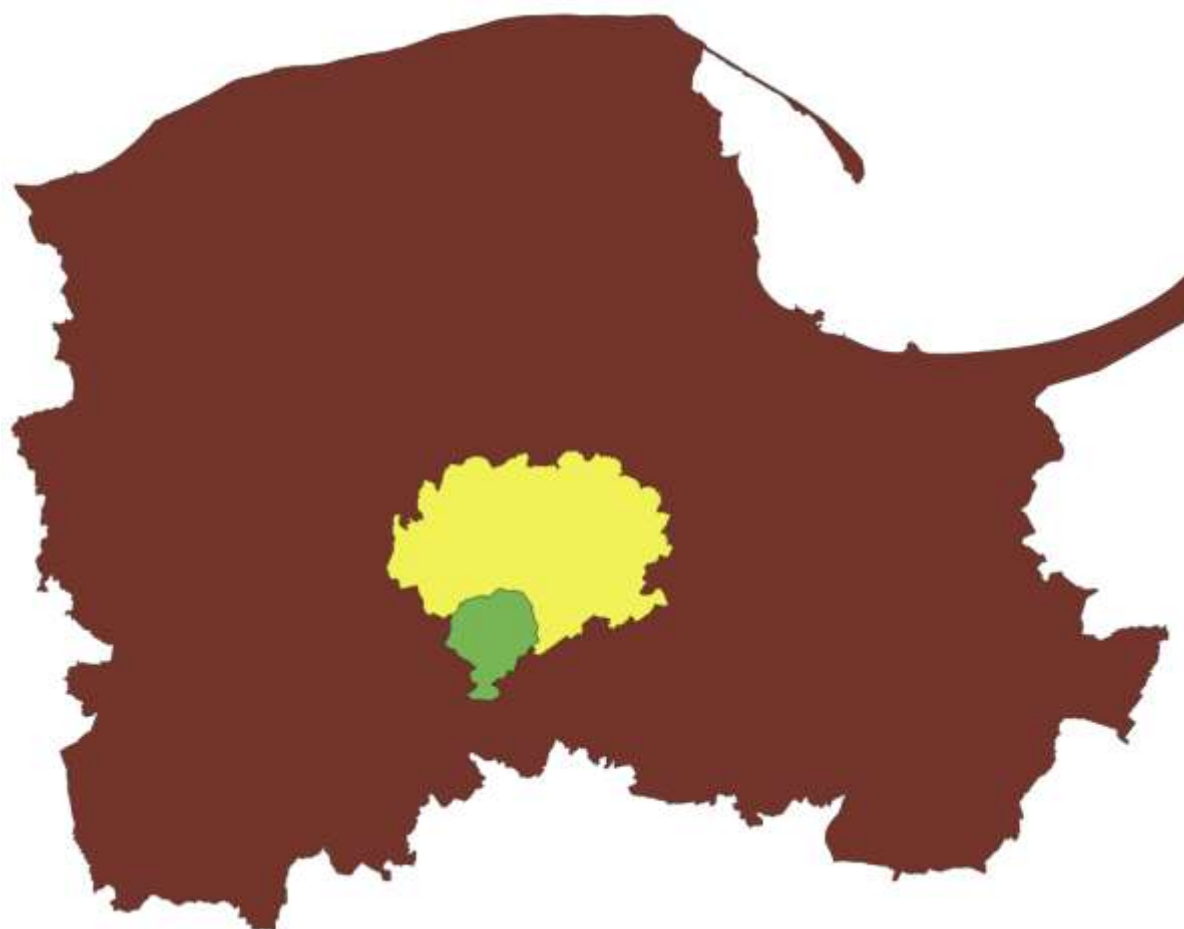
1. DIAGNOZA PRZESTRZENNA

1.1 POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE I ANALIZA PRZESTRZENNA

Położenie geograficzne

Gmina Karsin położona jest w południowej części województwa pomorskiego oraz powiatu kościerskiego. Mierząc dystans od centrum gminy, największe miasto regionu, Gdańsk, oddalone jest o około 69 km. Nieco większy dystans, ok. 87 km, dzieli Karsin od stolicy województwa kujawsko-pomorskiego - Bydgoszczy. Natomiast największy ośrodek powiatu, czyli miasto Kościerzyna, znajduje się około 24 km na północ. Powierzchnia gminy Karsin wynosi 169 km² co stanowi 0,92% terenu województwa oraz 14,49% powiatu.

Mapa 1. Położenie gminy Karsin w województwie pomorskim oraz powiecie kościerskim

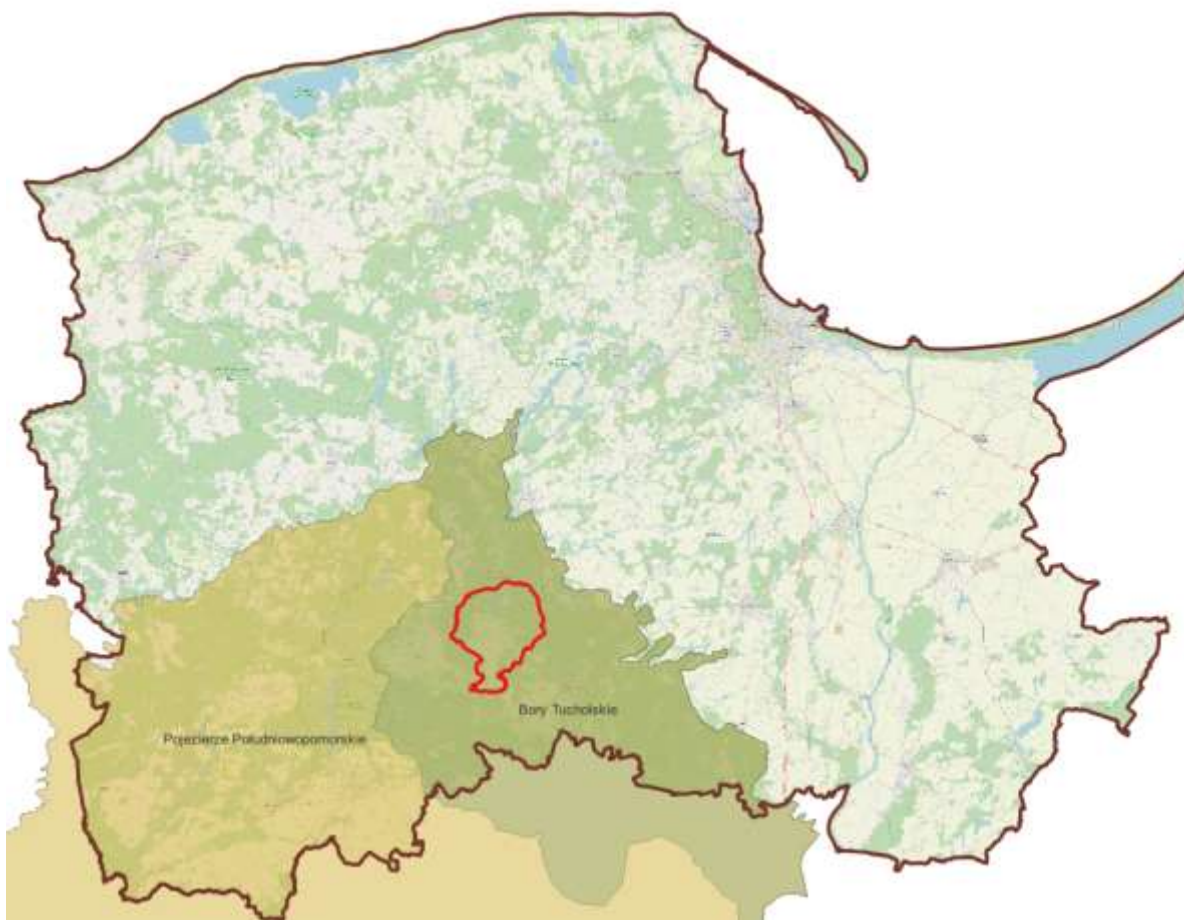

Źródło: opracowanie własne

Północna część gminy Karsin graniczy z trzema innymi gminami powiatu kościerskiego tj. gminą Dziemiany, gminą wiejską Kościerzyna oraz gminą Stara Kiszewa. Po jej południowo-wschodniej stronie leży gmina Czersk, natomiast po zachodniej gmina Brusy - obie znajdujące się w powiecie chojnickim.

Analizując podział Polski ze względu na obszary fizycznogeograficzne gmina Karsin znajduje się w całości w makroregionie Pojezierza Południowopomorskiego, oraz w północnej części mezoregionu Borów Tucholskich. Jest to mezoregion o powierzchni 2,4 tys. km², który swoją nazwę zawdzięcza znajdującemu się w nim kompleksowi leśnemu.

Mapa 2. Położenie fizycznogeograficzne gminy Karsin

Źródło: opracowanie własne

Podział administracyjny

Gmina Karsin to gmina wiejska, a siedzibą jej władz administracyjnych jest miejscowość Karsin położona w centralnej części. Gmina posiada 11 sołectw oraz 22 miejscowości, w tym 13 wsi i 9 osad. Niektóre ze wsi posiadają dodatkowo części integralne, takie jak osady leśne czy kolonie.

Tabela 1. Miejscowości gminy Karsin oraz ich części integralne

Wsie	Części wsi	Osady
Bąk		Abisynia
Borski	- Czarnowodzianka - Jasnochówka) - Jeziorna - Podrębiona - Rysiny	Chojny
Cisewie		Dębowiec
Dąbrowa	Wybudowania Dąbrowskie	Joniny Duże
Górki	Abisynia Górską Smolewo	Joniny Małe
Karsin	- Dębowiec - Karsin-Wybudowanie - Mniszek	Kąty
Kliczkowy	Malary	Knieja
Miedzno		Mniszek
Osowo	- Ameryka - Białe Błoto	Ostrzywik

	• Niebo • Osowo-Wybudowanie • Osówko • Ostrzywik	
Przytarnia	• Przytarnia-Wybudowanie • Robaczkowo	Popia Góra
Wdzydze Tucholskie	• Czyste • Krzywe • Lipa	Robaczkowo
Wiele	• Abisynia • Bekasowo • Będomin • Biała Góra • Chojny • Jeżewo • Mrówkowo • Piątkowo • Przydół • Rogalewo • Wiele-Wybudowanie	Wygoda
Zamość	• Bucht • Pionk	Żebrowo

Źródło: opracowanie własne na podstawie rejestru TERYT prowadzonego przez GUS

Mapa 3. Gmina Karsin

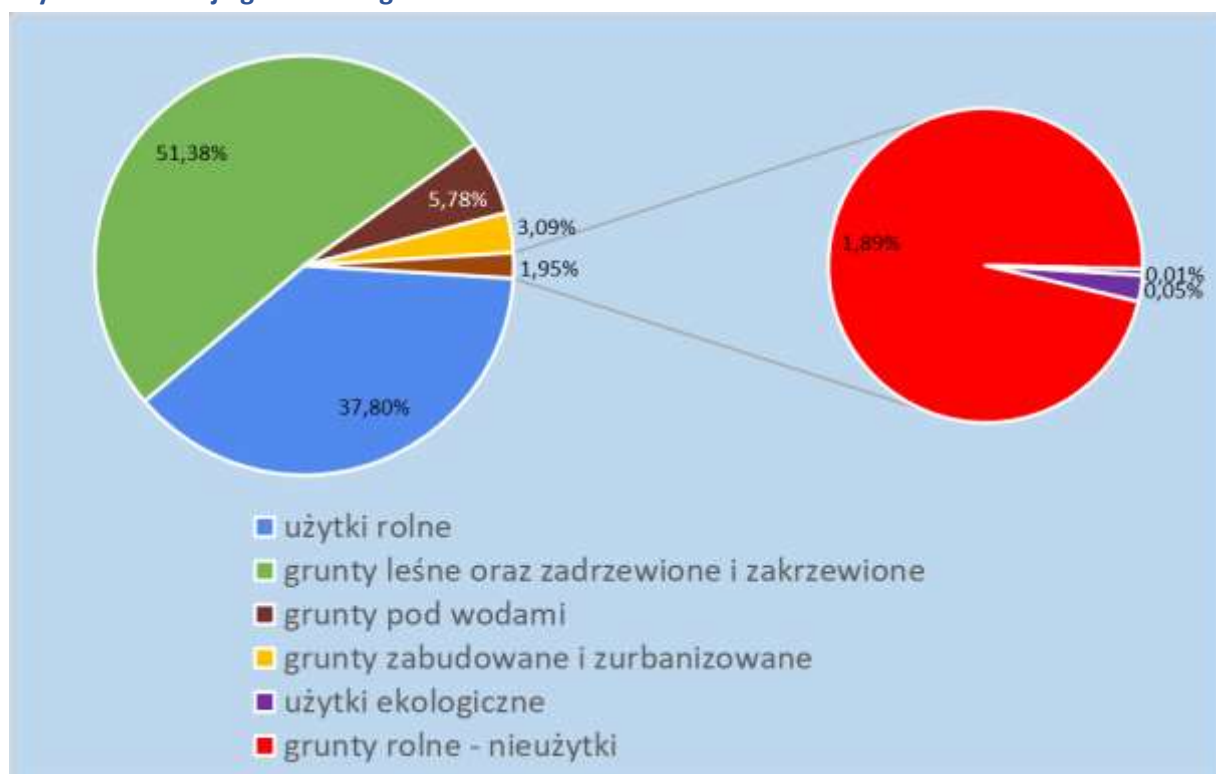

Źródło: opracowanie własne

Struktura gruntów

Analizując strukturę gruntów w gminie Karsin widoczna jest przewaga gruntów leśnych, zadrzewionych i zakrzewionych, które stanowią ponad 50% jej terytorium. Grunty rolne zajmują 37,80% powierzchni gminy, a 5,78% to tereny znajdujące się pod wodami powierzchniowymi. Grunty zabudowane i zurbanizowane stanowią jedynie 3,09% obszaru, a pozostałe terytorium pokryte jest nieużytkami, użytkami ekologicznymi oraz terenami różnymi.

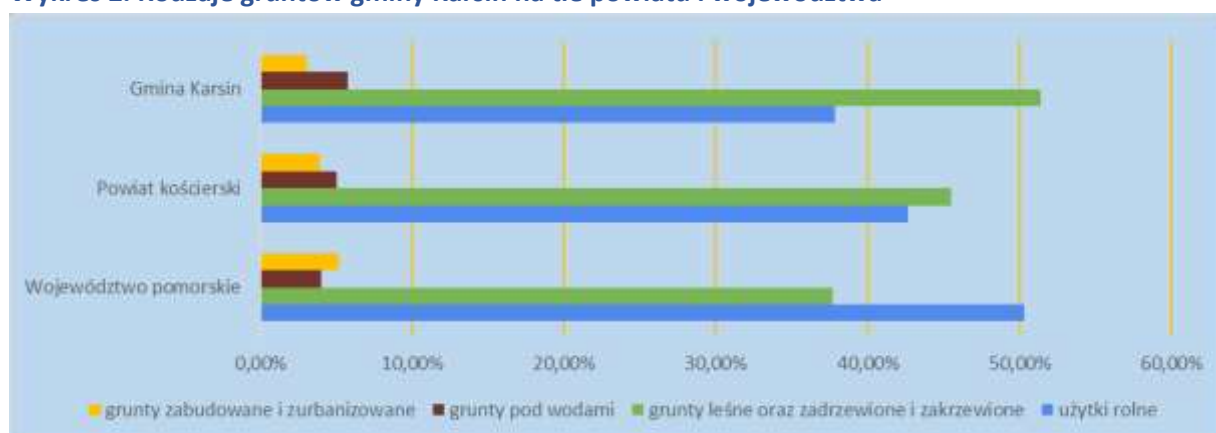
Wykres 1. Rodzaje gruntów w gminie Karsin

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Wyjątkowo wysoki poziom zalesienia jest cechą wspólną całego powiatu kościerskiego jednak gmina Karsin wyróżnia się pod tym względem nawet na jego tle.

Wykres 2. Rodzaje gruntów gminy Karsin na tle powiatu i województwa

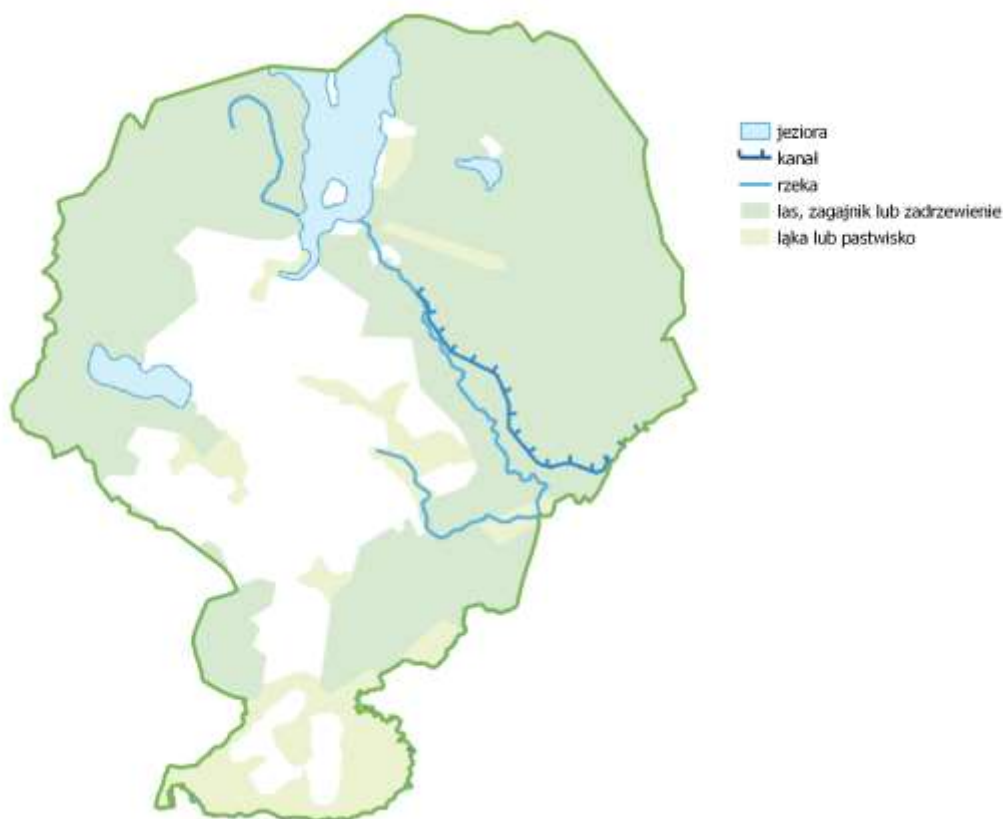

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

1.2 ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

Środowisko przyrodnicze stanowi jeden z największych atutów gminy Karsin i jest jej głównym walorem turystycznym. Tereny rekreacyjne skupiają się wokół jezior Wdzydze oraz Wielewskiego, a obszerne tereny leśne są idealnym celem wycieczek pieszych i rowerowych.

Mapa 4. Lasy, łąki oraz główne rzeki i jeziora gminy Karsin

Źródło: opracowanie własne

Lasy

Lasy i tereny zielone stanowią dominujący element krajobrazu gminy Karsin pokrywając ponad połowę jej powierzchni (8 812,81 ha). Wskaźnik lesistości gminy wynosi 51,1% i jest wyższy niż powiatu kościerskiego (44,8%) i województwa pomorskiego (36,4%).

Lasy gminy należą do jednego z największych kompleksów borów sosnowych w Polsce czyli Borów Tucholskich. Pokrywają one w większości obszary równin sandrowych, powstałych po czwartorzędowej epoce lodowcowej. Ze względu na postępującą na przestrzeni ostatnich stuleci rabunkową gospodarkę leśną obecnie przeważają zdecydowanie siedliska boru świeżego oraz boru chrobotkowego, z niewielkimi terenami pokrytymi borem mieszanym dębowo-sosnowym i kwaśną dąbrową. Natomiast rynny jezior polodowcowych pokryte zostały przez torfowiska oraz łąki, gdzie występują takie rośliny jak żurawina błotna, bagno zwyczajne oraz liczne gatunki torfowców i mchów.

Tereny leśne pokrywają głównie północną część gminy oraz jej południowe fragmenty.

Wody powierzchniowe

Gmina Karsin znajduje się w większości w zlewni Wdy z niewielką jej częścią znajdującą się w zlewni Brdy. Wda stanowi główną arterię rzeczną gminy. Ta mierząca 198 km rzeka, wpływa na terytorium gminy od północy przez Jezioro Wdzydze, wypływając z niego nieopodal miejscowości Borsk. Dalej płynie w kierunku południowo-wschodnim i opuszcza gminę w pobliżu Miedzna. Jest to rzeka o charakterze meandrującym, posiadająca zarówno fragmenty przypominające górski potok jak i wolno płynącą rzekę nizinną. Poza nią przez gminę Karsin płyną jeszcze dopływy Wdy – Kątnik oraz Niechwaszcz oraz kanał Wdy.

Zdecydowanie bardziej imponującym elementem wód powierzchniowych gminy Karsin są jeziora, spośród których najważniejsze to Jezioro Wdzydze. Na terenie gminy znajduje się południowa połowa tego kompleksu zbiorników wodnych, który nazywany jest również Kaszubskim Morzem. Wyróżniającym je elementem są 4 wyspy, w tym jedna zamieszkała – Ostrów Wielki. Jezioro stanowi jedną z największych atrakcji turystycznych gminy oraz całych Kaszub Południowych.

Poza Jeziorem Wdzydze teren gminy Karsin pokryty jest licznymi mniejszymi zbiornikami. Wśród nich wyróżnić należy Jezioro Wielewskie, Jezioro Czyste, Jezioro Krzywe, Jezioro Piaseczno, Jezioro Palgorz, Jezioro Kociotek, Jezioro Swatki, Jezioro Małe Zmarłe oraz Jezioro Głuchówka.

Fauna

Teren lasów gminy Karsin zamieszkały jest przez typowych przedstawicieli rodziny ssaków tj. sarny, dziki, jelenie, lisy oraz rzadko spotykane wilki. Nad terenami wodnymi można z kolei natknąć się na bobry. Drugą liczną grupę mieszkańców stanowią ptaki, spośród których najrzadsze są objęte ścisłą ochroną orły bieliki, rybołowy, łabędzie nieme, żurawie zwyczajne, cietrzewie, głuszce, czaple, kruki, puchacze, sokoły wędrowne i bociany.

Obszary chronione prawnie

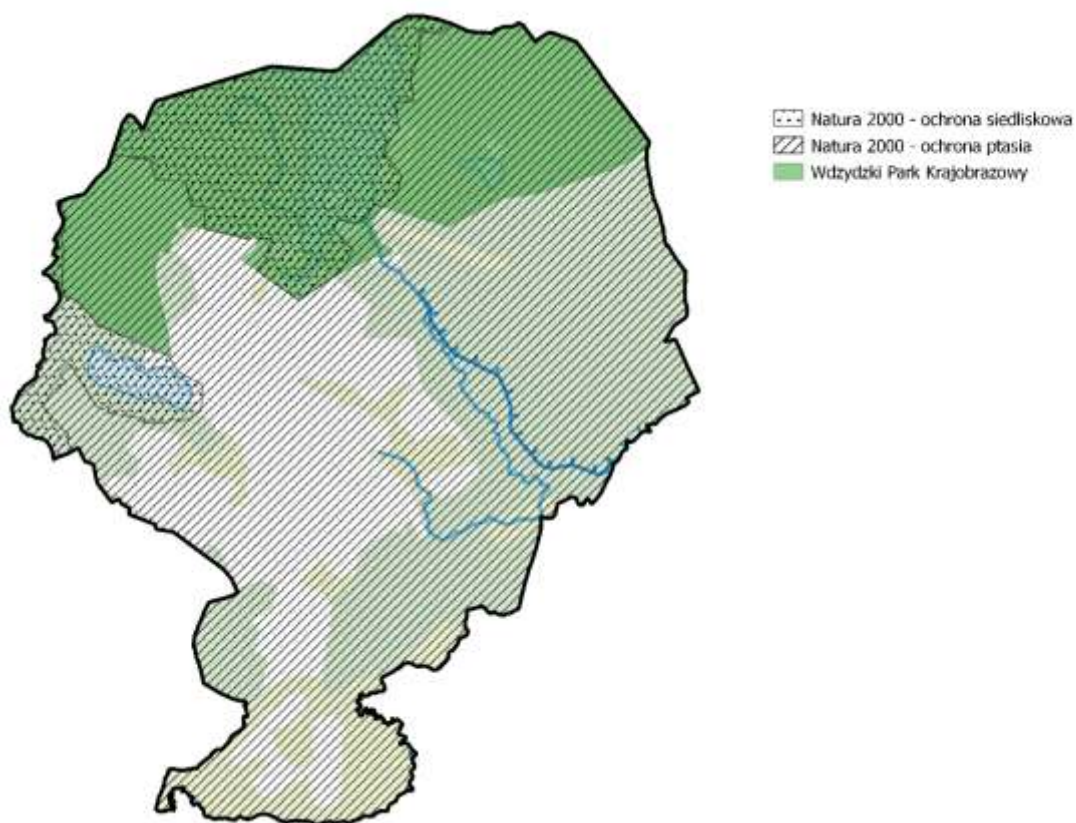
Cały północna część gminy znajduje się na terenie utworzonego w 1983 roku Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego. Jego powierzchnia wynosi 17,8 tys. ha, z czego 4,6 tys. ha zlokalizowane jest w gminie Karsin. 64% obszaru Parku stanowią tereny leśne i zakrzewione, natomiast 11% pokrywają wody powierzchniowe, które pełnią jednak rolę jego serca pod postacią Jeziora Wdzydze, 53 jezior o powierzchni poniżej 1 ha oraz 100 jeszcze mniejszych oczek wodnych.

Na terenie gminy nie znajdują się żadne rezerваты przyrody. Całe terytorium gminy Karsin znajduje się natomiast w obszarze ochrony ptasiej Natura 2000 Bory Tucholskie co oznacza, że występują tu, wspomniane wyżej, odpowiednio liczne gatunki ptaków wymienionych w załączniku 1 dyrektywy ptasiej lub też gatunki ptaków wędrownych traktują gminę jako postój lub zimowisko w okresie migracji.

Fragmenty gminy Karsin znajdują się ponadto w dwóch obszarach ochrony siedliskowej Natura 2000:

- Obszar Młosino-Lubnia – zachodnio-centralny fragment gminy obejmujący całe Jezioro Wielewskie oraz tereny je otaczające. Jego powierzchnia na terenie gminy wynosi 698 ha.
- Obszar Jeziora Wdzydzkie – północne terytorium gminy skupiające się wokół kompleksu Jeziora Wdzydzkiego. Obszar ten obejmuje również centralną część Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego. Jego powierzchnia na terenie gminy wynosi 2 184 ha.

Mapa 5. Obszary ochrony przyrody w gminie Karsin

Źródło: opracowanie własne

Poza powyższymi formami ochrony, na terenie gminy Karsin znajdują się jeszcze 4 pomniki przyrody:

Tabela 2. Pomniki przyrody w gminie Karsin

Miejscowość	Nazwa pomnika przyrody	Data utworzenia pomnika przyrody
Cisewie	dąb szypułkowy „Adam”	22 kwietnia 1970 r.
Cisewie	dąb szypułkowy „Ewa”	22 kwietnia 1970 r.
Karsin	dwa kasztanowce białe	13 grudnia 1986 r.
Obr. Dziemiany	dwie brzozy brodawkowate	2 stycznia 1997 r.

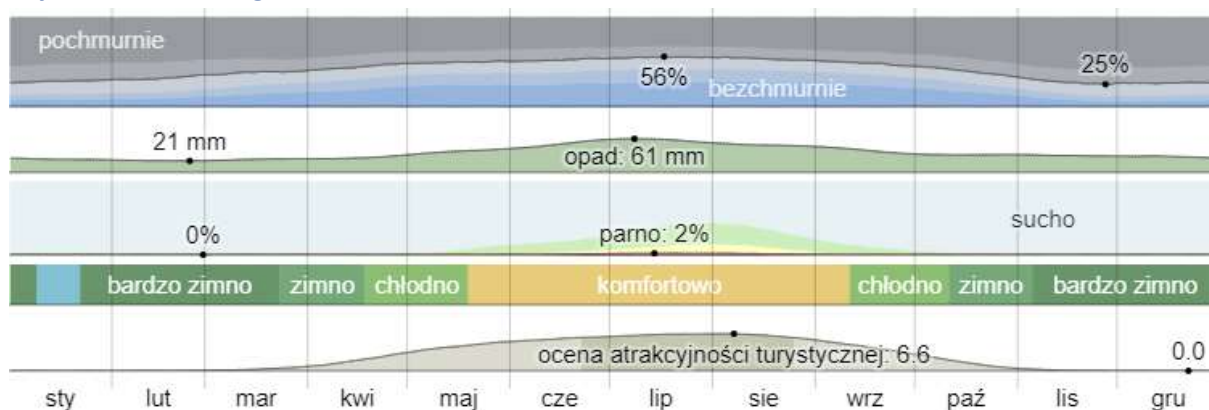
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody

1.3 KLIMAT

Podobnie jak cała Polska, gmina Karsin znajduje się w strefie klimatu umiarkowanego ciepłego, przejściowego, który charakteryzuje się komfortowymi okresami letnimi oraz długimi i mroźnymi zimami. Te pierwsze trwają od 20 maja do 9 września, a średnia temperatura w gminie wynosi wtedy 19°C, zaś najgorętszym miesiącem jest lipiec, kiedy temperatura średnia wynosi 23°C, a minimalna 12°C.

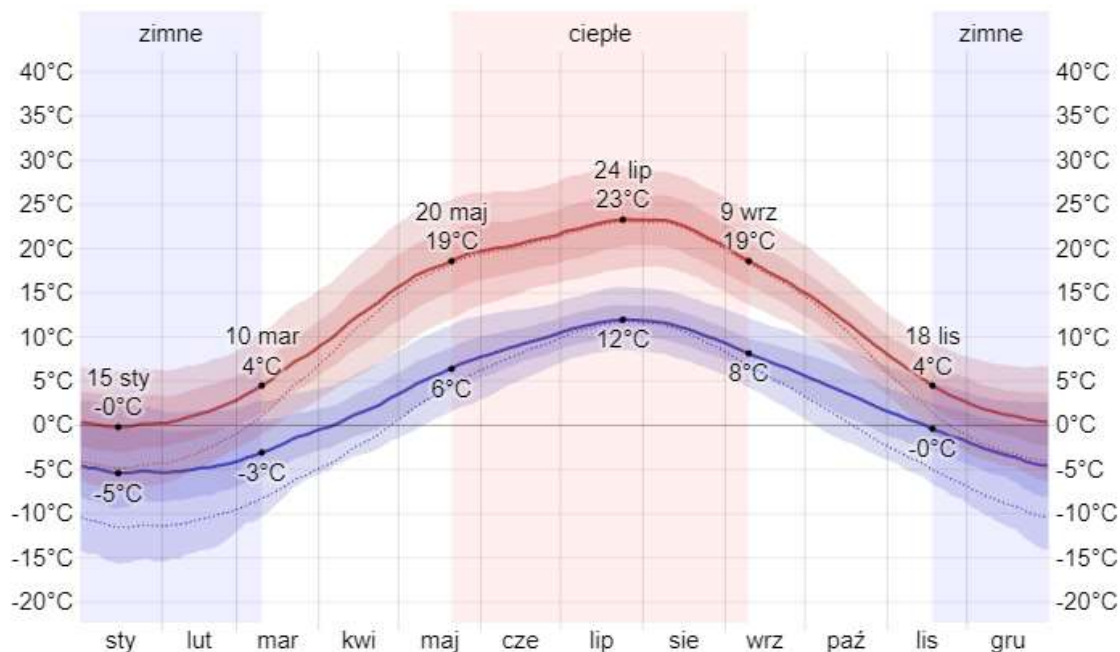
Z kolei okres zimny trwa od 18 listopada do 10 marca, kiedy to średnia temperatura nie przekracza 4°C, a najzimniejszym miesiącem jest styczeń o temperaturze spadającej średnio do -5°C.

Wykres 3. Klimat w gminie Karsin

Źródło: pl.weatherspark.com

Wykres 4. Średnia temperatura minimalna i maksymalna w gminie Karsin

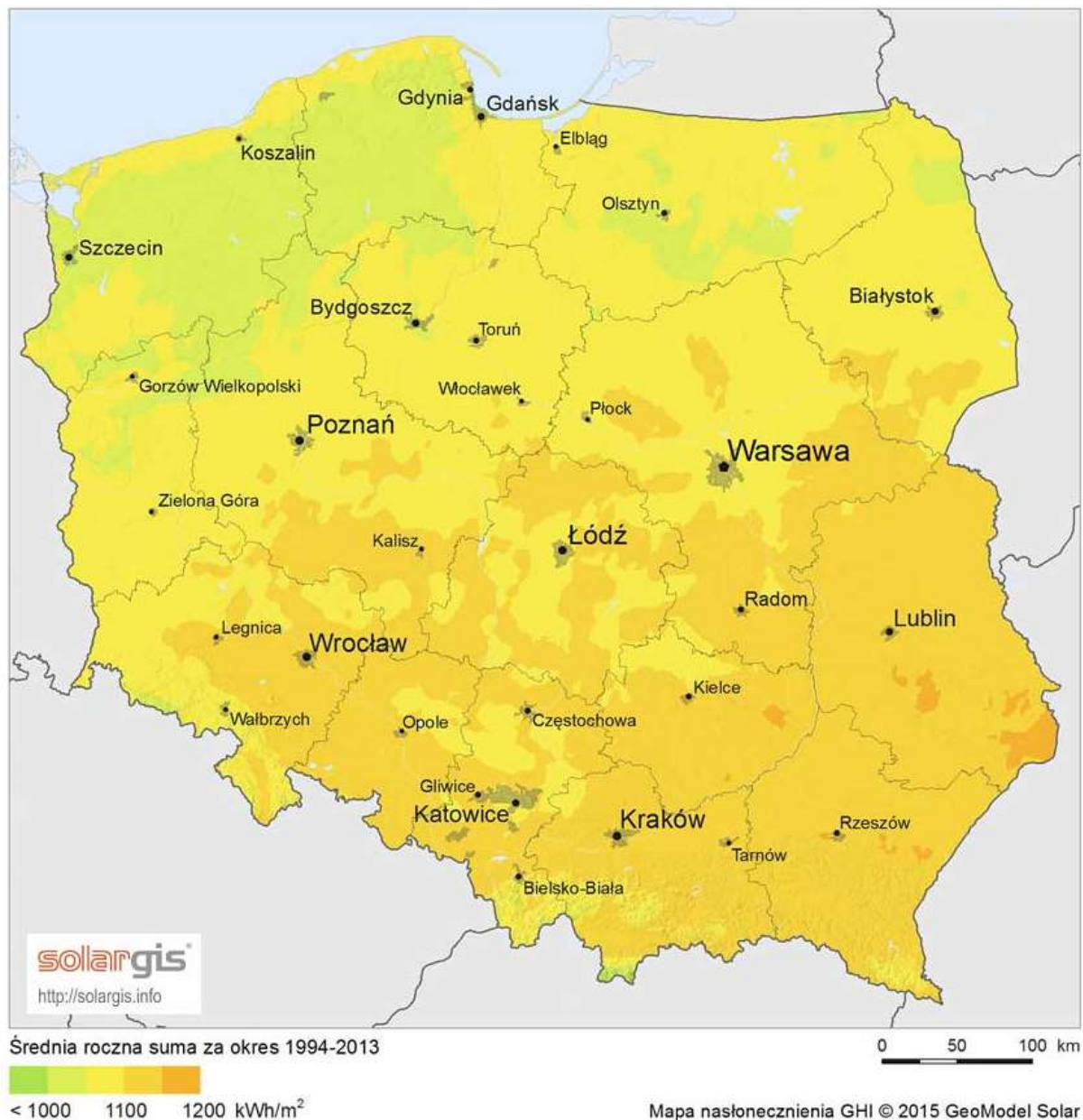
Źródło: pl.weatherspark.com

Biorąc pod uwagę panujące w ciągu roku warunki klimatyczne można ocenić najlepszy okres atrakcyjności turystycznej gminy. Mają na nie wpływ poziom opadów atmosferycznych oraz wysokość

temperatur. W przypadku gminy Karsin rozpoczyna się on z końcem marca, swój szczyt osiąga w okresie czerwiec-sierpień, a kończy na początku listopada.

Nasłonecznienie w gminie Karsin, podobnie jak w całej północnej Polsce, waha się pomiędzy 1000 a 1100 kWh/m². Pomimo tego, że nie są to wyniki tak dobre jak w południowych regionach, takie warunki w dalszym ciągu pozwalają na skuteczne inwestycje z zakresu fotowoltaiki.

Mapa 6. Poziom nasłonecznienia w Polsce

Źródło: <https://poradnikprojektanta.pl/energia-sloneczna-w-polsce-naslonecznienie/>

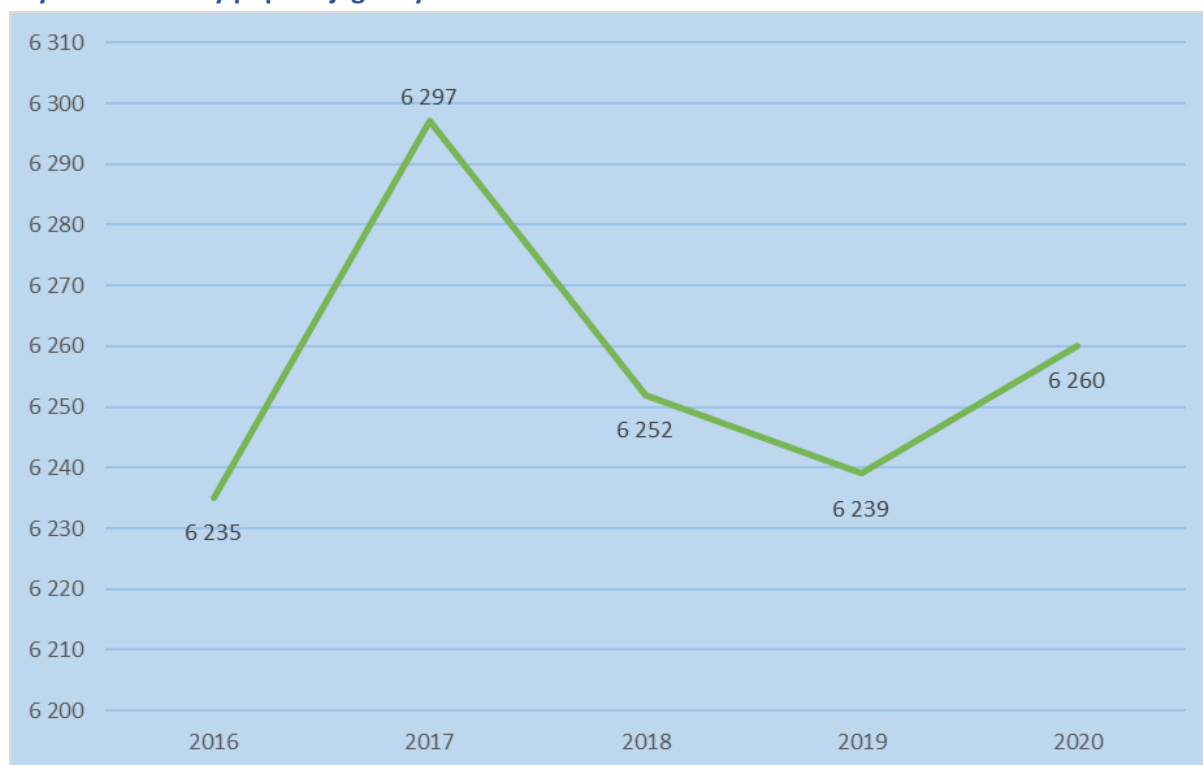
2. DIAGNOZA UWARUNKOWAŃ SPOŁECZNYCH

2.1 SYTUACJA DEMOGRAFICZNA

Populacja i jej zmiany

Na koniec 2021 roku liczba mieszkańców gminy Karsin wyniosła 6 260 i stanowiła wzrost w stosunku do roku poprzedniego o 21 osób. Analizując zmiany populacji na przestrzeni lat 2016-2020 nie można zaobserwować stałego trendu zarówno pozytywnego, jak i negatywnego.

Wykres 5. Zmiany populacji gminy Karsin w latach 2016-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Najwięcej mieszkańców gmina posiadała w roku 2017. W kolejnych dwóch latach nastąpiła tendencja spadkowa, aby w roku 2020 ponownie zanotować niewielki wzrost. Takie zmiany świadczą o stabilnym poziomie liczby mieszkańców, który nie poddał się powszechnemu w Polsce trendowi depopulacji.

Należy jednak podkreślić, że gmina Karsin wypada w tym zakresie gorzej na tle powiatu kościerskiego oraz województwa pomorskiego, które od 2016 notują stały trend wzrostu populacji.

Wykres 6. Zmiany populacji gminy Karsin, powiatu kościerskiego oraz województwa pomorskiego w latach 2016-2020

JST	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Karsin	6 235	6 297	6 252	6 239	6 260
Powiat kościerski	71 771	72 311	72 528	72 688	72 923
Województwo pomorskie	2 315 611	2 324 251	2 333 523	2 343 928	2 346 671

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Stabilna populacja gminy Karsin potwierdza się również we wskaźniku gęstości zaludnienia, który od 2016 roku jest niezmiennie na tym samym poziomie tj. 37 mieszkańców na km². W tym zakresie powiat oraz województwo osiągnęły minimalne wzrosty.

Tabela 3. Gęstość zaludnienia gminy Karsin, powiatu kościerskiego oraz województwa pomorskiego w latach 2016-2020

JST	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Karsin	37	37	37	37	37
Powiat kościerski	62	62	62	62	63
Województwo pomorskie	126	127	127	128	128

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Według prognozy Głównego Urzędu Statystycznego populacja gminy Karsin będzie stale rosła do roku 2030, w którym osiągnie 6 569 mieszkańców. Stanowiłoby to przyrost na poziomie 4,94% w stosunku do roku 2020.

Czynniki wpływające na zmiany populacji

W lepszym zrozumieniu zmian w populacji pomóc może analiza czynników na nie wpływających takich jak migracje oraz przyrost naturalny.

Ten pierwszy najlepiej obrazuje saldo migracji. Na koniec 2020 roku w gminie Karsin wyniosło ono 22 osoby, co oznacza, że 22 osoby więcej wprowadziło się do gminy niż z niej wyjechało. Podobnie jak w przypadku zmian populacji tak i tutaj nie można odnotować stałego trendu. W latach 2019-2020 gmina osiągała poziom lepszy od powiatu kościerskiego, jednak ogólne trendy obu samorządów są zbliżone.

Wykres 7. Saldo migracji w gminie Karsin oraz powiecie kościerskim w latach 2016-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

W celu dokonania głębszej analizy należy przeanalizować kierunki migracji w ruchu wewnętrznym.

Tabela 4. Zameldowania i wymeldowania w podziale na kierunek z/do miast i z/do wsi

	zameldowania z miast					zameldowania ze wsi				
	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Karsin	32	47	13	49	35	15	21	12	21	29
	wymeldowania do miast					wymeldowania na wieś				
	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Karsin	38	33	29	32	19	38	21	19	26	23

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

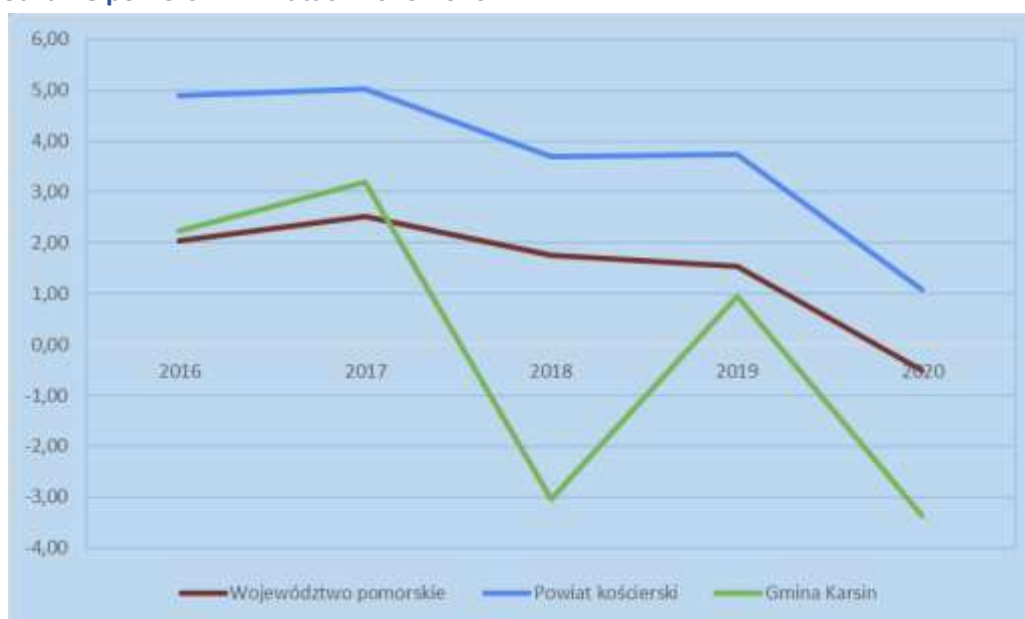
Widoczne jest, że nowi mieszkańcy gminy Karsin częściej przyjeżdżają z miast niż ze wsi. Trend ten nie zmienił się ani razu w latach 2016-2020 i świadczyć może, o popularności gminy Karsin jako miejsca, w które mieszkańcy pobliskich miast wybierają na budowę domów rodzinnych.

Podobnie mieszkańcy opuszczający gminę, częściej za kierunek wyjazdu obierają tereny miejskie. Jedynie w roku 2020 więcej osób zmieniło miejsce zamieszkania na inne obszary wiejskie. W tym przypadku najczęstszym powodem takiego trendu jest poszukiwanie zatrudnienia, o które łatwiej jest w dużych aglomeracjach.

W przypadku danych dotyczących przyrostu naturalnego ponownie nie można wskazać stałego trendu. Na koniec 2020 roku wyniósł on w gminie Karsin -21, co oznacza, że zmarło o 21 więcej mieszkańców niż urodziło się dzieci. Rok wcześniej osiągnął on jednak pozytywny wynik +6. W latach 2016-2020 przyrost naturalny wahał się pomiędzy negatywnym a pozytywnym niemal z roku na rok.

W celu porównania danych dotyczących gminy z powiatem kościerskim oraz województwem pomorskim należy spojrzeć na przyrost naturalny na 1000 mieszkańców.

Wykres 8. Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców w gminie Karsin, powiecie kościerskim oraz województwie pomorskim w latach 2016-2020

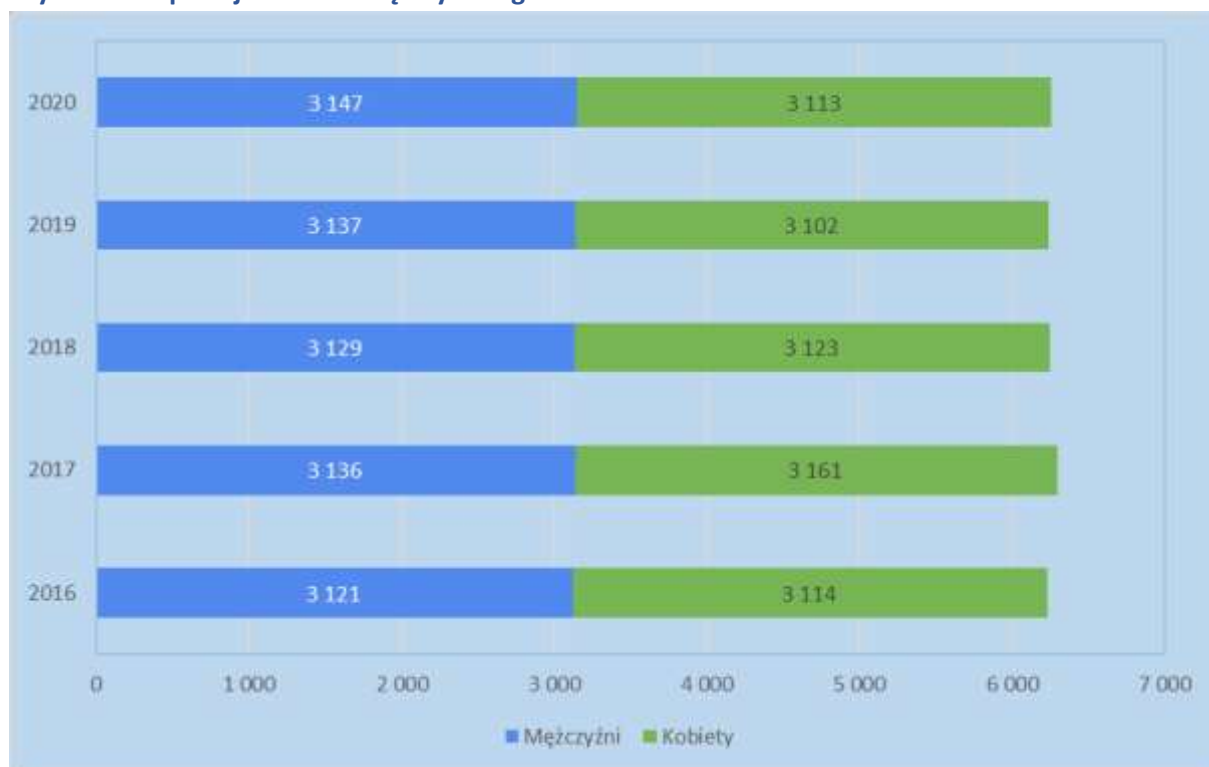
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

W odróżnieniu od gminy Karsin, powiat kościerski i województwo pomorskie utrzymywały dodatni przyrost naturalny w latach 2016-2019. Wyjątkiem jest rok 2020, w którym województwo osiągnęło nieznacznie negatywny wynik. Rok ten jest jednak naznaczony wybuchem pandemii Covid-19, która znacząco wpłynęła na liczbę zgonów, doprowadzając tym samym do dużych spadków przyrostu naturalnego.

Struktura ludności

W populacji gminy Karsin przeważają mężczyźni. Sytuacja ta otrzymuje się od 2018 roku. Na koniec roku 2020 gminę zamieszkiwało 3 147 mężczyzn oraz 3 113 kobiet.

Wykres 9. Populacja kobiet i mężczyzn w gminie Karsin w latach 2016-2020

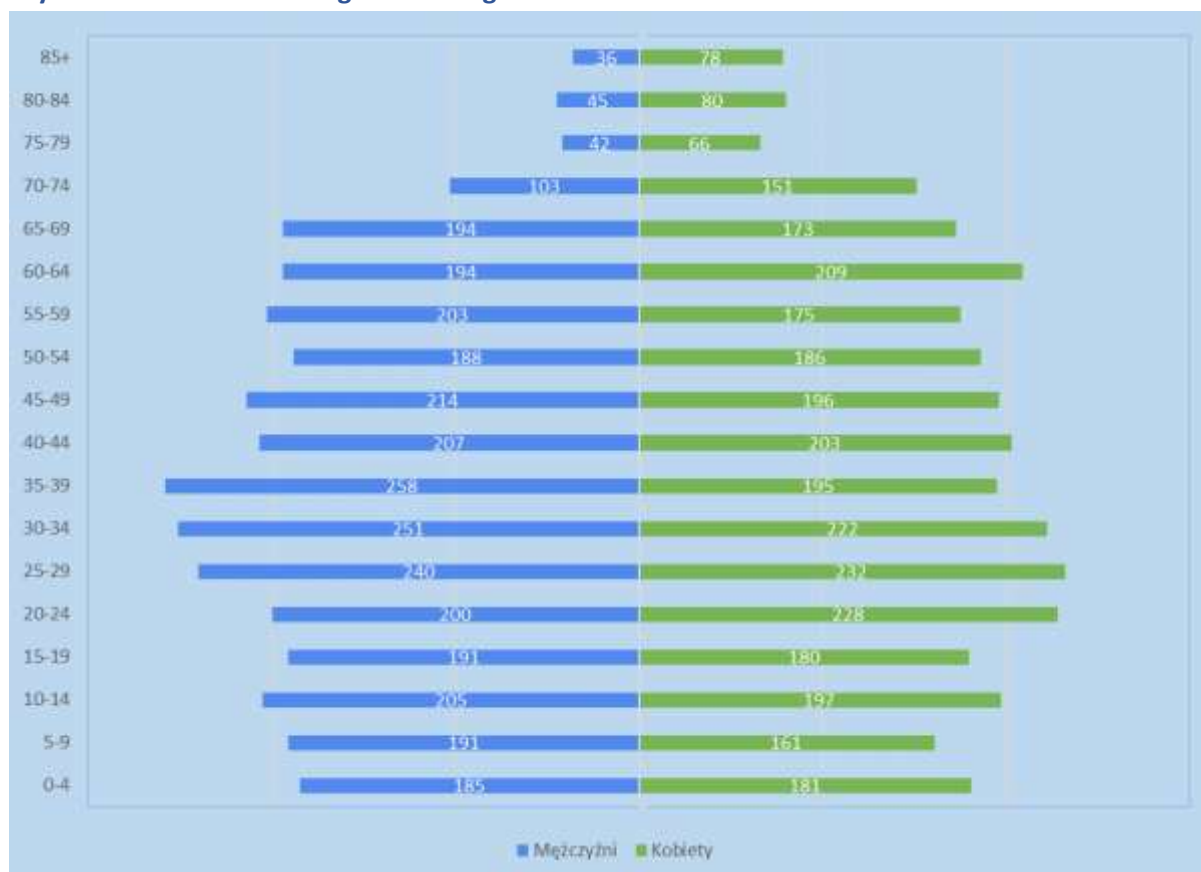
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

W celu dokładniejszego przyjrzenia się strukturze populacji gminy Karsin należy przeanalizować jej piramidę demograficzną czyli stosunek liczby mężczyzn do kobiet w poszczególnych grupach wiekowych.

Mężczyźni przeważają w grupach wiekowych od 0 do 19 lat, od 25 do 59 oraz 65-69. Kobiety z kolei w grupie 20-24, 60-64 oraz wyraźnie w grupach od 70 do 85 i więcej. Różnice w grupach senioralnych wynikają ze średniej długości życia, która u kobiet jest dłuższa niż u mężczyzn. Pomimo tego przewaga mężczyzn jest wyraźna zarówno wśród, dzieci, młodzieży jak i populacji w wieku produkcyjnym.

Należy w tym miejscu zaznaczyć, że struktura demograficzna gminy Karsin nie odbiega od całości społeczeństwa Polski.

Wykres 10. Piramida demograficzna w gminie Karsin

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Kolejnym ważnym aspektem struktury demograficznej jest podział populacji na ekonomiczne grupy wiekowe. Na koniec roku 2020 osoby w wieku produkcyjnym stanowiły 59,71% mieszkańców gminy Karsin, w wieku przedprodukcyjnym 21,49%, a w wieku poprodukcyjnym 18,80%. Niestety, podobnie jak w większości Polski, analizując dane z lat 2016-2020 widoczne są trendy negatywne dotyczące wszystkich trzech grup.

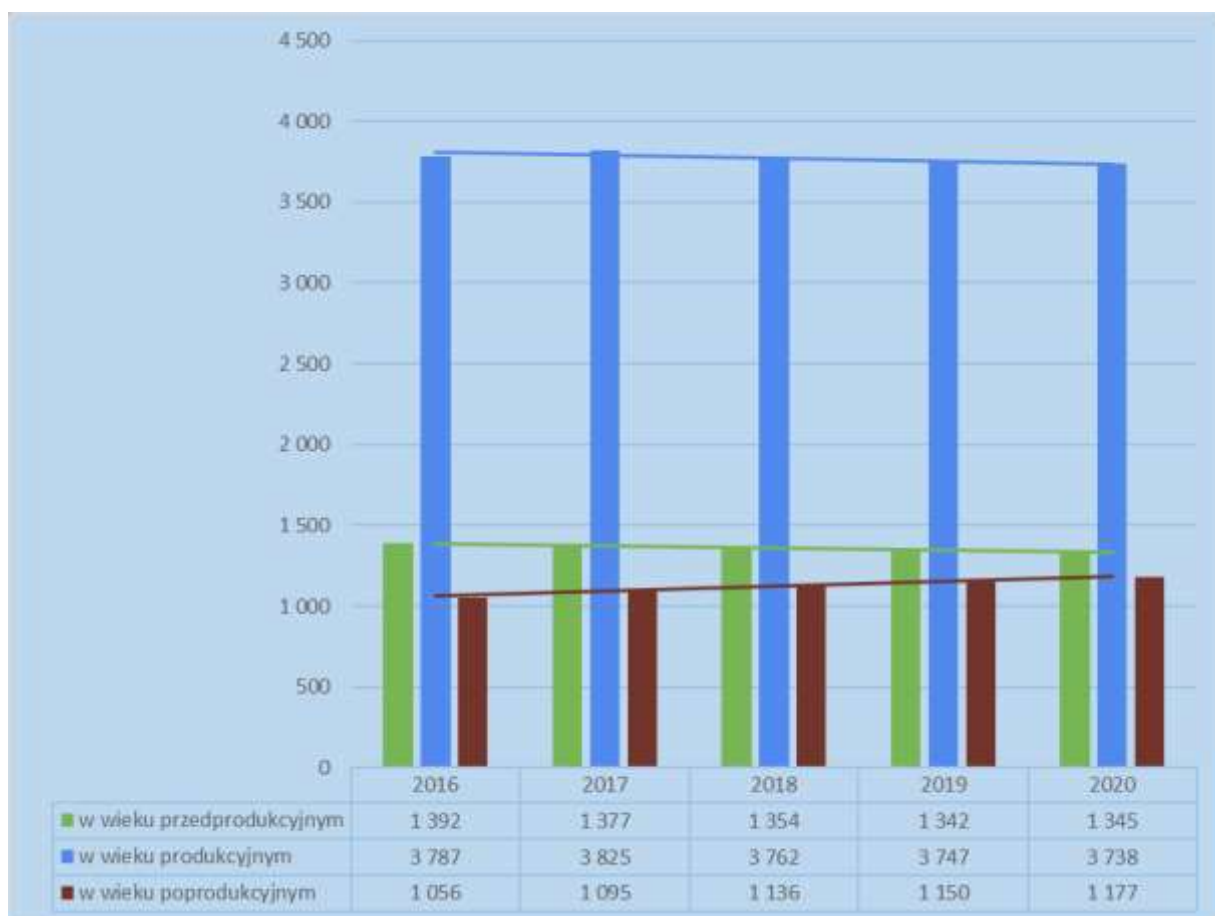
Pomimo, że grupa osób w wieku poprodukcyjnym jest najmniej liczną, to jednocześnie jest ona jedyną, która notuje stały trend rosnący. Od 2016 do 2020 roku liczba osób w wieku 60+ dla kobiet, a 65+ dla mężczyzn wzrosła o 11,46%. W tym samym czasie, pomimo pojedynczych lat wzrostowych, populacja przedprodukcyjna i produkcyjna zmniejszyła się o odpowiednio 3,38% i 1,29%. Nie są to duże zmiany jednak świadczą o postępującym się starzeniu społeczeństwa. Głównymi czynnikami wpływającymi na ten trend są zmniejszająca się dzietność oraz wydłużająca się średnia długość życia mieszkańców.

Taka sytuacja demograficzna będzie postępowała w kolejnych latach i jest jednym z głównych wyzwań władz samorządowych. Jej bezpośrednim efektem dla gminy będą rosnące koszty wsparcia społecznego dla osób w podeszłym wieku połączone z potrzebą rozwoju systemu ośrodków wsparcia ze szczególnym uwzględnieniem całodobowych oraz dziennych domów pomocy.

Inną ważną konsekwencją jest konieczność rozbudowy sieci klubów seniora oraz oferty kulturalnej, rekreacyjnej oraz sportowej skierowanej do seniorów.

Poniższy wykres prezentuje linie trendu dotyczące wszystkich ekonomicznych grup wiekowych.

Wykres 11. Liczba ludności w podziale na ekonomiczne grupy wiekowe w gminie Karsin w latach 2016-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

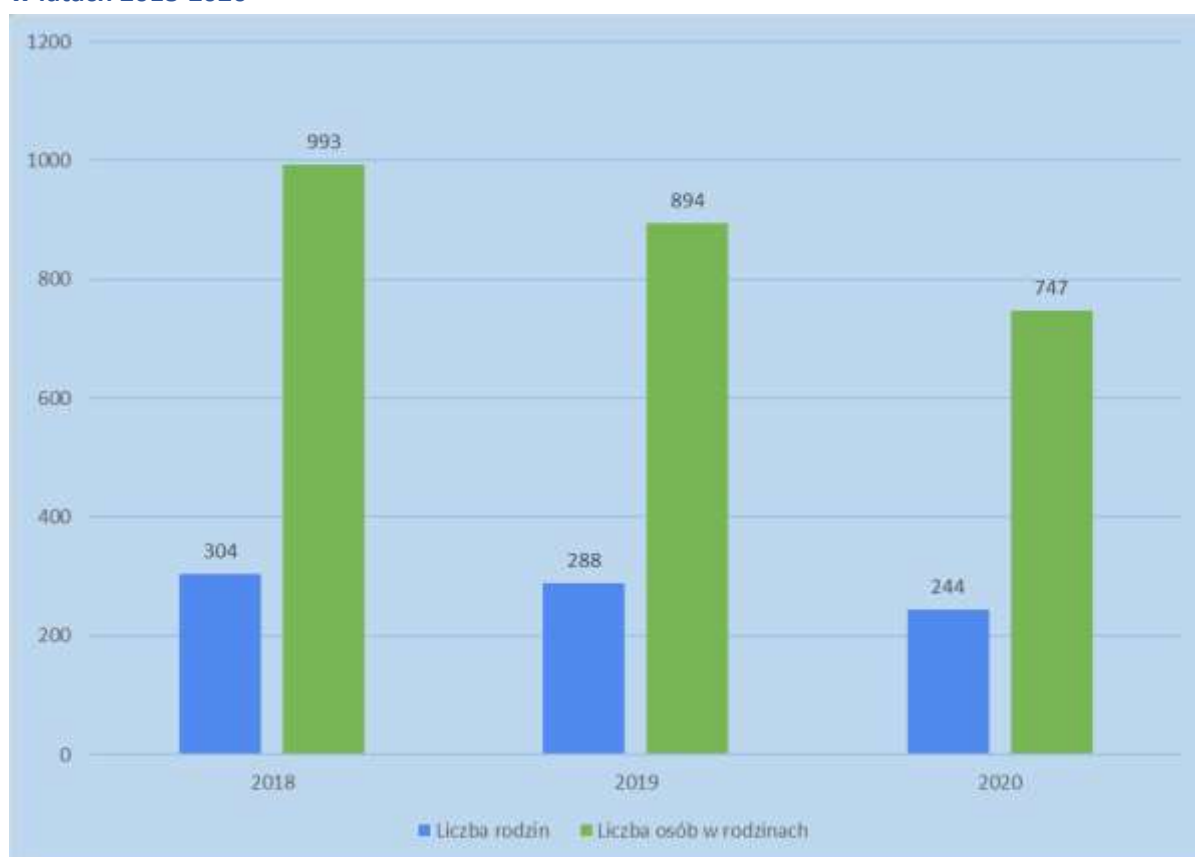
2.2 POMOC SPOŁECZNA

Za pomoc społeczną w gminie Karsin odpowiadają poniższe instytucje:

- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Karsinie – ul. Długa 222, 83-440 Karsin. Tel: 58 687 32 79; e-mail: gopskarsin@wp.pl;
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kościerzynie - ul. Krasickiego 4, 83-400 Kościerzyna. Tel: 58 686 50 05; e-mail: pcpr.koscierzyna@powiatkoscierski.pl.

W roku 2020 z pomocy świadczonej przez GOPS skorzystały 244 rodziny, w skład których wchodziło łącznie 747 osób. Pozytywnym zjawiskiem jest fakt, że w ostatnich latach liczba osób korzystających z pomocy społecznej w gminie Karsin ulega zmniejszeniu, co świadczy o poprawie ich sytuacji.

Wykres 12. Liczba rodzin oraz osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w gminie Karsin w latach 2018-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie raportów o stanie gminy Karsin za lata 2018-2020

Wśród najważniejszych powodów przyznawania świadczeń pomocy społecznej rodzinom znajdowały się długotrwała lub ciężka choroba, ubóstwo oraz niepełnosprawność.

Tabela 5. Powody przyznawania świadczeń pomocy społecznej w gminie Karsin w roku 2020

Powód udzielania pomocy społecznej	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Długotrwała i ciężka choroba	171	425
Ubóstwo	131	431
Niepełnosprawność	118	240
Potrzeba ochrony macierzyństwa	78	78

Bezrobocie	40	145
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	20	71
Alkoholizm	8	19
Zdarzenia losowe	7	27
Bezdomność	4	4
Sytuacja kryzysowa	2	2

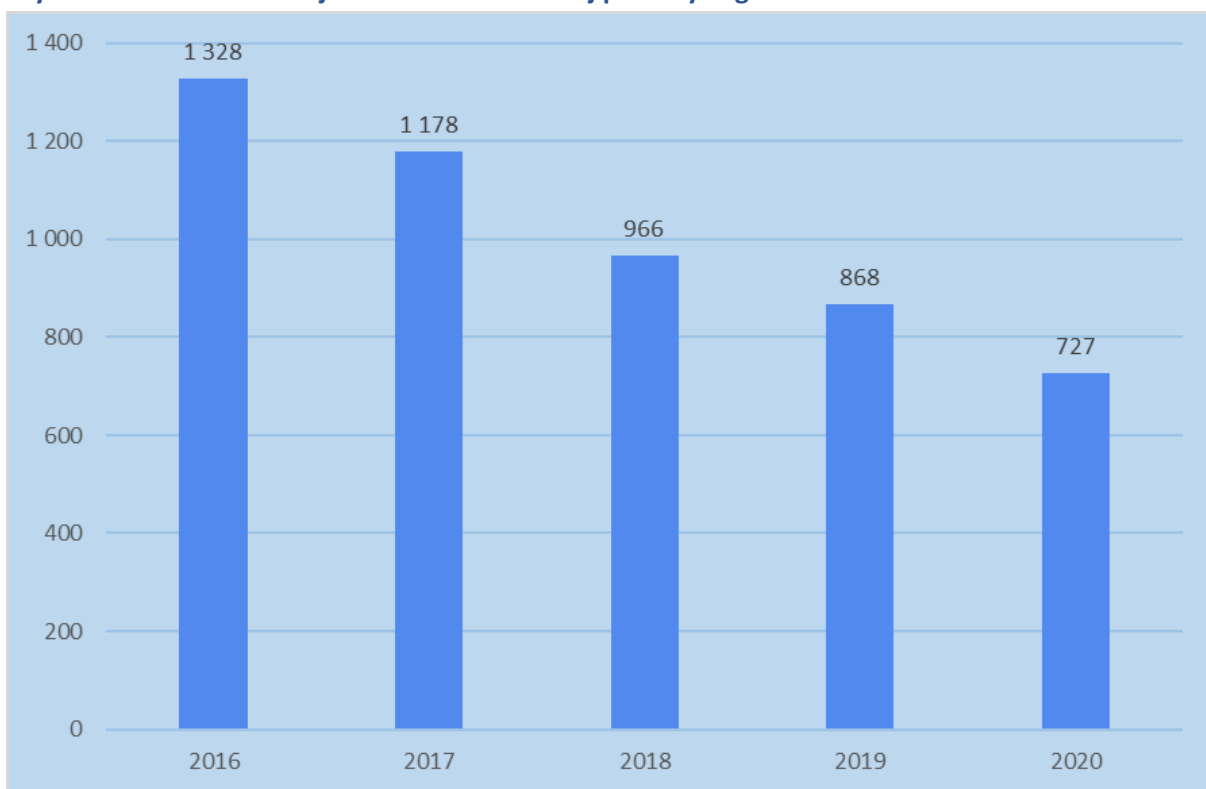
Źródło: Opracowanie własne na podstawie raport o stanie gminy Karsin za rok 2020

Podobnie przedstawiały się dane w latach 2018, natomiast w roku 2019 ubóstwo i niepełnosprawność zamieniły się miejscami w hierarchii.

Na terenie gminy w roku 2020 nie przyznano świadczeń z powodów narkomanii, przemocy w rodzinie, trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego oraz klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Wyjątkową formą pomocy społecznej są usługi prowadzone w miejscu zamieszkania. Podobnie jak poprzednie dane tak i w tym przypadku zaobserwować można zmniejszającą się liczbę beneficjentów tej formy wsparcia w ostatnich latach.

Wykres 13. Liczba beneficjentów środowiskowej pomocy w gminie Karsin w latach 2016-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Poza usługami świadczonymi przez GOPS oraz PCPR na terenie gminy Karsin zlokalizowane są następujące ośrodki wsparcia:

Tabela 6. Ośrodki wsparcia na terenie gminy Karsin

Ośrodek wsparcia	Podmiot prowadzący	Liczba miejsc
Dom Pomocy Społecznej w Cisewiu	Powiat kościerski	114

Schronisko dla osób bezdomnych we Wielu	Chrześcijańskie Stowarzyszenie Dobroczynne	2
Środowiskowy Dom Samopomocy we Wielu	Gmina Karsin	20

Źródło: opracowanie własne na podstawie rejestrów prowadzonych przez Wojewodę Pomorskiego

Zdecydowanie najważniejszym atutem gminy Karsin jest DPS zlokalizowany na jej terenie. Jest to jednak placówka specjalistyczna, której klientami są osoby przewlekle chore psychicznie. Za największą potrzebę można z kolei uznać ośrodki całodobowej oraz dziennej opieki nad osobami starszymi. Ze względu na starzejące się społeczeństwo należy rozważyć inwestycje w tym zakresie.

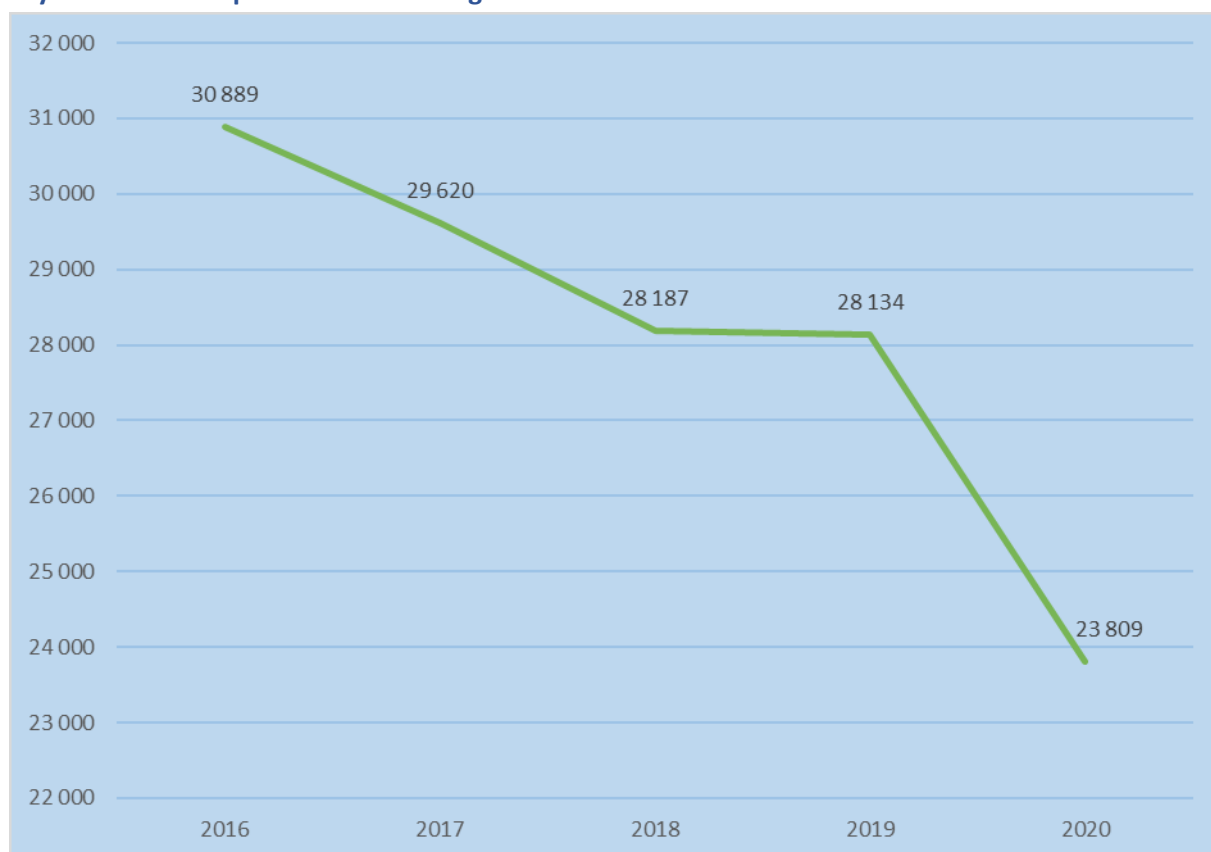
2.3 OCHRONA ZDROWIA

Mieszkańcy gminy Karsin mają dostęp do dwóch placówek świadczących opiekę zdrowotną czyli do NZOZ „Przychodnia” położonego przy ulicy Świerkowej 2/1, w stolicy gminy oraz do NZOZ „Słoneczny” zlokalizowany wsi Wiele przy ul. Rogali 9. Oprócz podstawowej opieki zdrowotnej oraz gabinetu pielęgniarstwa środowiskowej zapewniają one również dwie usługi specjalistyczne: poradnię ginekologiczno-położniczą oraz gabinet fizjoterapii ambulatoryjnej. Na terenie „Przychodni” funkcjonuje również jedyny gabinet stomatologiczny w gminie. W przypadku potrzeby skorzystania z innych specjalistycznych porad lekarskich mieszkańcy gminy muszą udać się do Kościerzyny gdzie funkcjonuje Szpital Specjalistyczny.

Poza dostępem do lekarzy równie ważny dla mieszkańców gminy jest dostęp do aptek. Gmina Karsin posiada dwa takie miejsca: jedno w miejscowości Karsin oraz jedno w Wiele.

W latach 2016-2020 systematycznie spadała liczba porad lekarskich świadczonych na terenie gminy Karsin. Należy jednak podkreślić, że dane za rok 2020 są zniekształcone przez pandemię Covid-19, która w sposób krytyczny wpłynęła na służby ochrony zdrowia jak również znacząco utrudniła i zniechęciła mieszkańców do korzystania z gabinetów lekarskich.

Wykres 14. Liczba porad lekarskich w gminie Karsin w latach 2016-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

2.4 BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

Jednym z najważniejszych zadań jednostek samorządu terytorialnego jest zapewnienie bezpieczeństwa publicznego na swoim terytorium. Zadania z tego zakresu w gminie Karsin wykonują:

- Komenda Powiatowa Policji w Kościerzynie – Posterunek w Karsinie;
- Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Kościerzynie;
- Ochotnicze Straże Pożarne;
- Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Kościerzynie;
- Powiatowy Inspektorat Nadzoru Budowlanego w Kościerzynie;
- Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Kościerzynie;

Jednym z elementów bezpieczeństwa publicznego jest bezpieczeństwo na drogach. W latach 2016-2020 w gminie Karsin miało miejsce łącznie 39 wypadków drogowych, w których zginęły 2 osoby, a 50 zostało rannych. Ponadto doszło do 116 kolizji drogowych oraz zatrzymanych zostało 67 nietrzeźwych kierowców.

Tabela 7. Wydarzenia drogowe w gminie Karsin w latach 2016-2020

	2016	2017	2018	2019	2020	Razem
Wypadki drogowe	9	9	6	8	7	39
Zabici w wypadkach drogowych	1	0	0	0	1	2
Ranni w wypadkach drogowych	9	16	7	10	8	50
Kolizje drogowe	21	16	20	32	27	116
Zatrzymani nietrzeźwi kierowcy	17	12	8	16	14	67

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych posterunku Policji w Karsinie

Jak widać po powyższych danych statystycznych nie można stwierdzić stałego trendu rosnącego lub malejącego w przypadku wydarzeń drogowych.

Drugim aspektem bezpieczeństwa publicznego jest liczba przestępstw popełnianych na terenie gminy. W latach 2016-2020 policja odnotowała łącznie 316 przestępstw, z czego najwięcej – 193 stanowiły przestępstwa kryminalne oraz przestępstwa przeciwko życiu (88). Zdecydowanie rzadziej miały miejsce przestępstwa narkotykowe (8) oraz gospodarcze (18). Ponadto doszło do 3 335 wykroczeń.

Tabela 8. Liczba przestępstw i wykroczeń w gminie Karsin w latach 2016-2020

	2016	2017	2018	2019	2020	Razem
Przestępstwa łącznie	67	51	76	56	66	316
Przestępstwa przeciwko życiu	27	17	25	9	10	88
przestępstwa kryminalne	42	28	62	32	29	193
Przestępstwa gospodarcze	3	6	3	4	2	18
Przestępstwa narkotykowe	1	0	3	1	3	8
Wykroczenia	886	999	532	434	484	3335

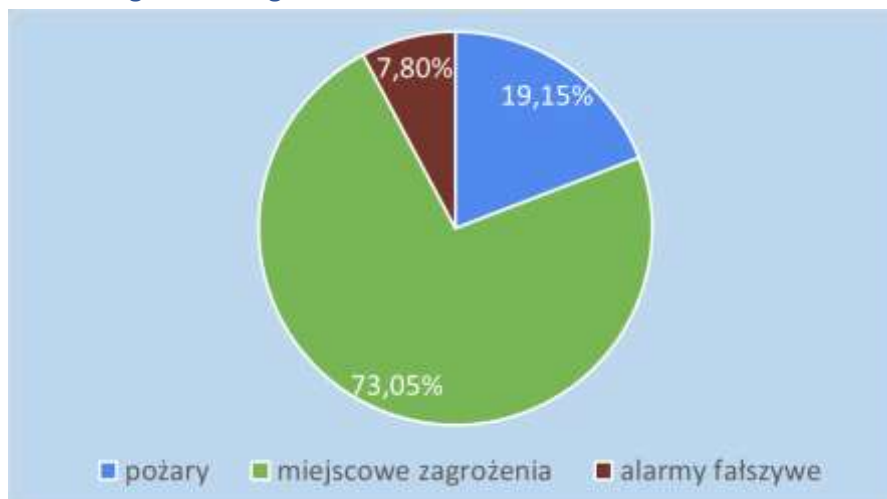
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych posterunku Policji w Karsinie

W powyższej tabeli wyróżniają się dane dotyczące wykroczeń, których liczba zmniejszyła się o 45,37% pomiędzy rokiem 2016 a 2020. Można również odnotować spadek przestępstw przeciwko życiu, który miał miejsce w latach 2019-2020.

Za inne miejscowe zagrożenia odpowiedzialne są głównie jednostki straży pożarnej oraz Ochotniczej Straży Pożarnej. W gminie Karsin funkcjonuje 8 jednostek OSP, z których trzy są włączone do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego: OSP Karsin, OSP Osowo, OSP Wdzydze Tucholskie.

W roku 2020 na terenie gminy miało miejsce 141 zdarzeń, z czego 103 stanowiły zagrożenia miejscowe, 27 pożary, a 11 fałszywe alarmy.

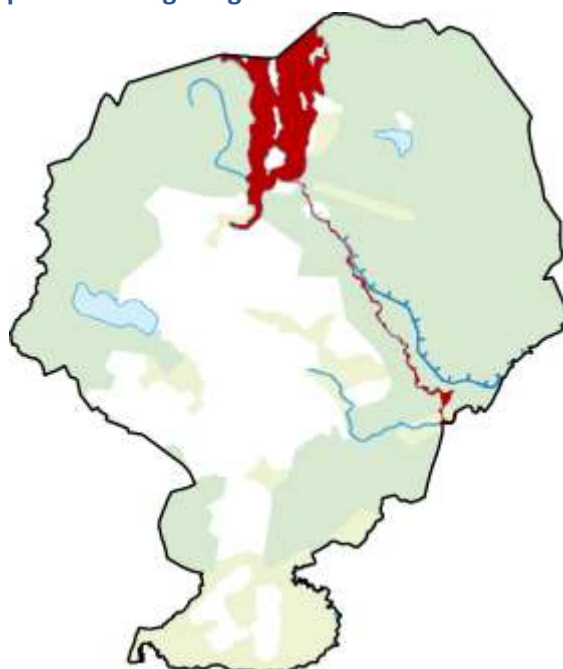
Wykres 15. Zdarzenia zgłaszane w gminie Karsin w 2020 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Z kolei wśród miejscowych zagrożeń najczęściej występowały zagrożenia medyczne (35), komunikacyjne (21) oraz spowodowane silnymi wiatrami (21). W roku 2019 wystąpiła natomiast znaczna liczba zagrożeń wynikających z opadów deszczu (35). Wpływają one w szczególności na tereny zagrożone podtopieniami, które w gminie Karsin występują wzdłuż biegu rzeki Wdy oraz wokół Jeziora Wdzydze.

Mapa 7. Mapa zagrożenia powodziowego w gminie Karsin

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PGW Wody Polskie

Aby lepiej przedstawić poziom bezpieczeństwa publicznego w odniesieniu do zdarzeń wymagających udziału jednostek ochrony przeciwpożarowej na terenie gminy należy przeanalizować ich liczbę przypadającą na 1000 mieszkańców. W latach 2018-2020 dane w tym zakresie dotyczące gminy Karsin wyglądały nieco gorzej niż te powiatu kościerskiego oraz województwa pomorskiego. W 2020 roku na 1000 mieszkańców gminy odnotowane zostały 23 zdarzenia, w tym 4 pożary oraz 16 miejscowych zagrożeń. W tym samym roku w powiecie liczby te wynosiły odpowiednio 18, 3 oraz 13, a w województwie 14, 3 oraz 10.

Tabela 9. Zdarzenia wymagające udziału jednostek przeciwpożarowych na 100 mieszkańców w gminie Karsin, powiecie kościerskim oraz województwie pomorskim

	zdarzenia wymagające udziału jednostek ochrony przeciwpożarowej na 1000 ludności			pożary przypadające na 1000 ludności			miejscowe zagrożenia na 1000 ludności		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020	2018	2019	2020
Województwo pomorskie	13	13	14	3	3	3	9	9	10
Powiat kościerski	17	16	18	4	3	3	11	12	13
Gmina Karsin	21	32	23	5	4	4	14	23	16

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Takie dane sugerują dalszą potrzebę inwestycji w zakresie bezpieczeństwa publicznego w celu zmniejszenia dystansu do powiatu oraz województwa.

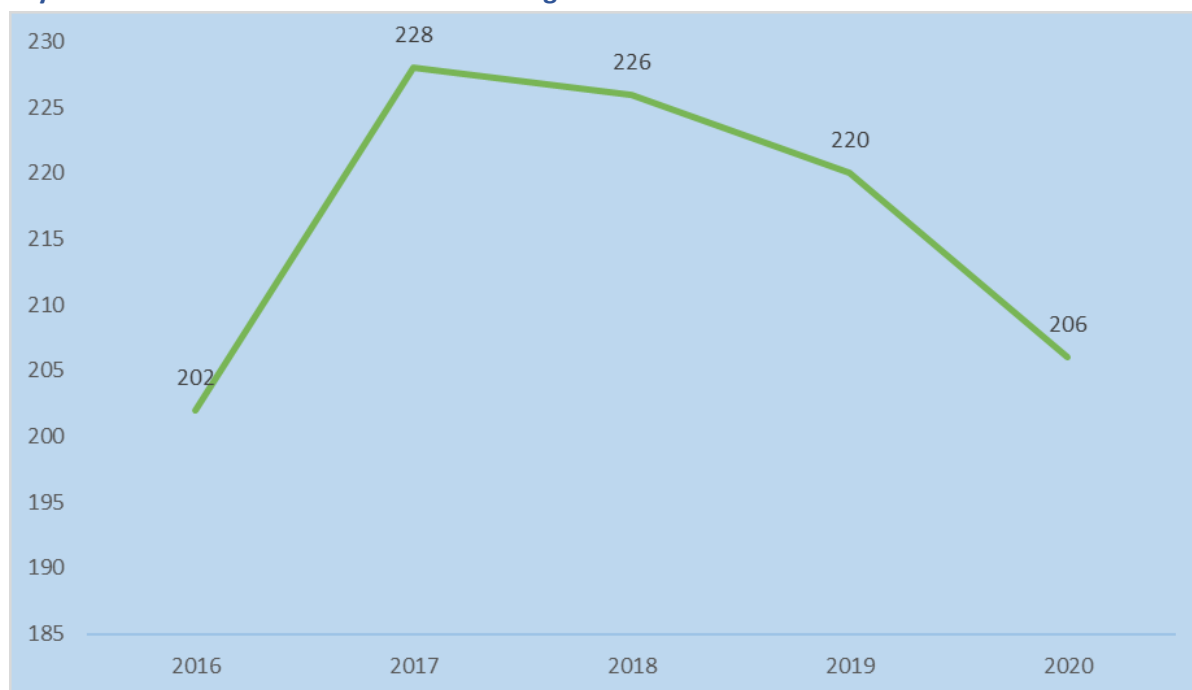
2.5 OPIEKA NAD DZIEĆMI DO LAT 3 I EDUKACJA

Opieka nad dziećmi do lat 3

Opieka nad dziećmi do lat 3 prowadzona może być w formie żłobków lub klubów dziecięcych.

Całkowita liczba dzieci w wieku do 3 lat w gminie Karsin w roku 2020 wyniosła 206 i stanowiła spadek w stosunku do lat poprzednich.

Wykres 16. Liczba dzieci w wieku do lat 3 w gminie Karsin w latach 2016-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Na terenie gminy Karsin od 2019 roku funkcjonuje, prowadzony przez nią, żłobek „Ptyś” położony w miejscowości Karsin przy ulicy Długiej 31. Dostępne jest w nim 20 miejsc, z których w roku 2020 wykorzystane było 15. Odsetek dzieci objętych opieką wyniósł 7,3% co stanowi wynik niższy niż powiatu kościerskiego (11,8%) i województwa pomorskiego (11,2%). W stosunku do roku 2019 nastąpił nieznaczny wzrost wskaźnika o 0,5%. Jest on jednak spowodowany zmniejszeniem populacji dzieci w wieku do lat 3, a nie zwiększeniem ich liczby objętych opieką.

Wychowanie przedszkolne

Dzieci po osiągnięciu wieku 3 lat mogą zostać objęte nieobowiązkowym wychowaniem przedszkolnym realizowanym przez przedszkola, punkty przedszkolne lub oddziały przedszkolne w publicznych szkołach podstawowych. Gmina Karsin posiada 4 takie placówki z czego 3 to przedszkola, a 1 to punkt przedszkolny. Dwie z nich położone są w miejscowości Karsin, jedna w Wielu oraz jedna w Osowie. Łączna liczba dostępnych miejsc to 272.

Tabela 10. Placówki wychowania przedszkolnego w gminie Karsin

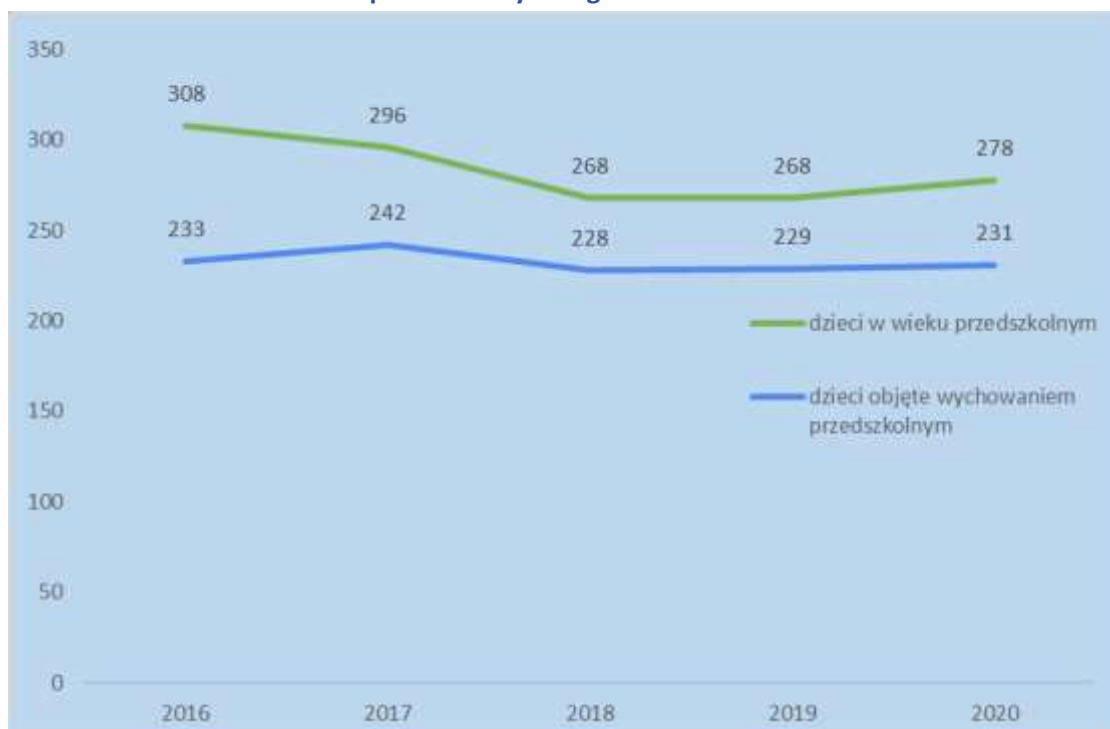
Lp.	Typ placówki	Nazwa placówki	Adres	Podmiot prowadzący	Liczba miejsc
1	Przedszkole	NIEPUBLICZNE PRZEDSZKOLE "AKADEMIA MALUCHA"	Karsin ul. Wiśniowa 4	Beata Westfal	22

			83-440 Karsin		
2	Przedszkole	PUBLICZNE PRZEDSZKOLE W KARSINIE	Karsin ul. Długa 31 83-440 Karsin	Gmina Karsin	109
3	Przedszkole	PUBLICZNE PRZEDSZKOLE W WIELU	Wiele ul. Kościarska 5 83-441 Wiele	Gmina Karsin	109
4	Punkt przedszkolny	PUNKT PRZEDSZKOLNY W OSOWIE	Osowo ul. Wielewska 23 83-440 Karsin	Gmina Karsin	23

Źródło: opracowanie własne na podstawie rejestru szkół i placówek oświatowych MEN

Łączna liczba dzieci w wieku przedszkolnym w gminie Karsin w roku 2020 wyniosła 278 co stanowiło wzrost o 10 w stosunku do roku poprzedniego. 231 z nich objętych było wychowaniem przedszkolnym, co stanowiło 83,1% całej populacji. Jest to wynik na zbliżonym poziomie do powiatu kościerskiego (85%) i województwa pomorskiego (86,9%).

Wykres 17. Liczba dzieci w wieku przedszkolnym w gminie Karsin w latach 2016-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Szkoły podstawowe

Pierwszym obowiązkowym etapem edukacji jest nauka w szkole podstawowej. Ich prowadzenie jest jednym z zadań samorządu gminnego.

Gmina Karsin prowadzi trzy szkoły podstawowe, w miejscowościach Wiele, Osowo oraz Karsin, o łącznej liczbie miejsc wynoszącej 581.

Tabela 11. Szkoły podstawowe w gminie Karsin

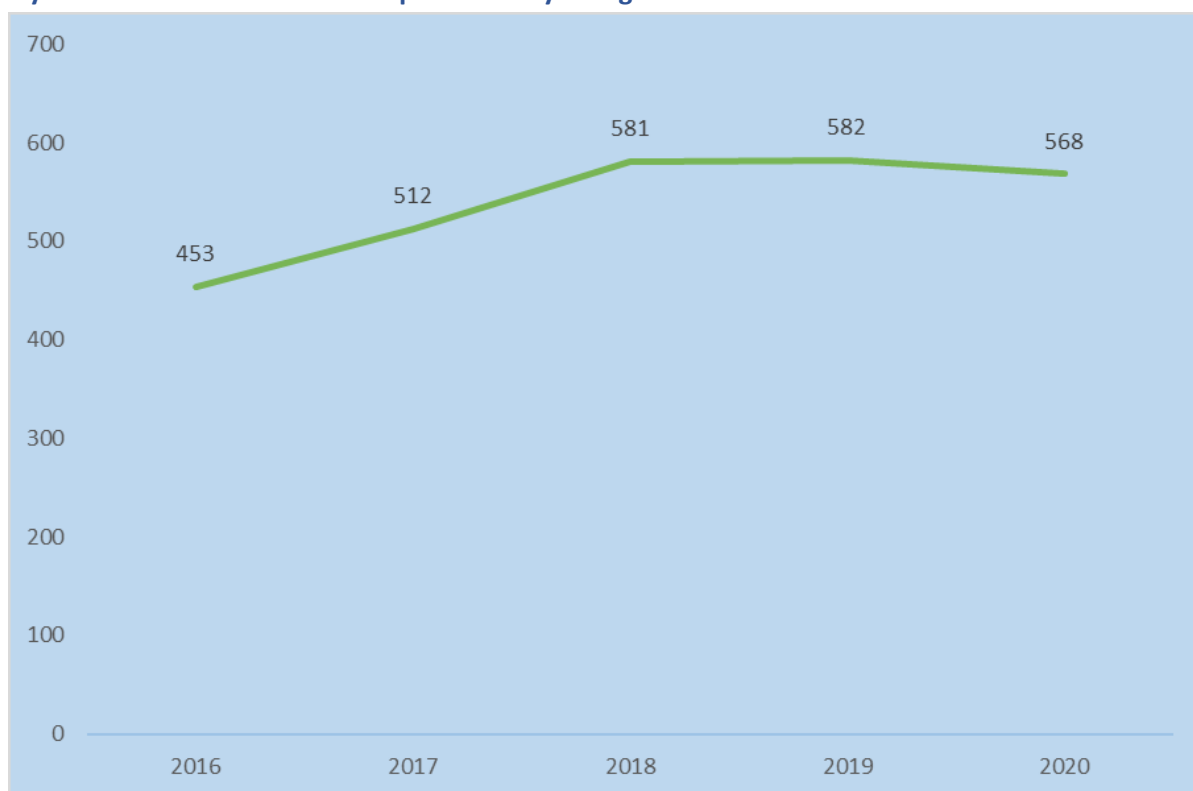
Lp.	Nazwa placówki	Adres	Podmiot prowadzący	Liczba miejsc
1	SZKOŁA PODSTAWOWA IM. WINCENTEGO ROGALI W KARSINIE	Karsin ul. Długa 167 83-440 Karsin	Gmina Karsin	239

2	SZKOŁA PODSTAWOWA W OSOWIE	Osowo ul. Wielewska 23 83-440 Karsin	Gmina Karsin	101
3	SZKOŁA PODSTAWOWA IM. WICKA ROGALI W WIELU	Wiele ul. Wicka Rogali 5 83-441 Wiele	Gmina Karsin	241

Źródło: opracowanie własne na podstawie rejestru szkół i placówek oświatowych MEN

W roku 2020 do szkół podstawowych w gminie Karsin uczęszczało łącznie 568 uczniów, co stanowiło nieznaczny spadek w stosunku do roku poprzedniego. Zauważyć można jednak wzrost liczby uczniów o 25,39% w stosunku do roku 2016.

Wykres 18. Liczba uczniów szkół podstawowych w gminie Karsin w latach 2016-2020

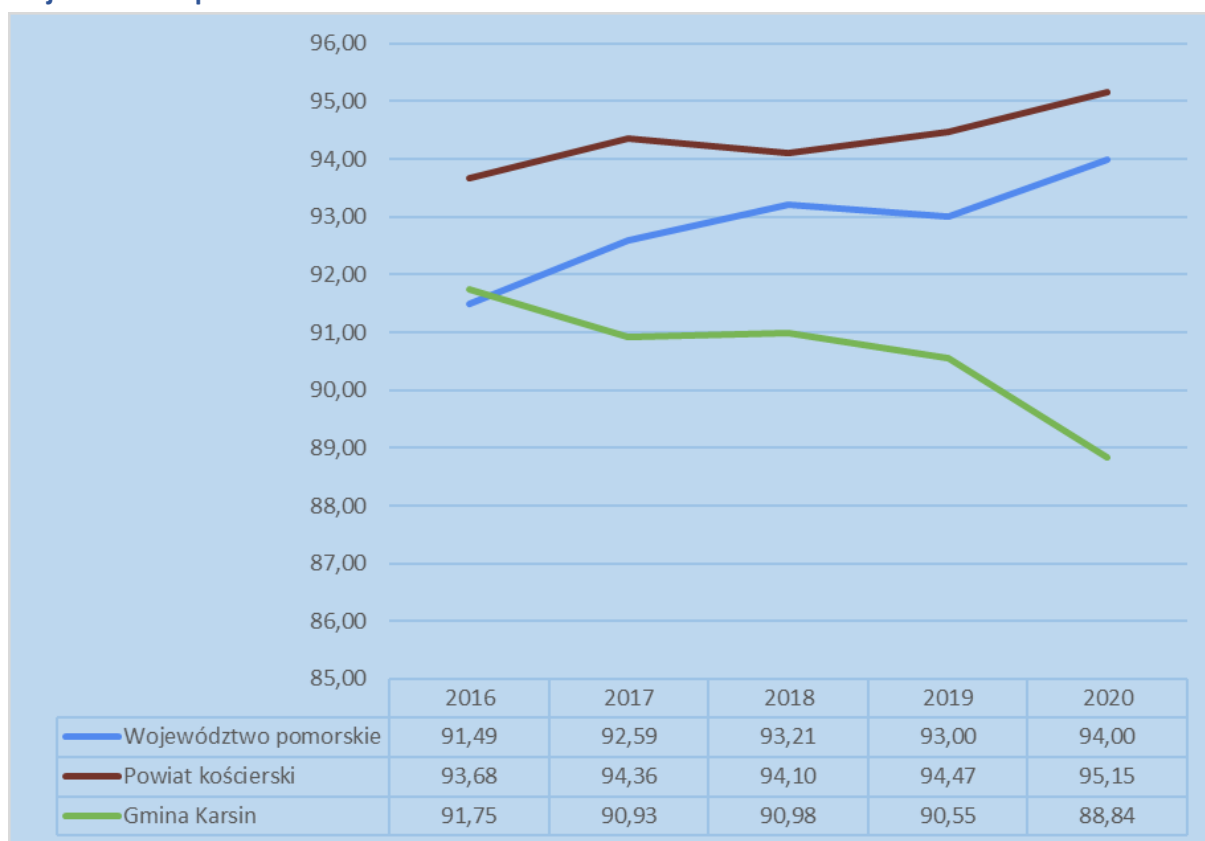

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Istotnym wskaźnikiem dotyczącym systemu edukacji jest współczynnik skolaryzacji netto czyli stosunek liczby osób uczących się do liczby ludności w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania. W przypadku szkolnictwa podstawowego w gminie Karsin wyniósł on w roku 2020 88,84% i był nieco niższy niż wynik powiatu kościerskiego (95,15%) i województwa pomorskiego (94%).

W porównaniu do lat poprzednich można zauważyć trend negatywny dotyczący wskaźnika skolaryzacji netto w gminie Karsin, natomiast rośnie on w powiecie oraz województwie. Może to świadczyć o tym, że zwiększa się liczba uczniów zameldowanych w gminie Karsin, ale uczęszczających do szkół podstawowych na terenie gmin sąsiedzkich.

Wykres 19. Współczynnik skolaryzacji netto w gminie Karsin, powiecie kościerskim oraz województwie pomorskim w latach 2016-2020

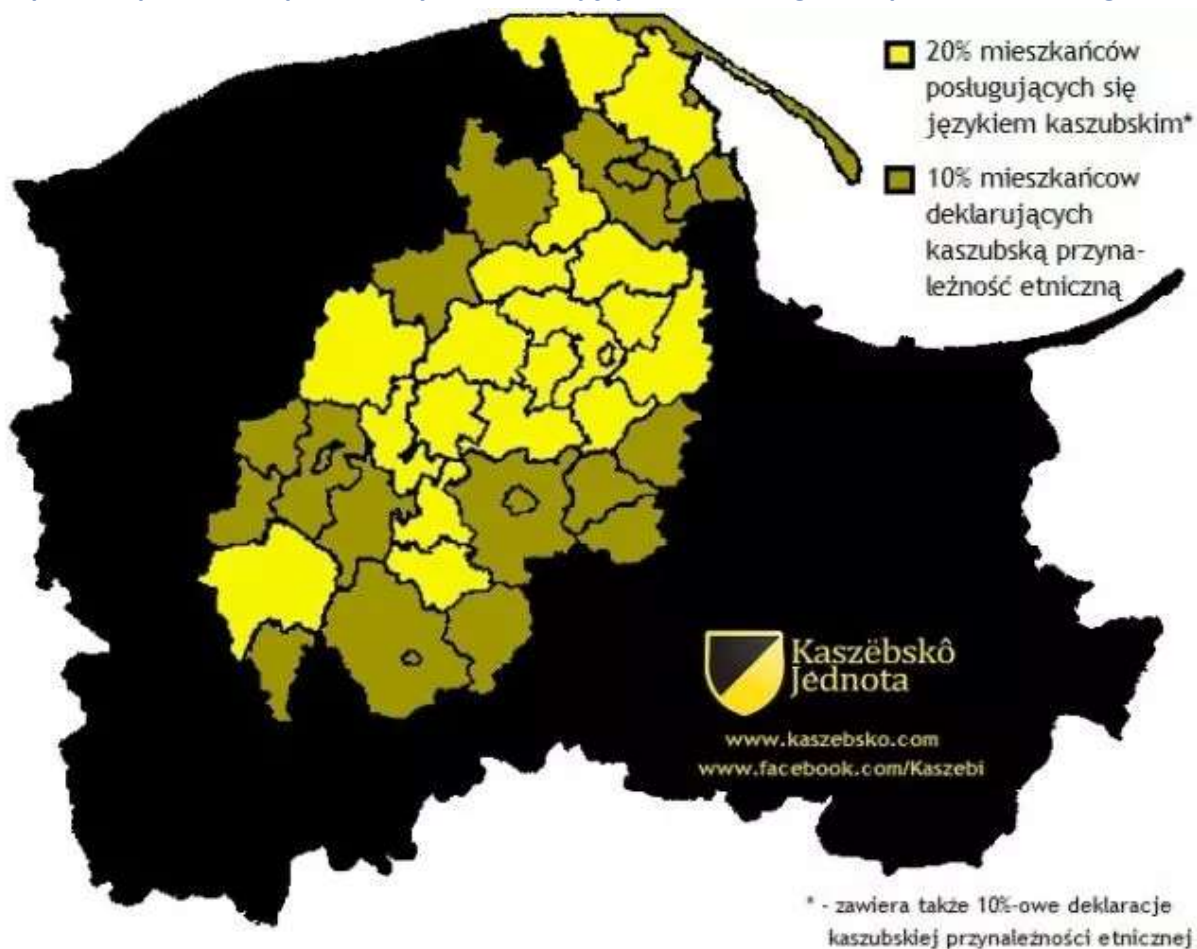

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

2.6 DZIEDZICTWO KULTUROWE I ZABYTKI

Kultura jest jednym z najważniejszych czynników tworzących społeczność lokalną. W przypadku Gminy Karsin charakterystycznym jej aspektem jest lokalizacja w południowej części Kaszub. Zgodnie z narodowym spisem powszechnym z 2011 roku co najmniej 10% mieszkańców gminy Karsin deklaruowało kaszubską przynależność etniczną.

Mapa 8. Mapa Kaszub z procentowym udziałem języka kaszubskiego oraz poczucia etnicznego

Źródło: kaszebsko.com

Za działania z zakresu kultury odpowiedzialne są w gminie Karsin trzy domy kultury oraz Gminna Biblioteka Publiczna w Karsinie wraz z jej filiami w Wielu, Osowie i Wdzydzech Tucholskich.

Dom Kultury w Karsinie położony jest przy ulicy Strażackiej 1. Funkcjonują przy nim trzy zespoły artystyczne:

- Zespół folklorystyczny „Kaszuby”;
- Zespół folklorystyczny dziecięcy „Mereszka”;
- Zespół taneczny „Paradise”.

Z kolei przy Domu Kultury w Wielu funkcjonuje jedyne w gminie Karsin muzeum – Muzeum Ziemi Zaborskiej wraz z galerią sztuki ludowej Kaszub. Powstało ono w 1987 roku i skupia się na dziedzictwie związanym z Leonardem Brzezińskim, który od lat 50tych zgromadził 365 eksponatów związanych

z Kaszubami południowymi. Można w nim zobaczyć wyroby z rogów bydłych, w szczególności jeden z symboli Kaszub czyli tabakiery, jak również oryginalne hafty kaszubskie.

Dom Kultury w Wielu organizuje również coroczny Turniej Gawędziarzy Ludowych z Kaszub i Kociewia, który polega na prezentacji gadek kaszubskich i kociewskich, a dodatkowo ubogacają go występy zespołów folklorystycznych.

Z kolei Dom Kultury w Osowie skupia swoją działalność na zainteresowaniach społeczeństwa takich jak próby Orkiestry Dętej prowadzonej przez Józefa Baczyńskiego, spotkania Koła Gospodyń Wiejskich, imprezy okolicznościowe. Zapewnia on również dbałość o kulturę fizyczną organizując zajęcia aerobiku czy zumby.

Łącznie trzy domy kultury w gminie Karsin w latach 2016-2019 regularnie organizowały ponad 100 imprez, w których brało udział ponad 10 000 osób. W związku z pandemią Covid-19 w roku 2020 odbyły się tylko 2 imprezy na początku roku.

Tabela 12. Liczba imprez i ich uczestników w gminie Karsin w latach 2016-2020

	2016	2017	2018	2019	2020
Imprezy	110	118	122	127	2
Uczestnicy	11 310	10 650	10 910	11 000	80

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

W gminie Karsin znajduje się 8 zabytków wpisanych na listę Narodowego Instytutu Dziedzictwa oraz do rejestru zabytków prowadzonych przez Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Tabela 13. Wykaz zabytków nieruchomych w gminie Karsin

Cisewie
Park dworski wraz z alejami dojazdowymi z połowy XVIII wieku.
Karsin
Kościół parafialny pod wezwaniem Matki Boskiej Różańcowej – drewniany z 1906 roku.
Cmentarz rzymsko-katolicki z 1904 roku wraz z kaplicą z roku 1937, krzyżem i starodrzewem.
Przytarnia
Zespół ruralistyczny wsi.
Wdzydze Tucholskie
Zespół ruralistyczny wsi.
Wiele
Zespół ruralistyczny wsi.
Kościół parafialny pod wezwaniem św. Mikołaja z 1904-05 roku wraz z cmentarzem grzebalnym.
Kalwaria Wielewska, w tym: park kalwaryjski, 16 kaplic, 6 stacji drogi krzyżowej oraz pustelnia.

Źródło: opracowanie własne na podstawie rejestru zabytków prowadzonego przez Narodowy Instytut Dziedzictwa oraz rejestru Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Ponadto w gminie Karsin znajduje się jeszcze 177 obiektów zabytkowych wpisanych do ewidencji zabytków prowadzonych przez Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Tabela 14. Liczba zabytków wpisanych do ewidencji zabytków Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w poszczególnych miejscowościach gminy Karsin

Miejscowość	Liczba zabytków w ewidencji
Abisynia Górska	3
Bąk	4

Białe Błoto	3
Borsk	9
Cisewie	6
Dąbrowa	11
Dębowie	2
Górki	4
Górki-Wiele	1
Karsin	33
Kliczkowy	4
Miedzno	1
Mniszek	3
Osowo	9
Osówko	4
Podrębiona	1
Przytarnia	8
Wdzydze Tucholskie	7
Wiele	60
Wygoda	1
Zabrody	1
Zamość	1
Żebrowo	1

Źródło: opracowanie własne na ewidencji zabytków Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

2.7 TURYSTYKA I REKREACJA

Potencjał turystyczny stanowi jeden z najważniejszych atutów gminy Karsin. Połączenie niezwykłych terenów leśnych z bogatą siecią wód powierzchniowych uzupełniony o kaszubski charakter dziedzictwa kulturowego, tworzy atrakcyjną mieszankę dla potencjalnego turysty. Położenie gminy w województwie pomorskim sprawia, że może być ona również interesującym punktem przystankowym dla podróżnych podążających w kierunku Morza Bałtyckiego.

Oferta turystyczna gminy skupiona jest wokół dwóch największych akwenów wodnych tj. południowego brzegu Jeziora Wdzydzkiego oraz wschodniego brzegu Jeziora Wielewskiego. Działają tam między innymi ośrodki wypoczynkowe, zapewniające największą bazę noclegową. Poza nimi oferta turystyczna zdominowana jest przez obiekty agroturystyczne, domki letniskowe oraz pokoje i apartamenty do wynajęcia. Na terenie gminy brak jest obiektów hotelarskich. Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego noclegowe obiekty turystyczne w gminie Karsin w roku 2020 zapewniały 1 188 miejsc w tym 50 miejsc całorocznych. Wskazuje to na sezonowy charakter turystyki.

Ze względu na wspomnianą wyżej atut przyrodnicze, przez terytorium gminy przebiega szereg turystycznych szlaków pieszych i rowerowych. Stanowią one kolejny cenny potencjał, ułatwiający przyciąganie mieszkańców regionu w celach rekreacji weekendowej, jak również zachęcający do odwiedzenia gminy przez turystów z innych części kraju, nawet jeżeli gmina nie jest docelowym miejscem wypoczynku.

Mapa 9. Mapa szlaków pieszych i rowerowych w gminie Karsin

Źródło: Urząd Gminy Karsin

Pomimo istniejącej już infrastruktury turystycznej istnieje w dalszym ciągu duży, niewykorzystany potencjał gminy w zakresie turystyki. W celu jego rozwinięcia niezbędne są nakłady inwestycyjne. Istotny ich element stanowić mogą drogi i ścieżki rowerowe, które w szczególności powinny połączyć kluczowe miejscowości rekreacyjne takie jak Wiele, Borsk oraz Wdzydze Tucholskie. Ważnym jest również odpowiednie utrzymanie oraz oznakowanie szlaków pieszych i rowerowych. Rozbudowa tej oraz pozostałej infrastruktury turystycznej przyczyni się do wzrostu zainteresowania gminą, w szczególności ze strony mieszkańców regionu, dla których może ona stanowić miejsce rekreacji weekendowej. Niezbędnym elementem uzupełniającym jest również odpowiednia kampania promocyjna na szczeblu lokalnym oraz wojewódzkim.

Obok infrastruktury turystycznej ważnym elementem rekreacyjnym jest infrastruktura sportowa. Na terenie gminy Karsin dostępne są następujące jej rodzaje:

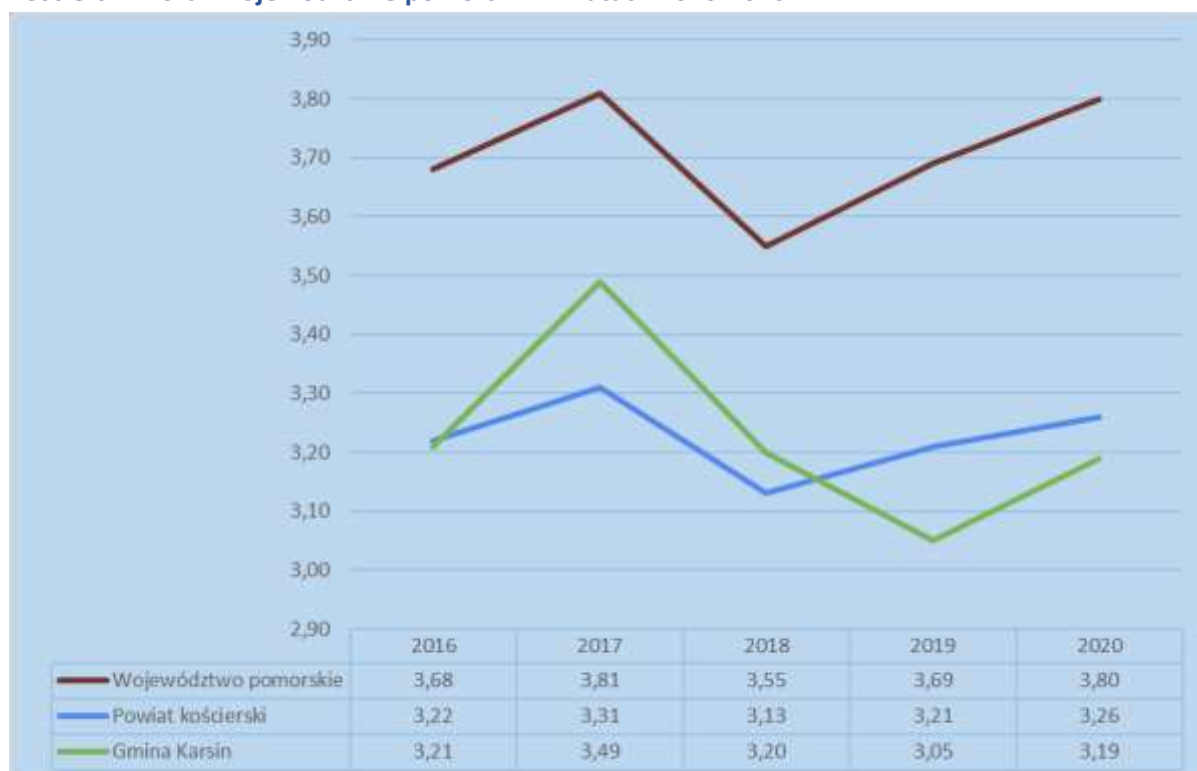
- Boisko sportowe w Karsinie wraz z szatnią;
- Trzy orliki w Karsinie, Wielu i Osowie;
- Dwie sale gimnastyczne w Karsinie i Wielu;

Gmina nie posiada basenów krytych ani otwartych jednak dla mieszkańców i turystów dostępne są plaże przy Jeziorze Wielewskim (w tym jedno kąpielisko strzeżone) oraz Jeziorze Wdzydzkim. Stanowią one kolejną istotną atrakcję jak również potencjalny cel inwestycyjny w zakresie turystyki. Rozwój infrastruktury turystycznej na tych terenach połączony z budową łączących je sieci ścieżek rowerowych powinien być podstawą zwiększenia atrakcyjności turystycznej

2.8 KAPITAŁ SPOŁECZNY

Aktywność społeczna mieszkańców stanowi jeden z najważniejszych elementów funkcjonowania gminy. Jednym z jej elementów jest funkcjonowanie organizacji pozarządowych. W latach 2016-2020 na terenie gminy Karsin siedzibę miało od 18 do 22 fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych (od roku 2019 brak jest już w tym zestawieniu fundacji). Odnosząc ich liczbę do 1000 mieszkańców wskaźnik dla gminy na koniec 2020 roku wyniósł 3,19 i był nieznacznie niższy niż wynik powiatu kościerskiego (3,26). Odstawał jednak dość wyraźnie od województwa pomorskiego (3,80).

Wykres 20. Ilość organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców w gminie Karsin, powiecie kościerskim oraz województwie pomorskim w latach 2016-2020

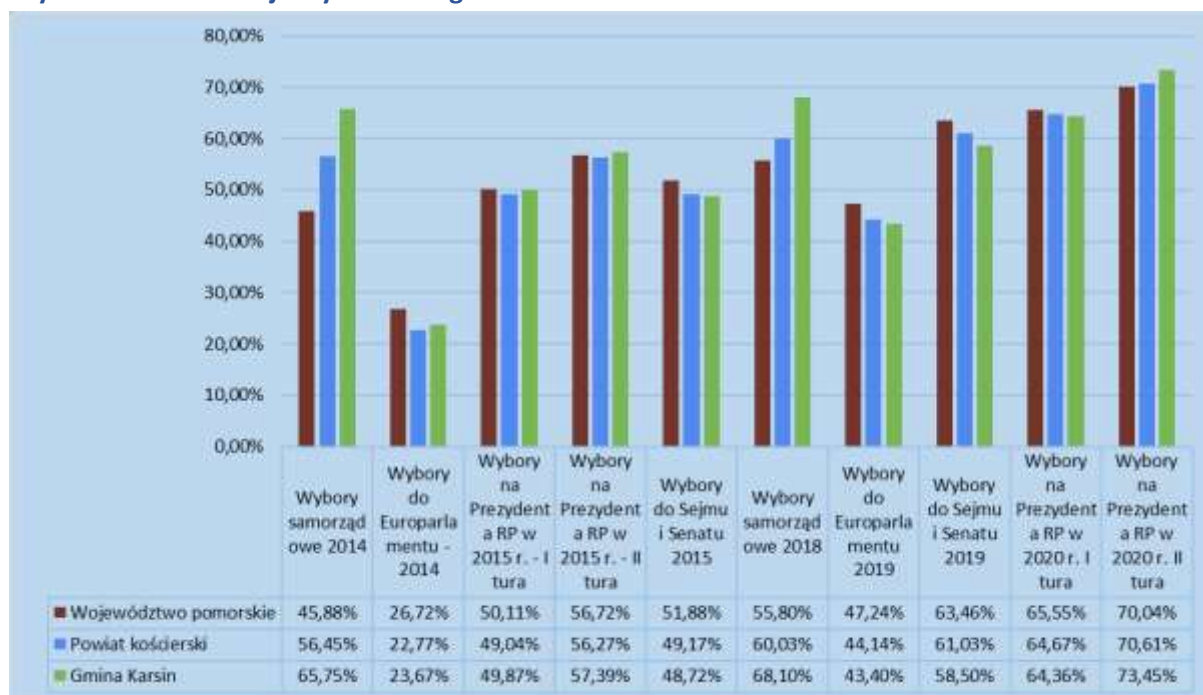

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Na powyższym wykresie widoczny jest spadek w latach 2017-2019. W tym okresie wskaźnik dla gminy Karsin był wyższy niż dla powiatu kościerskiego, a w roku 2017 bardzo zbliżony do województwa pomorskiego. Po dwuletnim okresie negatywnym, w roku 2020 ponownie zanotowany został wzrost.

Innym ważnym wskaźnikiem poziomu aktywności społecznej jest udział mieszkańców w wyborach powszechnych. W przypadku gminy Karsin frekwencja wyborcza w ostatnich 10 głosowaniach osiągała ponadprzeciętne wysokie wyniki. Na szczególne uznanie zasługuje udział mieszkańców w wyborach samorządowych, gdzie frekwencja na poziomie gminy (pod uwagę wzięto frekwencję do rad gmin) zarówno w roku 2014 jak i 2018 w sposób zdecydowany przewyższała frekwencję w powiecie kościerskim i województwie pomorskim osiągając odpowiednio 65,75% i 68,10%. Największy odsetek wyborców wziął udział w drugiej turze wyborów na urząd Prezydenta RP w roku 2020, gdzie pomimo pandemii głos oddało 73,45% uprawnionych mieszkańców. Najniższym zainteresowaniem, podobnie jak w całej Polsce, cieszą się wybory do Parlamentu Europejskiego. W roku 2014 frekwencja wyniosła tylko 23,67%. Odnotować należy jednak zdecydowanie największy wzrost pomiędzy kadencjami, ponieważ już w 2019 w wyborach do Parlamentu Europejskiego wzięło udział 43,40% wyborców.

Wykres 21. Frekwencja wyborcza w gminie Karsin w latach 2014-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PKW

Należy podkreślić, że gmina Karsin regularnie charakteryzuje się największą lub jedną z największych frekwencji wśród gmin powiatu kościerskiego. Świadczy to o dużej dojrzałości obywatelskiej jej mieszkańców, którzy wyróżniają się na tle całego województwa. Szczególnie widoczne i cenne jest ich zaangażowanie w sprawy lokalne wyrażone bardzo wysokim udziałem w wyborach do władz gminnych.

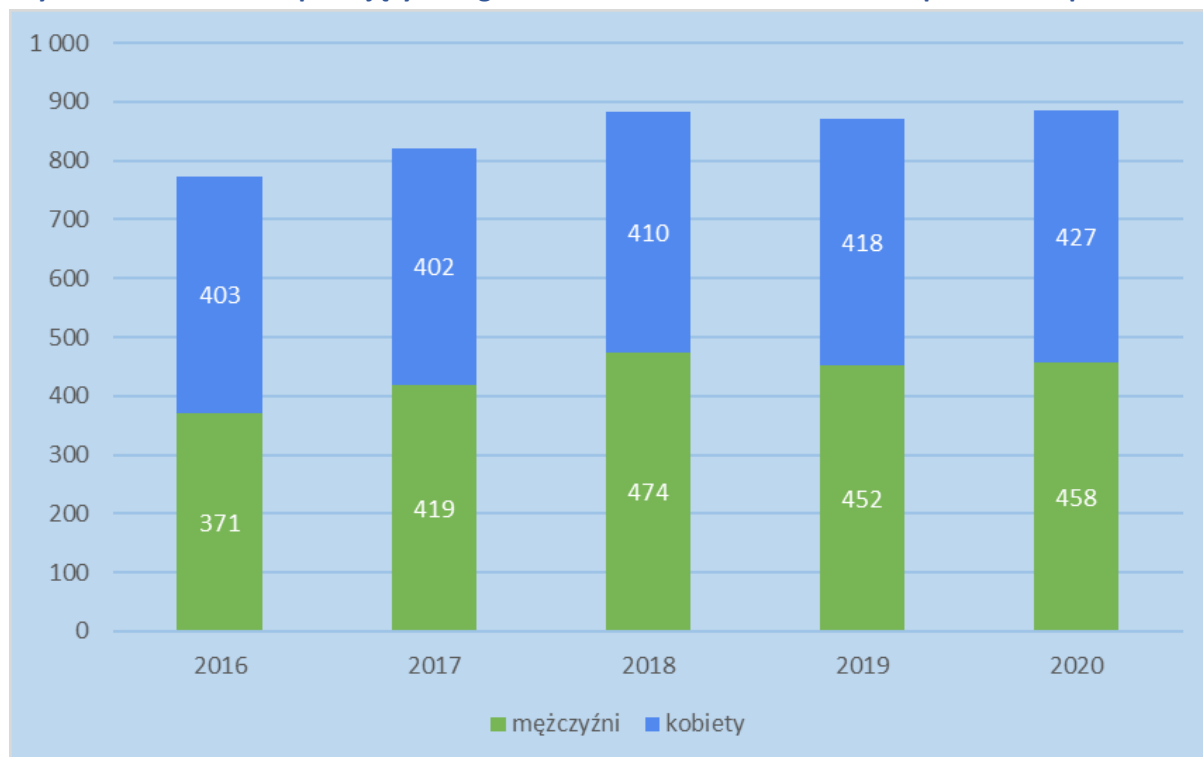
3. DIAGNOZA UWARUNKOWAŃ GOSPODARCZYCH

3.1 RYNEK PRACY I BEZROBOCIE

Analizując przedstawione poniżej dane należy podkreślić, że Główny Urząd Statystyczny nie wlicza do nich osób pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w fundacjach, stowarzyszeniach i innych organizacjach społecznych. W przypadku gminy wiejskiej takiej jak Karsin osoby pracujące w rolnictwie stanowią dużą część populacji. Pomimo tego warto przeanalizować dostępne informacje dotyczące pozostałej części społeczności zatrudnionej w innych podmiotach gospodarczych.

Na koniec 2020 roku w gminie Karsin pracowało 885 osób. W stosunku do roku 2016 jest to dość duży wzrost o 14,34%. 51,75% tej grupy stanowili mężczyźni, a 48,25% kobiety.

Wykres 22. Liczba osób pracujących w gminie Karsin w latach 2016-2020 w podziale na płeć

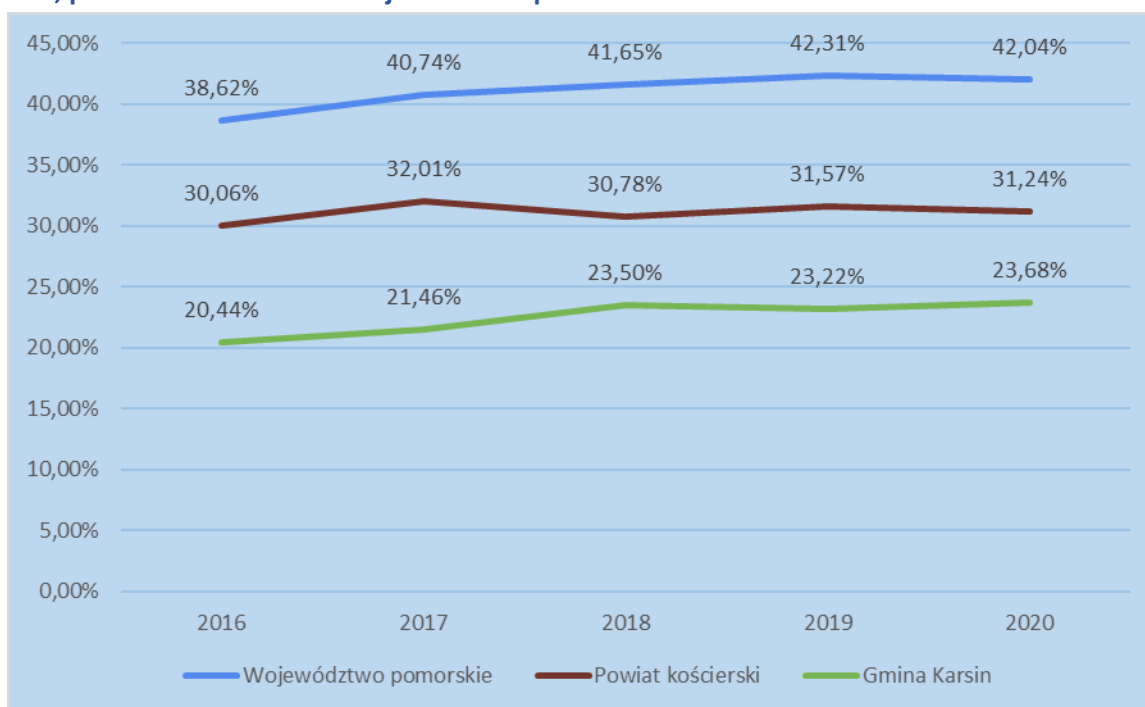
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Widoczny jest nieznaczny trend rosnący, z niewielkim spadkiem zanotowanym w roku 2019. Pomimo tego na przestrzeni lat 2016-2020 rok 2020 osiągnął najwyższy poziom wskaźnika osób zatrudnionych.

Niewielkim zmianom ulegały również proporcje osób zatrudnionych w podziale na płeć. W roku 2016 większość stanowiły kobiety (52,07%), jednak już od roku następnego populacja pracujących mężczyzn zaczęła przeważać, osiągając największy poziom w roku 2018 (53,62%).

Kolejnym ważnym wskaźnikiem dotyczącym zatrudnionych jest relacja ich liczby do populacji osób w wieku produkcyjnym. W przypadku gminy Karsin na koniec roku 2020 wyniósł on 23,68% i był niższy niż wynik powiatu kościerskiego (31,24%) i województwa pomorskiego (42,04%).

Wykres 23. Procentowy udział osób pracujących do populacji osób w wieku produkcyjnym w gminie Karsin, powiecie kościerskim i województwie pomorskim w latach 2016-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Niższy poziom wskaźnika w przypadku gminy Karsin jest naturalny ze względu na mniejsze zurbanizowanie w stosunku do powiatu i województwa. Pomimo tego widoczna jest zmniejszająca się różnica, w szczególności do powiatu kościerskiego, co niewątpliwie jest zjawiskiem pozytywnym.

W celu dokładniejszej analizy rynku pracy w gminie Karsin należy spojrzeć na dane dotyczące bezrobocia.

Wykres 24. Zarejestrowani bezrobotni w gminie Karsin w latach 2016--2020 w podziale na płeć

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Na koniec roku 2020 liczba zarejestrowanych bezrobotnych w gminie Karsin wyniosła 157 osób, z czego zdecydowana większość, bo aż 63,06% stanowiły kobiety. Patrząc na dane z lat 2016-2020 widoczny jest wyraźny trend spadkowy, zatrzymany dopiero w roku 2020 na co niewątpliwie wpływ miała pandemia Covid-19, która mocno uderzyła w rynek pracy.

Blisko 25% w grupie bezrobotnych stanowiły osoby do 25 roku życia, prawie 40% osoby do 30 roku życia, natomiast tylko 15,92% osoby po 50 roku życia. W przypadku dwóch pierwszych grup dane nie wykazują żadnego trendu w latach 2016-2020. Jeżeli chodzi o grupę starszą, od 2018 ich procentowy udział w populacji bezrobotnych zarejestrowanych ulega zmniejszeniu.

Bardzo duży odsetek osób bezrobotnych stanowiły osoby bezrobotne długotrwale czyli takie, które w ciągu ostatnich 2 lat co najmniej przez 12 miesięcy były zarejestrowane w urzędzie pracy. Na koniec roku 2020 było to 50,32%. W porównaniu do roku poprzedniego był to wzrost o ponad 13%. Prawdopodobną przyczyną tej sytuacji była, ponownie, pandemia Covid-19, która w sposób znaczący utrudniła osobom bezrobotnym przerwanie okresu bez zatrudnienia.

Tabela 15. Procentowy udział poszczególnych grup bezrobotnych w populacji bezrobotnych w gminie Karsin w latach 2016-2020

Bezrobotni:	2016	2017	2018	2019	2020
do 25 roku życia	27,31%	24,43%	26,22%	22,30%	23,57%
do 30 roku życia	39,35%	44,89%	37,80%	42,57%	38,85%
powyżej 50 roku życia	21,30%	15,91%	21,34%	18,92%	15,92%
długotrwale bezrobotni	42,59%	39,77%	33,54%	37,16%	50,32%

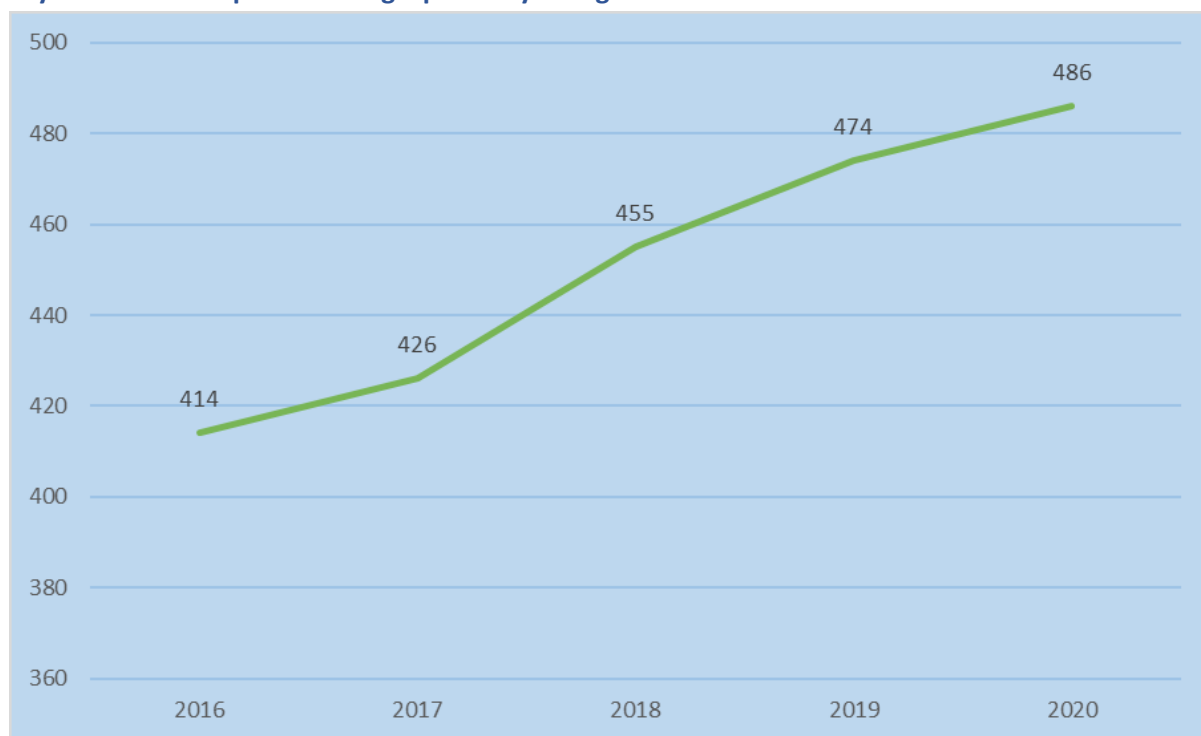
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

3.2 PODMIOTY GOSPODARCZE

Innym ważnym czynnikiem jest aktywność podmiotów gospodarczych na terytorium gminy. Ich liczba wpływa bezpośrednio na rynek pracy jak również poziom bezrobocia.

Na koniec roku 2020 liczba podmiotów gospodarczych w gminie Karsin wyniosła 486. Co ważne od 2016 roku widoczny jest bardzo wyraźny trend rosnący w tym zakresie, a ogólny wzrost wyniósł 17,39%.

Wykres 25. Liczba podmiotów gospodarczych w gminie Karsin w latach 2016-2020

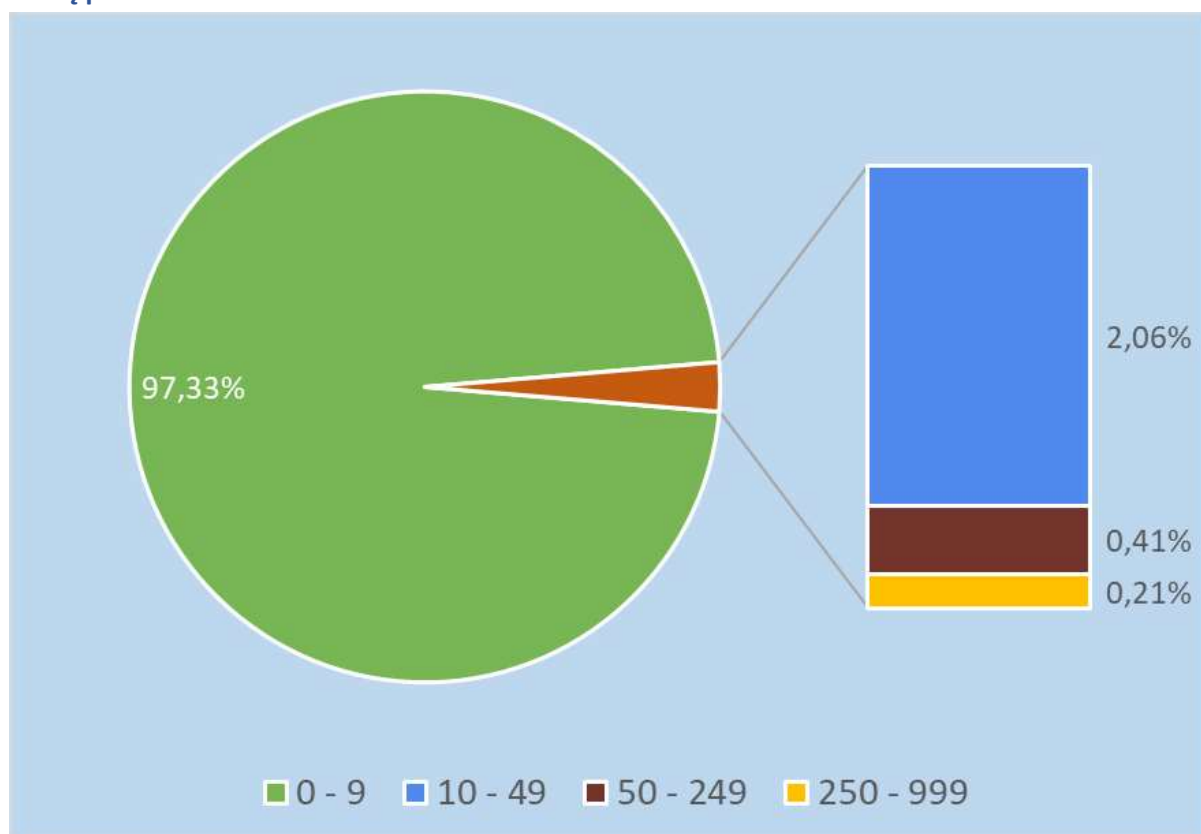
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

W powyższym zestawieniu zdecydowanie przeważają podmioty z sektora prywatnego, których na koniec 2020 roku było w gminie Karsin 465 przy 18 podmiotach sektora publicznego. Liczba tych ostatnich w latach 2016-2020 uległa zmniejszeniu o 4. Można zatem stwierdzić, że za wzrost liczby podmiotów gospodarczych odpowiadają w całości przedsiębiorcy prywatni.

Dominującą formą prawną w sektorze prywatnym były działalności gospodarcze prowadzone przez osoby fizyczne, które stanowiły 87,53% ogółu (407 podmiotów). Poza nimi działało również 20 stowarzyszeń i organizacji społecznych, 14 spółek handlowych, dwie spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego i jedna spółdzielnia.

Z kolei analizując podmioty gospodarcze pod względem liczby osób w nich pracujących widoczne jest, że prawie wszystkie (473) przedsiębiorstwa w gminie Karsin to firmy zatrudniające od 0 do 9 osób. Poza nimi funkcjonuje 10 podmiotów, w których pracuje od 10 do 49 osób, 2 zatrudniające od 50 do 249 i jeden duży podmiot, którego załogę tworzy od 250 do 999 osób.

Wykres 26. Podział podmiotów gospodarki narodowej w gminie Karsin w 2020 roku ze względu na liczbę pracowników

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

W celu dokładniejszego przyjrzenia się strukturze podmiotów gospodarczych w gminie Karsin należy przeanalizować ich podział ze względu na sekcję Polskiej Klasyfikacji Działalności PKD 2007. Jest to umownie przyjęty hierarchicznie usystematyzowany podział rodzajów działalności społeczno-gospodarczej jakie realizują podmioty gospodarcze, opracowany na podstawie statystycznej klasyfikacji działalności gospodarczej NACE Rev2, wprowadzonej rozporządzeniem nr 1893/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 grudnia 2006 r.

Tabela 16. Podział podmiotów gospodarczych w gminie Karsin w 2020 roku ze względu na klasyfikację PKD 2007

Sektor według PKD 2007	Opis działalności według PKD 2007	Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w sektorze	% z całości
A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	19	4,67%
B	Górnictwo i wydobywanie	2	0,49%
C	Przetwórstwo Przemysłowe	50	12,29%
D	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	0	0,00%
E	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	0	0,00%
F	Budownictwo	138	33,91%

G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych; włączając motocykle	68	16,71%
H	Transport i gospodarka magazynowa	29	7,13%
I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	29	7,13%
J	Informacja i komunikacja	5	1,23%
K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	4	0,98%
L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	1	0,25%
M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	14	3,44%
N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	8	1,97%
O	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	0	0,00%
P	Edukacja	6	1,47%
Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	17	4,18%
R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	4	0,98%
S	Pozostała działalność usługowa	13	3,19%
T	Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby		
U	Organizacje i zespoły eksterytorialne		

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

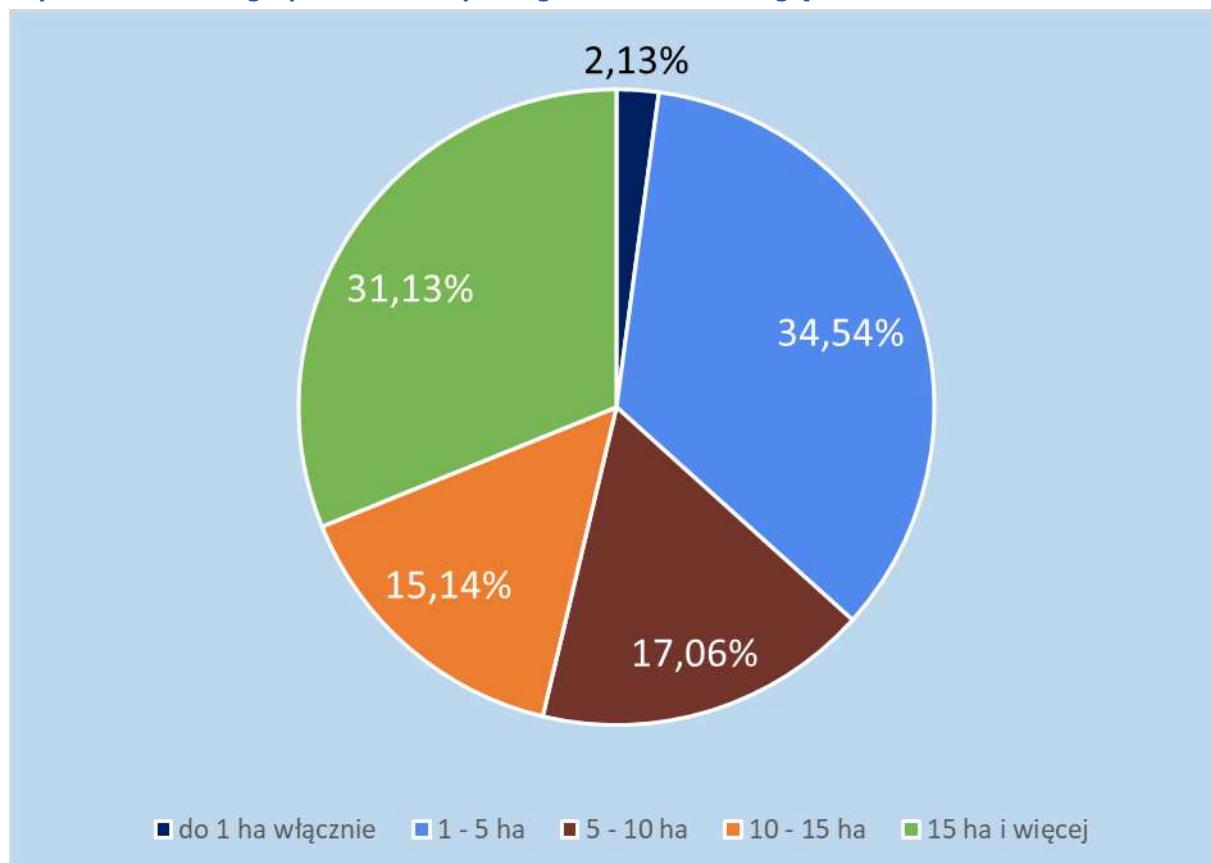
Widoczne jest, że wśród podmiotów gospodarczych działających na terenie gminy Karsin zdecydowanie dominują te z sektora związanego z budownictwem, stanowiąc ponad 33% całości. Inne najważniejsze dziedziny to handel hurtowy i detaliczny oraz naprawa pojazdów zmechanizowanych (16,71%) i przetwórstwo przemysłowe (12,29%).

Na terenie gminy nie funkcjonują podmioty w ramach 3 sektorów PKD 2007.

3.3 ROLNICTWO

Pomimo dużego poziomu zalesienia, rolnictwo pozostaje jednym z najważniejszych aspektów uwarunkowań gospodarczych na terenie gminy Karsin. Zgodnie z Narodowym Spisem Rolnym z 2020 roku, na jej terenie zlokalizowanych było 469 gospodarstw rolnych. Powierzchnia ponad 34% z nich wynosiła pomiędzy 1 a 5 hektarów, a ponad 30% powyżej 15 hektarów. Tylko trochę ponad 2% stanowiły gospodarstwa o powierzchni do 1 hektara. Średnia wielkość gospodarstwa wyniosła 16,54 hektara.

Wykres 27. Podział gospodarstw rolnych w gminie Karsin ze względu na obszar

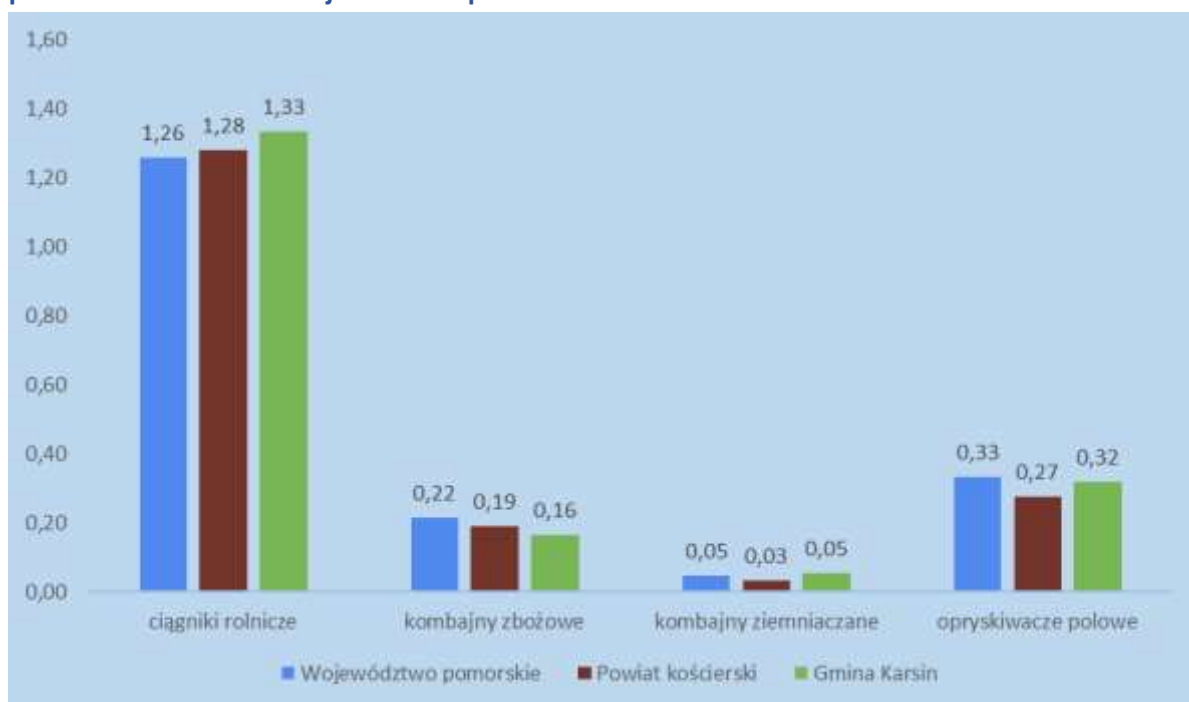
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL – Powszechny Spis Rolny 2020

Łączna powierzchnia gospodarstw rolnych w gminie wyniosła 7 757,95 hektarów z czego 69,90% stanowiły użytki rolne (średnia 11,56 hektara na gospodarstwo), 24,99% lasy i grunty leśne, a 5,11% pozostałe grunty. Z kolei pod zasiewami znajdowało się 3 634,01 hektarów, a znaczną większość, bo 68,84% z nich, stanowiły zboża.

Gospodarstwa rolne w gminie Karsin wyposażone były łącznie w 626 ciągniki rolnicze, 77 kombajnów zbożowych, 25 kombajnów ziemniaczanych i 150 opryskiwaczy polowych. Odnosząc te liczby do jednego gospodarstwa rolnego przedstawiają się one następująco: średnio 1,33 ciągnika rolniczego na gospodarstwo, 022 kombajnu zbożowego na gospodarstwo, 0,05 kombajnu ziemniaczanego na gospodarstwo i 0,32 opryskiwacza polowego na gospodarstwo.

Wskaźniki dla gminy prezentują się na poziomie zbliżonym do powiatu kościerskiego i województwa pomorskiego.

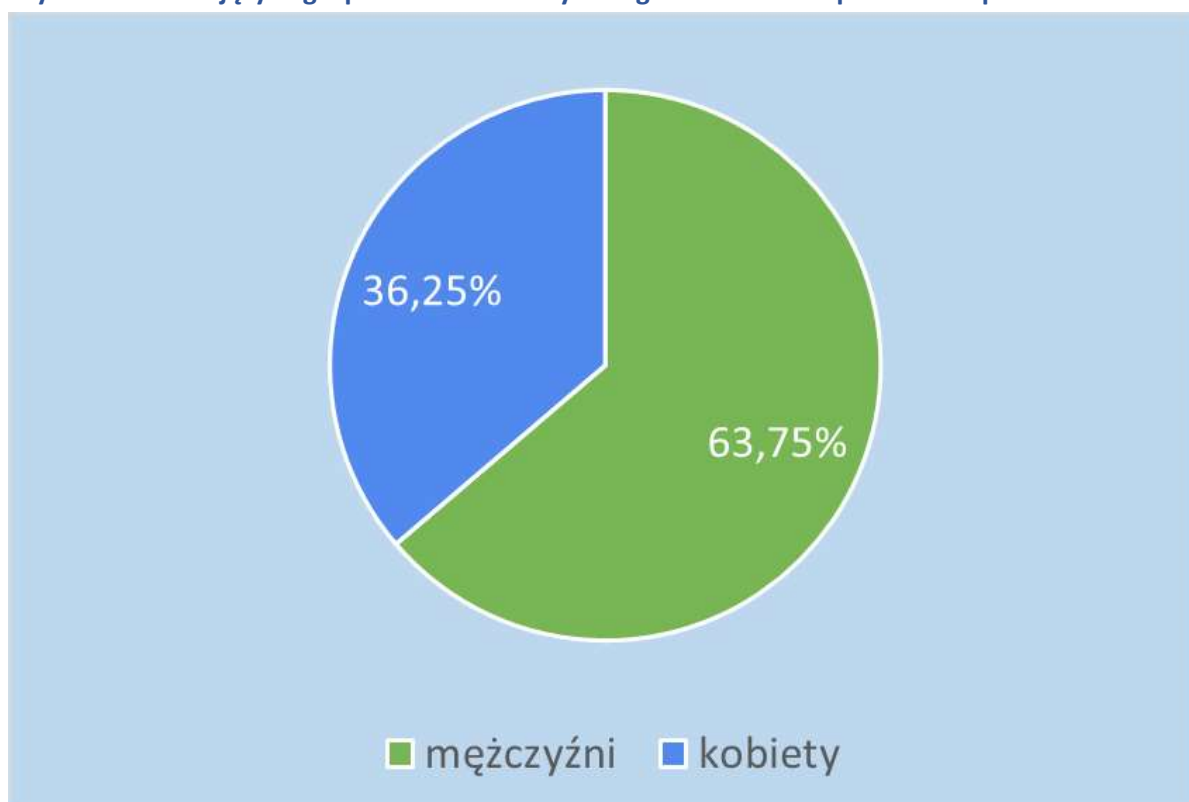
Wykres 28. Liczba maszyn rolniczych przypadających na jedno gospodarstwo rolne w gminie Karsin, powiecie kościerskim i województwo pomorskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL – Powszechny Spis Rolny 2020

W gospodarstwach rolnych w gminie Karsin pracowało 491 osób. Przeważali wśród nich mężczyźni, których było 313 przy 178 kobietach.

Wykres 29. Pracujący w gospodarstwach rolnych w gminie Karsin w podziale na płeć

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL – Powszechny Spis Rolny 2020

4. DIAGNOZA INFRASTRUKTURY

4.1 INFRASTRUKTURA KOMUNIKACYJNA

Niezwykle istotnym czynnikiem wpływającym na jakość życia w gminie, jest jej dostępność komunikacyjna. W tym aspekcie ważna jest dostępność zewnętrzna, czyli łatwość z jaką przyjezdny może dotrzeć do celu, jak również dostępność wewnętrzna czyli możliwość swobodnego przemieszania się mieszkańców gminy pomiędzy jej miejscowościami.

W przypadku gminy Karsin sieć komunikacji drogowej oparta jest o drogi powiatowe oraz gminne. Przez gminę nie przebiegają drogi wojewódzkie. Omijają ją one od wschodu (droga wojewódzka 214) oraz zachodu (droga wojewódzka 235). Z kolei na południe od granic biegnie droga krajowa 22.

Główne miejscowości czyli Karsin, Wiele, Osowo, Cisewie, Borsk i Wdzydze Tucholskie połączone są drogami powiatowymi. Pomiędzy nimi istnieje siatka dróg gminnych w centrum i na południu gminy.

Mapa 10. Drogi powiatowe oraz gminne w gminie Karsin

Źródło: opracowanie własne

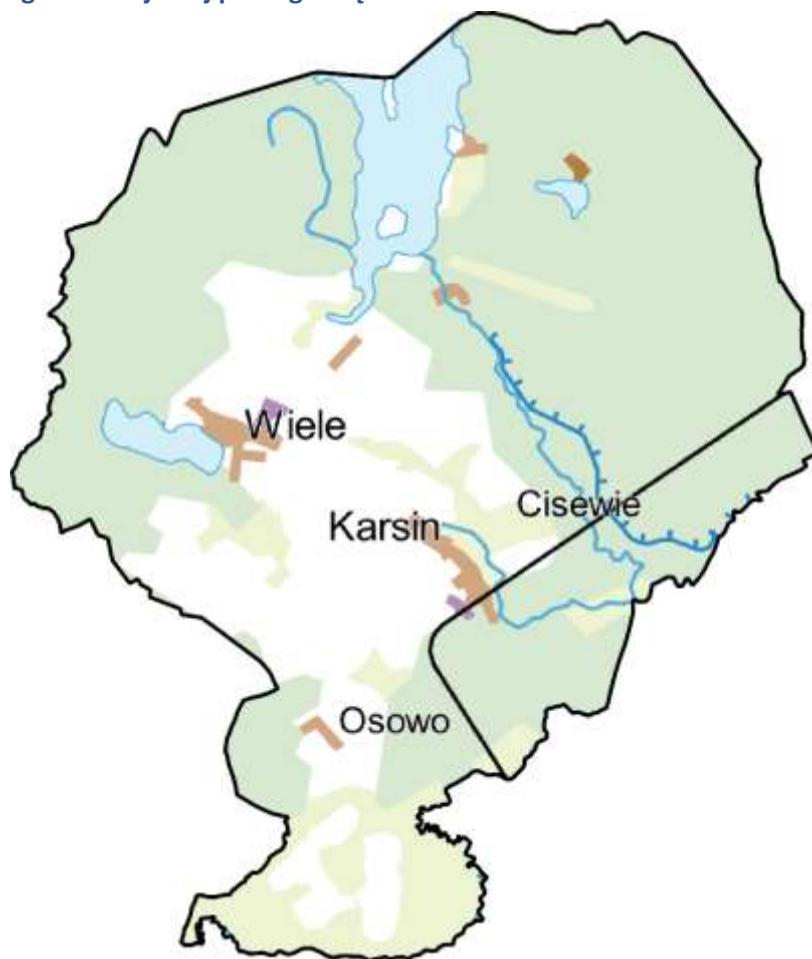
Uzupełnieniem powyższej sieci dróg są liczne drogi dojazdowe o łącznej długości ponad 95 km.

Całkowita długość dróg w gminie Karsin wynosi 154,05 km, z czego 37,78% stanowią drogi o klasie L (lokalne - 58,20 km). Ponad 84% powierzchni dróg to nieutwardzone drogi gruntowe.

Powyższe dane świadczą o potrzebie szerokich inwestycji w modernizację systemu dróg publicznych, w celu usprawnienia dostępności wewnętrznej gminy. Ważnym aspektem jest uzupełnienie tych inwestycji o ścieżki rowerowe. Natomiast największą zewnętrzną słabością komunikacyjną gminy Karsin jest brak dostępu do dróg wojewódzkich i krajowych. Takie położenie wpływa szczególnie negatywnie na potencjał turystyczny.

Uzupełnieniem dróg publicznych jest linia kolejowa nr 215 Laskowice Pomorskie – Bąk, biegnąca przez południowo-wschodnią część gminy Karsin. Jest to linia jednotorowa i niezelektryfikowana. Jedyną stacją na terenie gminy jest przystanek kolejowy w miejscowości Karsin. Linia ta ma jednak marginalne znaczenie dla dostępności transportowej gminy, ze względu na bardzo ograniczone przewozy.

Mapa 11. Przebieg linii kolejowej przez gminę Karsin

Źródło: opracowanie własne

Usługi transportowe gminy Karsin ograniczają się do prywatnych przewoźników umożliwiających mieszkańcom dojazd do większych regionalnych miejscowości takich jak Czersk, Kościerzyna czy Chojnice. Brak jest bezpośrednich połączeń ze stolicą województwa oraz pozostałymi jego większymi miastami.

Uzupełnieniem infrastruktury opisanej powyżej jest zlokalizowane w pobliżu miejscowości Borsk, wpisane do rejestru, prywatne lądowisko samolotowe posiadające asfaltową drogę startową o długości 1500 m. Pełni ono jednak głównie funkcje rekreacyjne, a nie komunikacyjne.

Podsumowując, mając na uwadze dostępną dla mieszkańców oraz turystów infrastrukturę komunikacyjną w gminie Karsin, należy wyciągnąć wniosek, że poprawa dostępności gminy stanowić powinna jedno z najważniejszych wyzwań dla władz samorządowych. Jest ona szczególnie istotna w kontekście wzrostu atrakcyjności turystycznej oraz inwestycyjnej.

4.2 GOSPODARKA MIESZKANIOWA I INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Zasoby mieszkaniowe

Zasoby mieszkaniowe w gminie Karsin ulegały stałemu wzrostowi w latach 2016-2019. W roku 2020 nastąpił spadek o 2,45%. Liczba budynków mieszkalnych w gminie wyniosła 1 715 w porównaniu do 1 758 w roku poprzednim. Ze względu na fakt, iż zdecydowana większość budynków mieszkalnych w gminie stanowi zabudowa jednorodzinna, liczba mieszkań nie jest znacząco większa.

W przeciwieństwie do poprzedniego wskaźnika liczba mieszkań nie przestała rosnąć nawet w roku 2020 pomimo spadku liczby budynków mieszkalnych. Może to świadczyć o zwiększającej się liczbie oddawanych do użytku domów wielorodzinnych.

Wykres 30. Liczba budynków mieszkalnych i mieszkań w gminie Karsin w latach 2016-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Aby porównać zasoby mieszkaniowe gminy Karsin z innymi jednostkami samorządu terytorialnego należy przeanalizować liczbę mieszkań przypadających na 1000 mieszkańców gminy.

Tabela 17. Liczba mieszkań na 1000 mieszkańców gminy Karsin, powiatu kościerskiego i województwa pomorskiego w latach 2016-2020

	2016	2017	2018	2019	2020
Województwo pomorskie	366,5	371,5	376,8	382,6	389,5
Powiat kościerski	294,8	296,1	298,0	301,2	304,3
Gmina Karsin	291,6	291,1	294,6	299,1	301,4

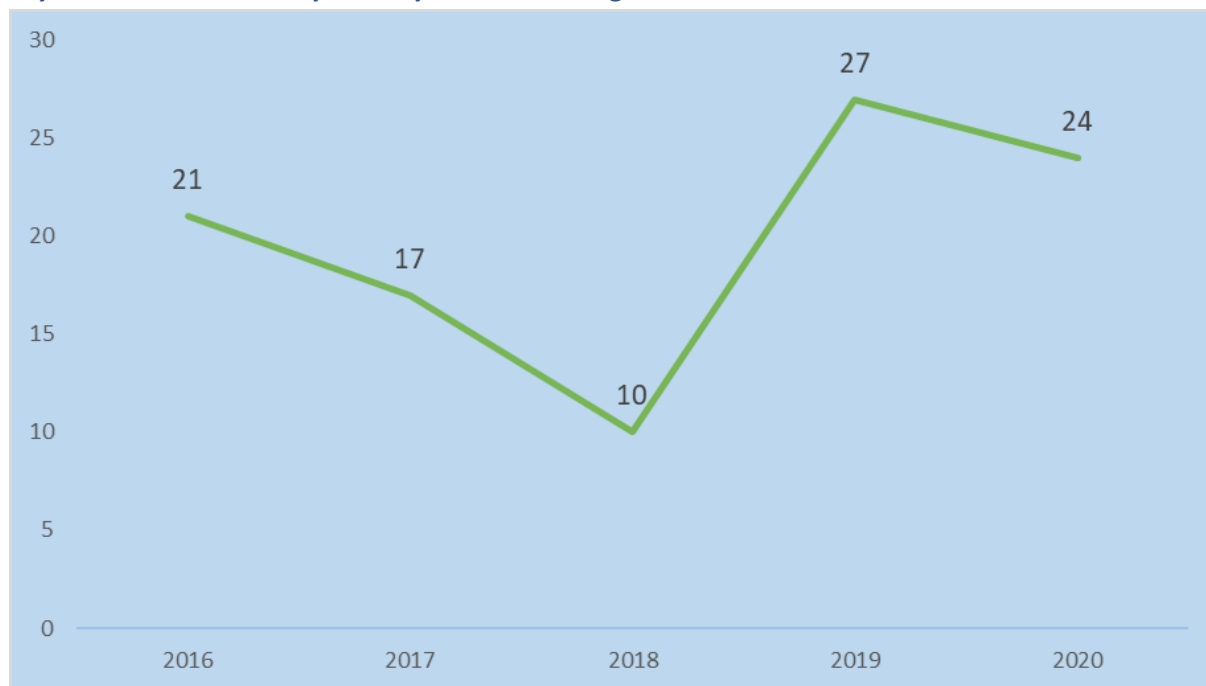
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Na koniec 2020 roku liczba mieszkań przypadająca na 1000 mieszkańców gminy Karsin wyniosła 301,4, a wskaźnik ten zwiększa się regularnie od 2017 roku. Statystyki gminy nie odbiegają od średniej

w powiecie kościerskim. Niemal identyczne jest również tempó wzrostu wskaźnika w obu samorządach. Odstają one jednak dość wyraźnie od średniej dla województwa pomorskiego.

Ostatnim ważnym czynnikiem dotyczącym zasóbó mieszkaniowych jest liczba nowych mieszkań oddawanych do użytku. W przypadku gminy Karsin w latach 2016-2020 liczba ta wyniosła łącznie 99, z czego najwięcej w roku 2019 (27), a najmniej w 2018 (10).

Wykres 31. Liczba oddanych nowych mieszkań w gminie Karsin w latach 2016-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Infrastruktura techniczna

Równie ważne co zasób mieszkaniowy gminy jest wyposażenie oraz dostęp tego zasobu do infrastruktury technicznej.

W przypadku infrastruktury techniczno-sanitarnej gmina Karsin wypada nieco słabiej niż powiat kościerski oraz województwo pomorskie, jednak dostęp do podstawowych udogodnień takich jak łazienka (87,5%) czy ustęp spłukiwany (94%) jest na wysokim poziomie. Nieco mniej mieszkań posiada centralne ogrzewanie, ale w dalszym ciągu jest to blisko 3/4 z nich (72,2%).

Tabela 18. Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne – procentowy udział w całości zasobu

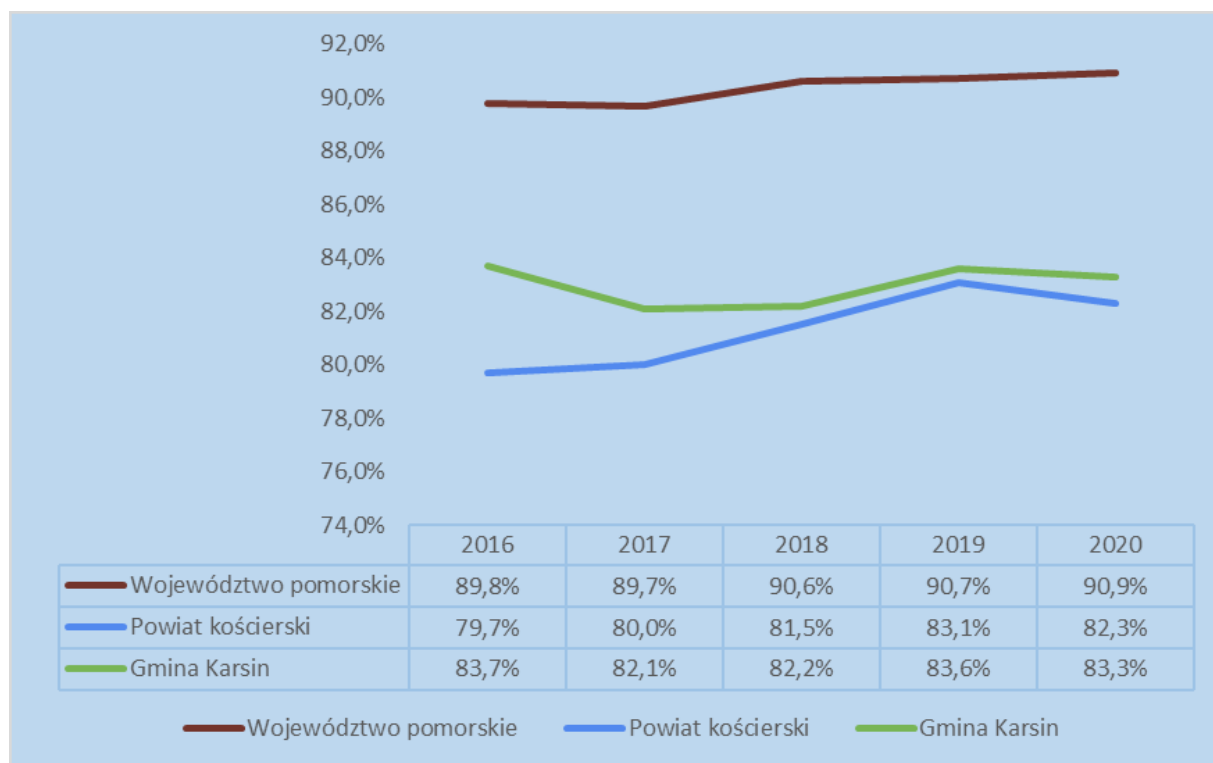
	Ustęp spłukiwany	Łazienka	Centralne ogrzewanie
Województwo pomorskie	98,2%	96,0%	88,3%
Powiat kościerski	96,0%	92,6%	85,0%
Gmina Karsin	94,0%	87,5%	72,2%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Jeszcze ważniejsze wydaje się podłączenie budynków mieszkalnych do sieci przesyłowych tj. wodociągów, kanalizacji oraz gazu. Ta ostatnia jest rozwiązaniem występującym przeważnie na terenach miejskich. W gminie Karsin dostęp do sieci gazowej ma jedynie 0,5% mieszkańców, nie jest więc ona ważnym elementem infrastruktury.

Natomiast dostęp do sieci wodociągowej posiadało na koniec 2020 roku 83,3% budynków mieszkalnych w gminie Karsin. Był to wynik lepszy niż powiatu kościerskiego (82,3%) i gorszy od województwa pomorskiego (90,9%). Na przestrzeni lat 2016-2020 wskaźnik ten utrzymuje się na zbliżonym poziomie z niewielkimi wahaniami na plus oraz na minus.

Wykres 32. Dostęp budynków mieszkalnych do sieci wodociągowej w gminie Karsin, powiecie kościerskim oraz województwie pomorskim w latach 2016-2020 – procentowy udział w całości zasobu

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

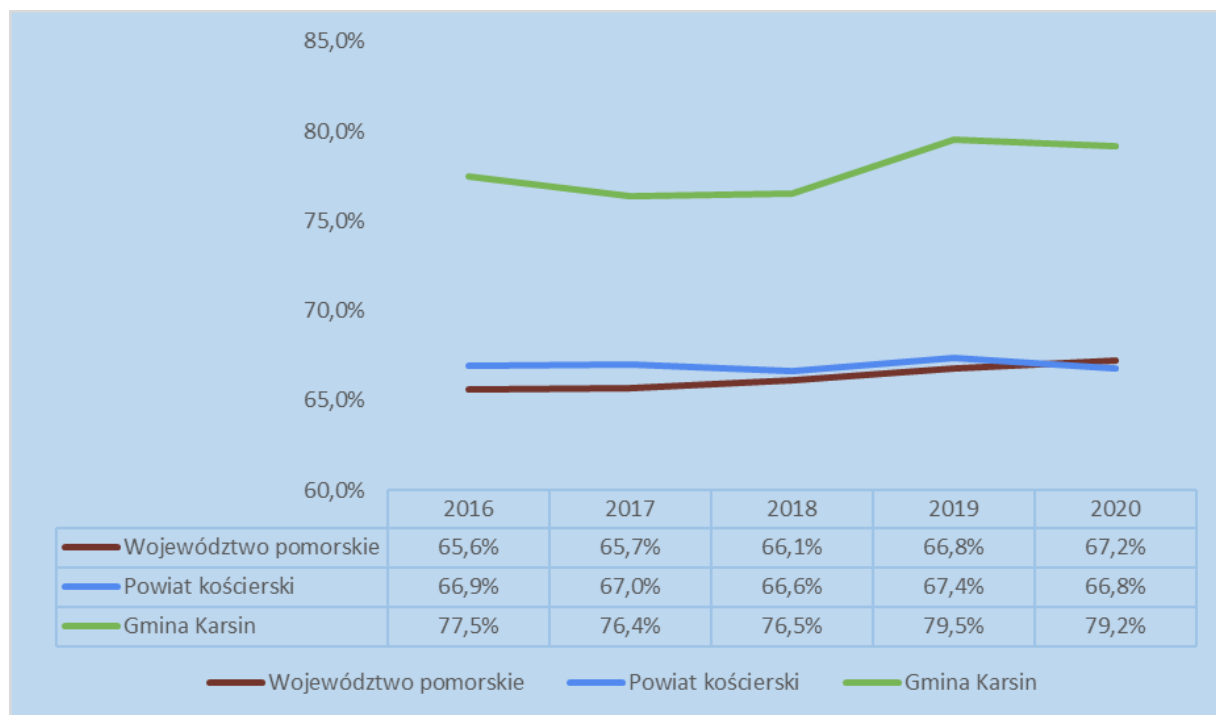
Łączna długość sieci wodociągowej w gminie wyniosła w 2020 roku 87,8 km, o 0,5 km więcej niż w roku poprzednim oraz 2,2 km więcej niż w 2016. Natomiast liczba osób korzystających z sieci wodociągowej wyniosła 4 976 co stanowiło 79,49% populacji gminy. Był to wynik najwyższy na przestrzeni lat 2016-2020.

Jeżeli chodzi o dostęp do sieci kanalizacyjnej, na koniec 2020 roku posiadało go 79,2% budynków mieszkalnych na terenie gminy Karsin. Stanowiło to nieznaczny spadek w porównaniu do roku poprzedniego, jednak w stosunku do roku 2016 wskaźnik wzrósł o 1,7%.

Długość sieci kanalizacyjnej wyniosła 94,4 km, co było niewielkim wzrostem w stosunku do roku poprzedniego (94 km). Wyraźnie widoczny jest natomiast wzrost inwestycji w stosunku do roku 2016, kiedy to gmina Karsin posiadała sieć kanalizacyjną o długości 88,2 km.

Należy w tym miejscu podkreślić, że gmina Karsin może pochwalić się zdecydowanie ponadprzeciętnym poziomem dostępu do tej infrastruktury w porównaniu do powiatu kościerskiego (dostęp w 2020 roku posiadało 66,8% budynków mieszkalnych) oraz województwa pomorskiego (dostęp w 2020 roku posiadało 67,2% budynków mieszkalnych).

Wykres 33. Dostęp budynków mieszkalnych do sieci kanalizacyjnej w gminie Karsin, powiecie kościerskim oraz województwie pomorskim w latach 2016-2020 – procentowy udział w całości zasobu

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Dysproporcja ta ulega zwiększeniu jeżeli weźmiemy pod uwagę tylko tereny wiejskie. W przypadku całej Polski średni poziom dostępu budynków mieszkalnych do sieci kanalizacyjnej na terenach wiejskich wyniósł tylko 37,7%, co jest wynikiem ponad dwukrotnie niższym od gminy Karsin.

Tabela 19. Dostęp do sieci kanalizacyjnej na terenach wiejskich w latach 2016-2020 – procentowy udział w całości zasobu

	2016	2017	2018	2019	2020
Polska	35,0%	35,4%	36,2%	37,2%	37,7%
Województwo pomorskie	56,1%	56,6%	57,1%	58,3%	59,0%
Powiat kościerski	59,6%	59,7%	59,1%	60,2%	59,6%
Gmina Karsin	77,5%	76,4%	76,5%	79,5%	79,2%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

łącznie na terenie gminy Karsin dostęp do sieci kanalizacyjnej posiadało w 2020 roku 4 628 mieszkańców, co stanowi 73,90% populacji.

Pomimo bardzo dobrego, na tle powiatu i województwa, dostępu budynków mieszkalnych do infrastruktury sieciowej, w dalszym ciągu nie wszyscy mieszkańcy gminy Karsin mogą z niej korzystać. Istnieje zatem ciągłą potrzeba inwestycji w tym zakresie, jak również szukania dla nich alternatyw w postaci np. przydomowych oczyszczalni ścieków.

4.3 GOSPODARKA ODPADAMI

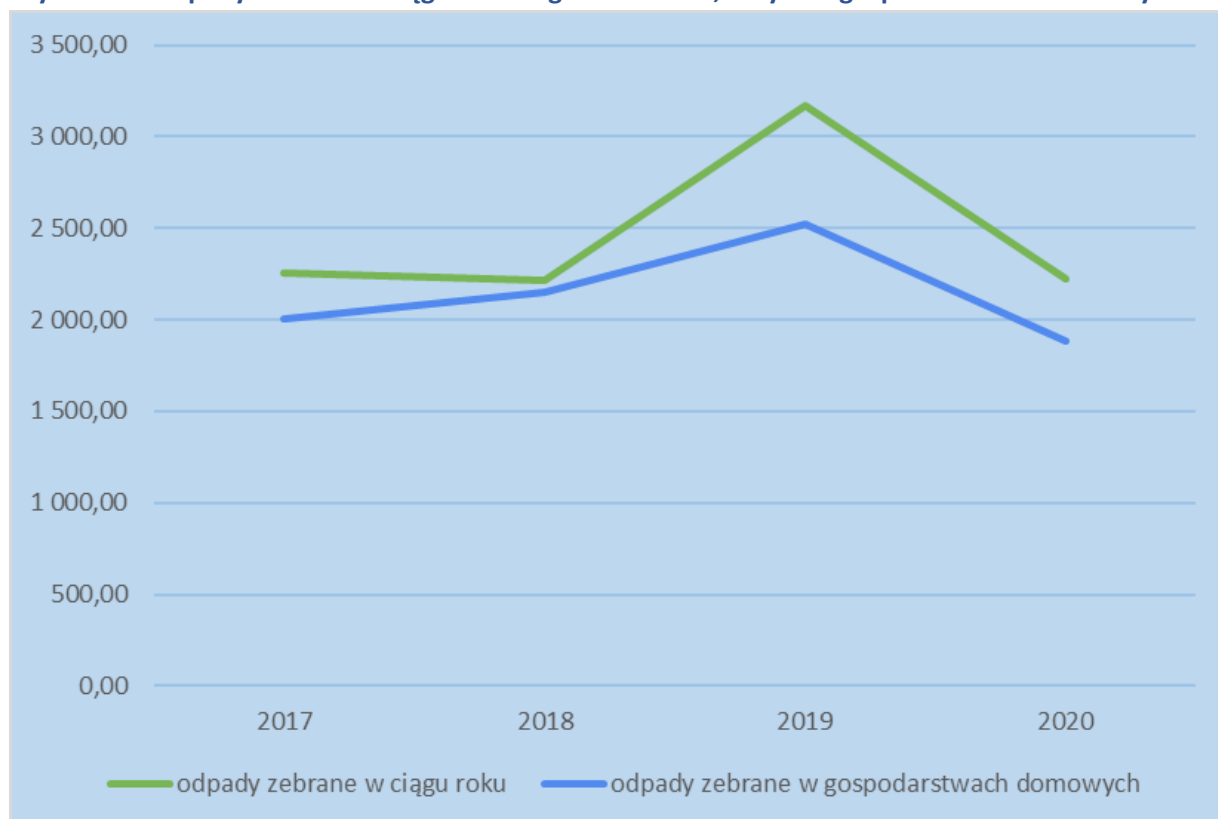
Gmina Karsin prowadzi odbiór odpadów komunalnych przy pomocy wyłonionych w przetargu wykonawców odpowiadających za ich odbiór, transport i zagospodarowanie. Gmina nie posiada jednak możliwości ich przetwarzania, dlatego zebrane odpady przekazywane są do Zakładu Utylizacji Odpadów Komunalnych „Stary Las” Sp. z o.o. położonego w gminie wiejskiej Starogard Gdański.

W ramach systemu selektywnej zbiórki odpadów zbierane są następujące ich rodzaje:

- Tworzywo sztuczne, metale i opakowania wielomateriałowe;
- Szkło;
- Papier;
- Popioły;
- Odpady biodegradowalne;
- Odpady zmieszane;
- Odpady wielkogabarytowe.

W roku 2020 łączna waga zebranych odpadów wyniosła 2 220,27 ton, z czego 1 883,47 ton pochodziło z gospodarstw domowych. Był to poziom podobny do lat 2017-2018, ale zdecydowanie niższy niż w roku 2019 kiedy zebrano ponad 3 100 ton odpadów, w tym ponad 2 500 ton z gospodarstw domowych. Jeden mieszkaniec gminy wyprodukował średnio 355 kg, o 152 kg mniej niż w roku poprzednim, kiedy wskaźnik ten wyniósł 507 kg.

Wykres 34. Odpady zebrane w ciągu roku w gminie Karsin, w tym w gospodarstwach domowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Liczba odpadów selektywnych zebranych w 2020 roku wyniosła 798,72 ton, co stanowiło spadek o 15,93% w stosunku do roku poprzedniego.

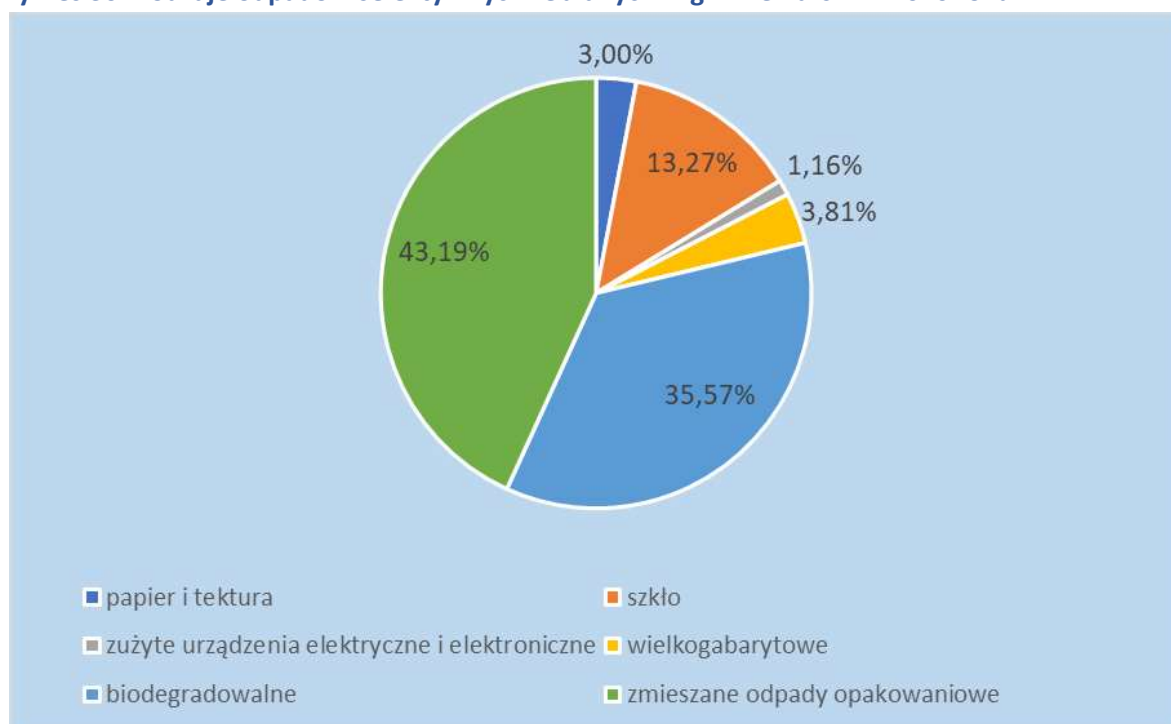
Wykres 35. Odpady selektywne zebrane w gminie Karsin w latach 2017-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Wśród odpadów selektywnych większość stanowiły odpady biodegradowalne oraz zmieszane odpady opakowaniowe.

Wykres 36. Rodzaje odpadów selektywnych zebranych w gminie Karsin w 2020 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Stosunkowo najmniej wyprodukowano odpadów papierowych i tekturowych, wielkogabarytowych oraz zużytych urządzeń elektrycznych i elektronicznych.

W przypadku odpadów zmieszanych, w roku 2020 w gminie Karsin wyprodukowano ich 1 421,55 ton, co stanowiło bardzo duży (36,04%) spadek w stosunku do roku poprzedniego. Rok 2019 wydaje się jednak anomalią nieporównywalną z innymi latami w okresie 2016-2020.

Wykres 37. Odpady zmieszane zebrane w gminie Karsin w latach 2016-2020

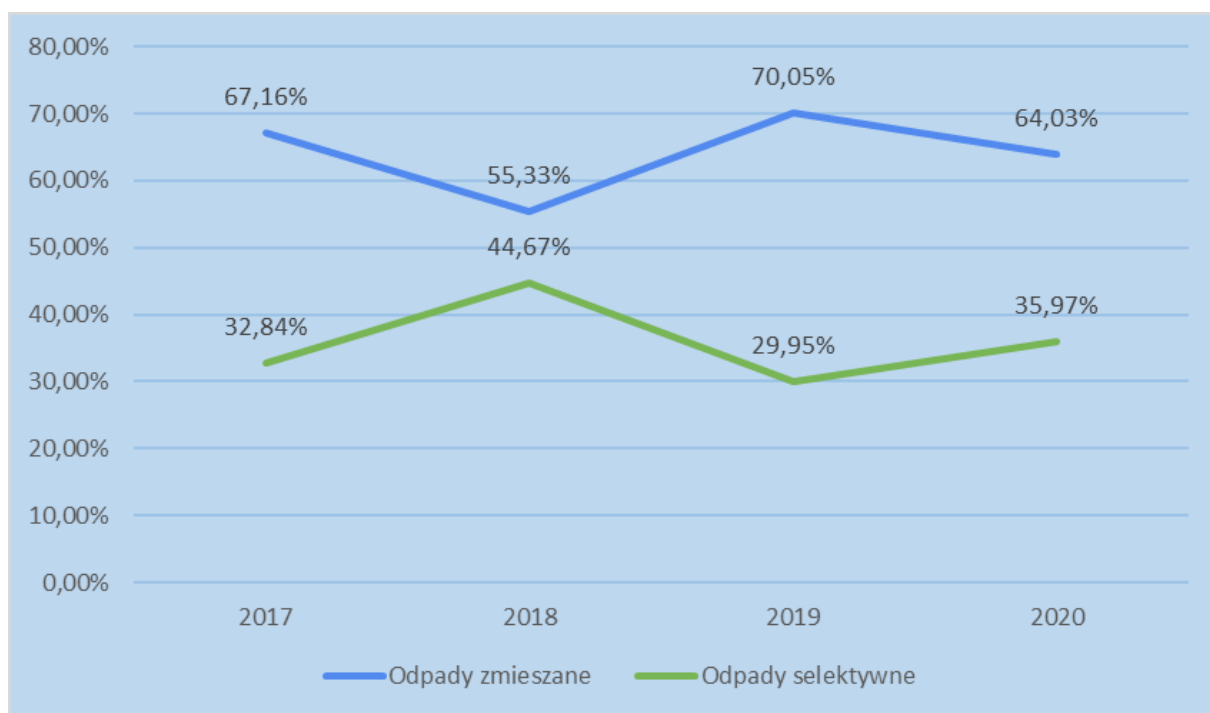
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

81,31% odpadów zmieszanych pochodziło z gospodarstw domowych i był to najmniejszy odsetek w latach 2016-2020, nie biorąc pod uwagę roku 2019, który ponownie wydaje się być anomalią. Takie dane mogą świadczyć o zwiększającej się świadomości mieszkańców gminy Karsin w zakresie segregacji odpadów.

Aby dokładniej przyjrzeć się tej kwestii, należy przeanalizować stosunek odpadów selektywnych do odpadów zmieszanych. W roku 2020 wynosił on 35,97% do 64,03%, co stanowiło poprawę w stosunku do roku poprzedniego, kiedy odpady selektywne stanowiły tylko 29,95% wszystkich zebranych odpadów. Jednak w porównaniu do roku 2018 zaobserwować można zmianę negatywną.

Wydaje się zatem, że pomimo nieznacznej poprawy jakości segregacji odpadów przez mieszkańców, ważnym zadaniem gminy Karsin powinno być dalsze uświadamianie ich w tym zakresie. Jest to niezbędny element związany, między innymi, z rosnącymi wymogami unijnymi.

Wykres 38. Stosunek odpadów selektywnych do odpadów zmieszanych w gminie Karsin w latach 2017-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

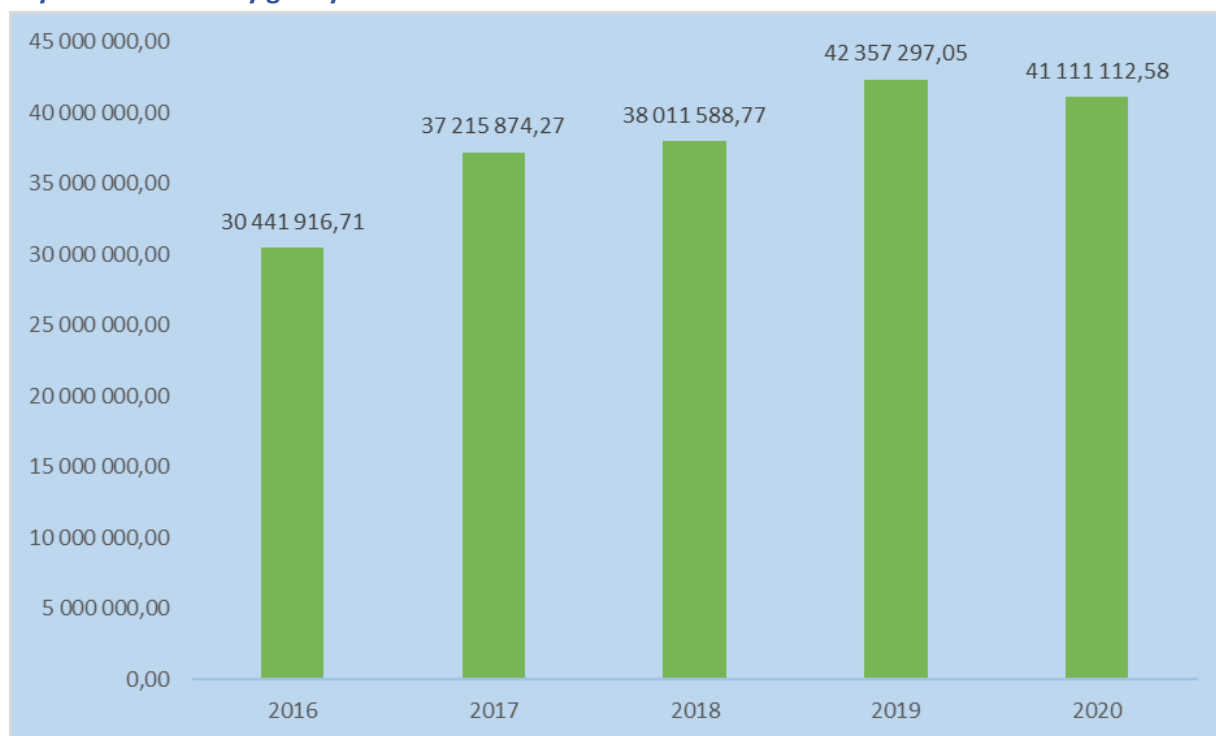
5. DIAGNOZA UWARUNKOWAŃ FINANSOWYCH

5.1 DOCHODY I WYDATKI

W celu zrozumienia sytuacji ekonomicznej gminy Karsin należy przeanalizować jej dochody i wydatki z ostatnich lat.

W roku 2020 dochody gminy wyniosły 41 111 112,58 zł i były niewiele niższe niż w roku poprzednim. Patrząc jednak na przedział lat 2016-2020 widoczny jest wyraźny, stopniowy wzrost dochodów gminy.

Wykres 39. Dochody gminy Karsin w latach 2016-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych gminy Karsin

Przeliczając te dane na jednego mieszkańca dochód w roku 2020 wyniósł 6 578,83 zł. Był to wzrost o 35,05% w stosunku do roku 2016, kiedy wskaźnik ten wynosił 4 871,49 zł. Gmina prezentuje się pozytywnie na tle powiatu kościerskiego i województwa pomorskiego. O ile w roku 2020 średni dochód na mieszkańca był nieco niższy od obu wymienionych jednostek, o tyle w latach 2017-2019 gmina osiągała lepsze wyniki zarówno od powiatu jak i województwa.

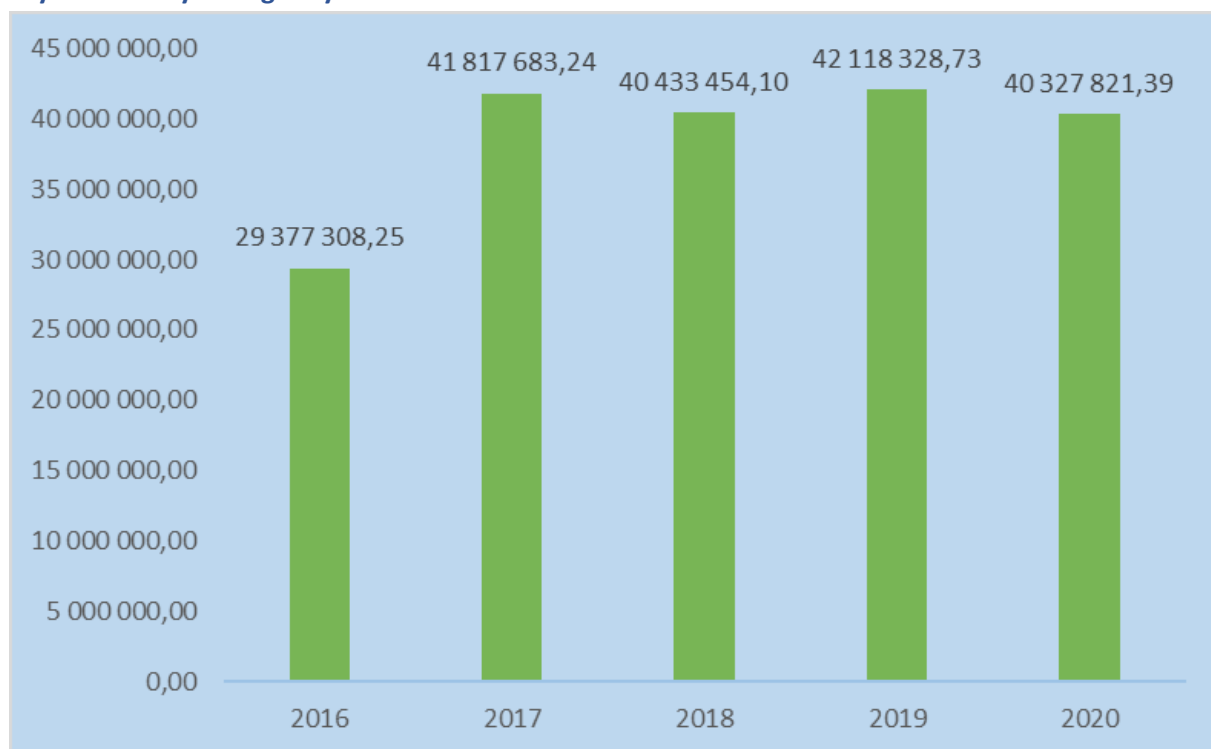
Tabela 20. Dochód gminy Karsin, powiatu kościerskiego i województwa pomorskiego w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2016-2020

	2016	2017	2018	2019	2020
Województwo pomorskie	4 925,51 zł	5 325,11 zł	5 821,58 zł	6 401,35 zł	6 995,52 zł
Powiat kościerski	4 593,39 zł	5 205,08 zł	5 524,37 zł	5 829,71 zł	6 617,30 zł
Gmina Karsin	4 871,49 zł	5 946,93 zł	6 075,05 zł	6 775,00 zł	6 578,83 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Drugą stroną budżetu wszystkich jednostek samorządu terytorialnego są wydatki. W przypadku gminy Karsin w roku 2020 wyniosły one 40 327 821,39 zł, co podobnie jak w przypadku dochodów, stanowiło nieznaczny spadek w stosunku do roku poprzedniego.

Wykres 40. Wydatki gminy Karsin w latach 2016-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych gminy Karsin

Na powyższym wykresie widoczny jest wyraźny, ponad czterdziestoprocentowy wzrost wydatków pomiędzy rokiem 2016 a 2017. Od tego czasu wskaźnik utrzymuje się na zbliżonym poziomie notując niewielkie wahania na plus oraz minus.

Gmina Karsin ponownie prezentuje się pozytywnie na tle powiatu kościerskiego oraz województwa pomorskiego analizując wydatki w przeliczeniu na jednego mieszkańca. W roku 2020 wskaźnik ten osiągnął poziom 6 453,48 zł i był wyższy o ponad 400 zł niż w powiecie oraz niższy niż w województwie. Jednak, jak w przypadku dochodów, w latach 2017-2019 gmina wydawała więcej niż obie jednostki samorządu terytorialnego, w skład których wchodzi.

Tabela 21. Wydatki gminy Karsin, powiatu kościerskiego i województwa pomorskiego w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2016-2020

	2016	2017	2018	2019	2020
Województwo pomorskie	4 725,69 zł	5 339,77 zł	6 041,60 zł	6 525,81 zł	6 856,61 zł
Powiat kościerski	4 394,91 zł	5 407,18 zł	5 923,63 zł	5 752,72 zł	6 052,20 zł
Gmina Karsin	4 701,12 zł	6 682,28 zł	6 462,12 zł	6 736,78 zł	6 453,48 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Analizując wydatki w podziale na kategorie uwidaczniają się najważniejsze z nich. W roku 2020 w gminie Karsin były to:

- Pomoc społeczna – 35,50%;
- Oświata i wychowanie – 27,50%;
- Rolnictwo i transport – 12,20%;
- Administracja publiczna – 7,80%;
- Gospodarka mieszkaniowa, działalność usługowa, komunalna i ochrona środowiska – 6,70%.

12% wydatków stanowiły te związane z działaniami inwestycyjnymi. Był to wynik gorszy niż w latach poprzednich. Rekordowy odsetek wydatków inwestycyjnych zanotowany był w roku 2017, kiedy wyniósł 23,10%. Dane te zbieżne są ze szczytem wydatkowania środków unijnych z perspektywy finansowej 2014-2020.

W celu podsumowania danych finansowych należy zestawiać dochody i wydatki obok siebie. Najlepiej do tego celu posłużą dane w przeliczeniu na 1 mieszkańca.

Tabela 22. Dochody i wydatki gminy Karsin w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2016-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

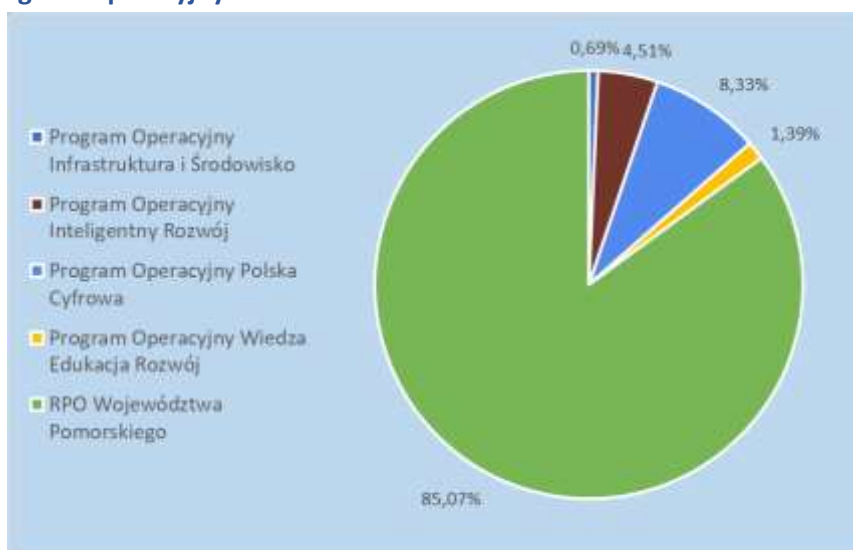
Pozytywnym i pożądanym zjawiskiem, świadczącym o stabilności finansowej gminy jest wyższy poziom dochodów niż wydatków. Z taką sytuacją mamy do czynienia w roku 2016 oraz w latach 2019-2020. Świadczy to o prawidłowym zarządzaniu gminą Karsin.

5.2 ŚRODKI ZEWNĘTRZNE

Jednym z kluczowych zadań samorządu terytorialnego jest pozyskiwanie środków zewnętrznych. Jest ono również miarą aktywności społeczeństwa oraz podmiotów gospodarczych.

W latach 2017-2020 złożonych zostało łącznie 288 wniosków o dofinansowanie z gminą Karsin wskazaną jako miejsce realizacji. Aż 245 z nich ubiegało się o środki w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego. Wśród pozostałych najczęściej (24) dotyczyło Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa, a tylko 2 Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko

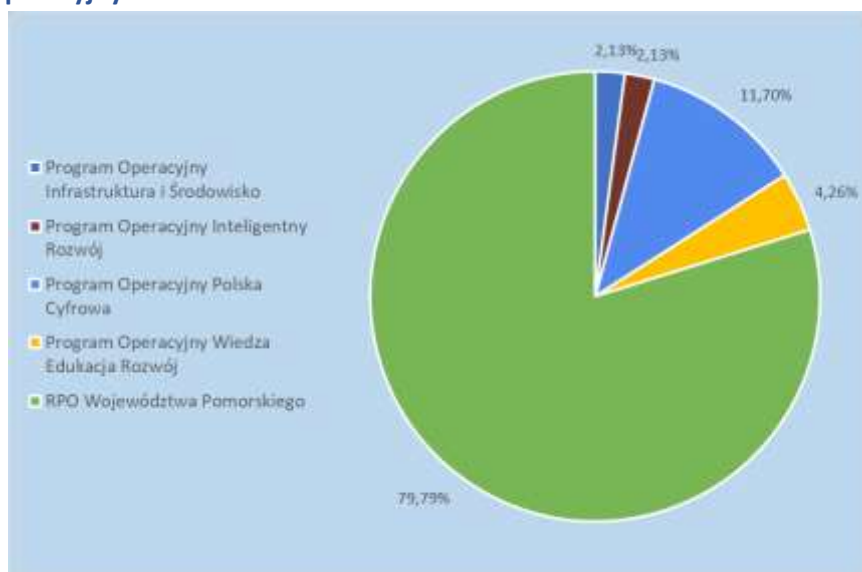
Wykres 41. Podział wniosków o dofinansowanie ze środków europejskich w gminie Karsin ze względu na Program Operacyjny

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

94 z powyższych wniosków zostało wybranych do dofinansowania, z czego 75 dotyczyło RPO WP 2014-2020, 11 POPC 2014-2020, 4 POWER 2014-2020 i po 2 POiIS 2014-2020 oraz POIR 2014-2020.

Wykres 42. Podział umów o dofinansowanie ze środków europejskich w gminie Karsin ze względu na Program Operacyjny

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Wśród najważniejszych projektów realizowanych ze środków europejskich przez gminę Karsin wymienić można następujące:

Tabela 23. Projekty realizowane przez gminę Karsin ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2014-2020

Tytuł projektu	Wartość projektu	Dofinansowanie z UE	Program Operacyjny
Rozbudowa i modernizacja mechaniczno-biologiczno-chemicznej oczyszczalni ścieków w miejscowości Cisewie	4 056 975,15 zł	2 707 657,29 zł	Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego
Ochrona i popularyzacja wartości przyrodniczych obszaru Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego poprzez budowę wieży widokowej i budynku edukacji ekologicznej Przytarni	2 642 389,04 zł	2 075 939,78 zł	Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego
Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowości Zamość	2 514 062,43 zł	1 660 441,88 zł	Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego
Akademia możliwości	1 511 238,86 zł	1 284 553,03 zł	Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego
Pomorskie Szlaki Kajakowe – Z nurtem Wdy	1 100 801,33 zł	765 043,59 zł	Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego
Jestem rodzicem, wracam do pracy! Gmina Karsin stawia na żłobek	530 456,75 zł	450 888,24 zł	Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego
Budowa Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych w Cisewiu	270 450,00 zł	186 580,36 zł	Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego
Rozbudowa i doposażenie RIPOK „Stary Las”	3 643 386,70 zł	2 550 315,60 zł	Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie mapadotacji.gov.pl

Poza powyższymi projektami gmina realizowała również szereg projektów współfinansowanych ze środków zewnętrznych innych niż europejskie. Były to głównie działania inwestycyjne związane z budową i przebudową dróg.

- Przebudowa (modernizacja) drogi gminnej Osowo-Białe Błoto;
- Przebudowa (modernizacja) drogi gminnej Osowo-Białe Błoto II etap;
- Przebudowa nawierzchni drogowych wraz z budową kanalizacji deszczowej ulic w miejscowości Karsin;
- Przebudowa (modernizacja) drogi gminnej Osowo-Białe Błoto - III etap;
- Budowa drogi gminnej Wiele-Robaczkowo;
- Przebudowa (modernizacja) drogi gminnej Białe Błoto - Zamość I etap;

- Budowa zbiornika retencyjnego wody pitnej wraz z budynkiem pompowni sieciowej w miejscowości Karsin;
- Rozbiórka istniejącego mostu i budowa nowego mostu drogowego przez rzekę Wda w miejscowości Miedzno wraz z przebudową drogi;
- Przebudowa (modernizacja) drogi gminnej Białe Błoto - Zamość II etap;
- Modernizacja drogi dojazdowej do gruntów rolnych Karsin – Dąbrowa (II etap);
- Budowa ulicy Ogrodowej i Świerkowej w Karsinie wraz z kanalizacją deszczową.

6. WNIOSKI

Diagnoza stanowi punkt wyjścia do opracowania Strategii Rozwoju Gminy Karsin do 2030 r. Aby zapewnić kompleksowość dokumentu analizie poddane zostały najważniejsze aspekty społeczno-gospodarcze.

Przygotowaniu dokumentu towarzyszyły trzy zasady:

- Rzetelność – polegająca na precyzyjnym opisaniu sytuacji gminy. W tym celu treść dokumentu została uzupełniona o szereg tabel, wykresów i map ułatwiających dokładną analizę danych.
- Aktualność – polegająca na oparciu treści dokumentu o jak najbardziej aktualne dostępne dane statystyczne i inne informacje. W tym celu w większości obszarów tematycznych wzięto pod uwagę dane za okres 2016-2020.
- Istotność – polegająca na przedstawieniu informacji o dużej wadze dla dalszego procesu prac nad dokumentem strategicznym. W tym celu dokument zawiera dane dotyczące najważniejszych obszarów społeczno-gospodarczych ze szczególnym uwzględnieniem indywidualnej sytuacji gminy Karsin.

Poniższe podrozdziały zawierają najważniejsze wnioski z diagnozy w podziale na główne obszary:

- Uwarunkowania przestrzenne;
- Uwarunkowania społeczne;
- Uwarunkowania gospodarcze;
- Uwarunkowania infrastrukturalne;
- Uwarunkowania finansowe.

6.1 WNIOSKI Z DIAGNOZY PRZESTRZENNEJ

1. Gmina Karsin zlokalizowana jest w atrakcyjnej turystycznie południowej części województwa pomorskiego, na terenie Borów Tucholskich.
2. Gmina podzielona jest na 11 sołectw. Znajdują w niej 22 miejscowości.
3. Ponad połowę obszaru gminy pokrywają grunty leśne, zadrzewione oraz zakrzewione. 37,80% stanowią użytki rolne, a 5,78% grunty pod wodami.
4. Gmina posiada bardzo duży potencjał turystyczny związany z obszarami położonymi wokół jezior Wdzydze oraz Wielewskiego.
5. Lasy gminy składają się prawie wyłącznie z borów sosnowych.
6. Północna część gminy znajduje się na terenie Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego. Natomiast cała gmina znajduje się w obszarze Natura 2000 Bory Tucholskie.
7. Na terenie gminy znajdują się 4 pomniki przyrody.
8. Gmina znajduje się w strefie klimatu umiarkowanego. Szczyt atrakcyjności turystycznej przypada w okresie czerwiec-sierpień.
9. Warunki nasłonecznienia gminy pozwalają na inwestycje w fotowoltaikę.

6.2 WNIOSKI Z DIAGNOZY UWARUNKOWAŃ SPOŁECZNYCH

1. Populacja gminy Karsin na przestrzeni ostatnich lat wydaje się utrzymywać na stabilnym poziomie i nie wykazuje trendu. Potwierdza to również brak zmiany gęstości zaludnienia w latach 2016-2020.
2. Populacja gminy Karsin powinna zwiększyć się do roku 2030 o ok. 5%.
3. Saldo migracji gminy w latach 2019-2020 było pozytywne i wyższe niż powiatu kościerskiego.
4. Nowi mieszkańcy gminy trafiają do niej z miast. Natomiast do miast częściej wyprowadzają się dotychczasowi mieszkańcy gminy.
5. Przyrost naturalny gminy waha się pomiędzy negatywnym a pozytywnym. Ignorując jednak rok 2020 naznaczony pandemią Covid-19, wskaźnik przyrostu naturalnego w gminie był częściej pozytywny.
6. W populacji gminy Karsin w niewielkim stopniu przeważają mężczyźni.
7. Piramida demograficzna gminy jest zbliżona do danych na poziomie krajowym. Mężczyźni przeważają w grupach wiekowych do 69 lat.
8. Osoby w wieku produkcyjnym stanowiły w roku 2020 blisko 60% populacji.
9. Grupa osób w wieku poprodukcyjnym jest jedyną wykazującą stały trend rosnący w latach 2016-2020. Świadczy to o starzeniu się społeczeństwa gminy.
10. Liczba rodzin oraz osób korzystających ze wsparcia Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Karsinie malała w latach 2018-2020.
11. Najważniejszymi powodami udzielania pomocy społecznej w gminie są długotrwała i ciężka choroba, ubóstwo, niepełnosprawność oraz potrzeba ochrony macierzyństwa.
12. Liczba beneficjentów środowiskowej pomocy w gminie Karsin ulega stałemu zmniejszeniu od 2016 roku.
13. Na terenie gminy znajduje się jeden dom pomocy społecznej, jedno schronisko oraz jeden środowiskowy dom samopomocy. Brak jest placówek wsparcia całodobowego oraz dziennego dla seniorów. Ten brak będzie odczuwalny coraz bardziej wraz ze starzejącym się społeczeństwem gminy.
14. Na terenie gminy zlokalizowana są dwie placówki NZOZ oferujące, poza podstawową opieką zdrowotną, dwie usługi specjalistyczne.
15. Liczba porad lekarskich w gminie spadała w latach 2016-2020.
16. Na terenie gminy w latach 2016-2020 doszło do 39 wypadków drogowych oraz 116 kolizji. Odnotowano ponadto 316 przestępstw.
17. Pomiędzy rokiem 2016 a 2020 znacząco spadła liczba wykroczeń.
18. Ponad 73% zgłoszeń do straży pożarnej w gminie Karsin dotyczy miejscowych zagrożeń. Niecałe 20% ma związek z pożarami.
19. Tereny wokół Jeziora Wdzydze oraz wzdłuż całego przebiegu Wdy to tereny stanowiące zagrożenie powodziowe.
20. Gmina posiada stosunkowo wyższy poziom zgłoszeń do jednostek ochrony przeciwpożarowej na 1000 ludności niż dane dotyczące powiatu kościerskiego i województwa pomorskiego.
21. Na terenie gminy funkcjonuje jeden żłobek. Liczba dzieci do lat 3 w gminie ulega zmniejszeniu.
22. Na terenie gminy funkcjonują 3 przedszkola i 1 punkt przedszkolny o łącznej liczbie miejsc wynoszącej 272.

23. Liczba dzieci w wieku przedszkolnym w gminie utrzymuje się na stałym poziomie z małym wzrostem w roku 2020. Ponad 83% populacji tych dzieci objętych jest wychowaniem przedszkolnym.
24. Na terenie gminy funkcjonują 3 szkoły podstawowe o łącznej liczbie dostępnych miejsc wynoszącej 581.
25. W roku 2020 do szkół podstawowych w gminie uczęszczało 568 uczniów, co stanowiło niewielki spadek w stosunku do roku 2019. Jednak od roku 2016 wzrost liczby uczniów wyniósł ponad 25%.
26. Współczynnik skolaryzacji netto w gminie Karsin ulega zmniejszeniu w latach 2018-2020. Może to świadczyć o zwiększającej liczbie dzieci z gminy uczęszczających do szkół na terenie innych gmin.
27. Dziedzictwo kulturowe gminy Karsin związane jest z jej położeniem w południowej części Kaszub. Ponad 10% mieszkańców w roku 2011 deklarowało kaszubską przynależność etniczną.
28. Na terenie gminy działają 3 domy kultury oraz Gminna Biblioteka Publiczna w Karsinie wraz z trzema filiami.
29. Instytucje kultury w gminie organizują rocznie ponad 100 wydarzeń, w których uczestniczy ok. 11 000 ludzi.
30. Na terenie gminy znajduje się 8 zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru NID oraz 177 obiektów zabytkowych.
31. Potencjał turystyczny gminy Karsin jest jednym z jej największych atutów oraz powinien być jednym z głównych celów inwestycyjnych.
32. Gmina może pełnić funkcję miejsca rekreacji weekendowej dla mieszkańców regionu, jak również być atrakcyjnym przystankiem dla turystów podróżujących nad Morze Bałtyckie.
33. Oferta turystyczna gminy skupia się wokół dwóch największych akwenów wodnych czyli jezior Wdzydze oraz Wieliewskiego. Funkcjonują tam ośrodki wypoczynkowe oraz domki letniskowe. Łącznie obiekty na terenie gminy zapewniają 1 188 miejsc w tym 50 całorocznych.
34. Przez teren gminy przebiega szereg szlaków pieszych i rowerowych.
35. Drogi i ścieżki rowerowe powinny stanowić jeden z głównych celów inwestycji związanych z infrastrukturą turystyczną. W szczególności dobre połączenie miejscowości rekreacyjnych położonych przy jeziorach powinien zwiększyć dostępność tych miejsc i ich atrakcyjność turystyczną.
36. Liczba organizacji pozarządowych w gminie Karsin w przeliczeniu na 1000 mieszkańców jest na zbliżonym poziomie w stosunku do powiatu kościerskiego, jednak dużo niższa w porównaniu do województwa pomorskiego.
37. Frekwencja wyborcza w gminie Karsin regularnie znajduje się w czołówce powiatu oraz województwa. Szczególnie dużym zainteresowaniem cieszą się wybory samorządowe oraz wybory na Prezydenta RP. Świadczy to o dużej dojrzałości obywatelskiej w gminie.

6.3 WNIOSKI Z DIAGNOZY UWARUNKOWAŃ GOSPODARCZYCH

1. Na koniec roku 2020 w gminie Karsin pracowało o ponad 14% osób więcej niż w roku poprzednim. Ponad połowę z nich stanowili mężczyźni. Na przestrzeni lat 2016-2020 widoczny jest niewielki trend wzrostowy.
2. 23,68% populacji osób w wieku produkcyjnym to osoby pracujące. Jest to poziom niższy niż powiatu kościerskiego i województwa pomorskiego. Główną przyczyną dysproporcji jest mniejsze zurbanizowanie gminy i związana z nią duża liczba osób prowadzących działalność rolniczą (nie ujętych w statystykach zatrudnionych).
3. Liczba bezrobotnych na przestrzeni lat 2016-2020 spadła.
4. Większość bezrobotnych stanowią kobiety.
5. Największą grupę bezrobotnych stanowią osoby młode, do 25 i 30 roku życia.
6. W roku 2020 ponad połowę bezrobotnych stanowiły osoby bezrobotne długotrwale.
7. Liczba podmiotów gospodarczych działających na terenie gminy stale rośnie od roku 2016.
8. Zdecydowana większość z nich to podmioty prywatne oraz zatrudniające do 9 osób (97,33%).
9. Najpopularniejsze sektory według PKD 2007 to budownictwo, handel, naprawa pojazdów mechanicznych i przetwórstwo przemysłowe.
10. Największa liczba gospodarstw rolnych w gminie to te o powierzchni od 1 do 5 hektarów (34,54%) oraz powyżej 15 hektarów (31,13%). Średnia wielkość gospodarstwa wynosi 16,54 hektara.
11. Łączna powierzchnia gospodarstw rolnych wyniosła 7 757,95 hektarów z czego blisko 70% stanowiły użytki rolne.
12. Wyposażenie gospodarstw rolnych w ciężki sprzęt rolniczy w gminie Karsin jest na poziomie zbliżonym do powiatu kościerskiego i województwa pomorskiego.
13. Liczba pracujących w rolnictwie wyniosła 491 osób z czego ponad 60% to mężczyźni.

6.4 WNIOSKI Z DIAGNOZY INFRASTRUKTURY

1. Sieć komunikacyjna gminy Karsin oparta jest o drogi powiatowe i gminne, które skupiają się głównie w centrum pomiędzy większymi miejscowościami.
2. Przez gminę nie przebiegają żadne drogi wojewódzkie ani krajowe.
3. Bardzo duży odsetek dróg w gminie stanowią drogi nieutwardzone, gruntowe.
4. Potrzeba modernizacji sieci drogowej gminy związana jest z rozwojem jej potencjału turystycznego.
5. Przez gminę przebiega jedna linia kolejowa, z jednym przystankiem w miejscowości Karsin.
6. Poprawa dostępności komunikacyjnej gminy powinna być jednym z głównych celów jej rozwoju.
7. Zasoby mieszkaniowe gminy Karsin w latach 2016-2020 ulegały zwiększeniu, pomimo zmniejszenia liczby budynków mieszkalnych w roku 2020.
8. Liczba mieszkań w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w gminie jest zbliżona do powiatu kościerskiego i zdecydowanie niższa niż w województwie pomorskim.
9. W latach 2016-2020 oddano do użytku 99 nowych mieszkań w gminie.
10. Mieszkania w gminie Karsin są bardzo dobrze wyposażone w infrastrukturę techniczno-sanitarną.
11. Dostęp do sieci wodociągowej posiada 83,3% budynków mieszkalnych w gminie. Ten wynik jest wyższy niż średnia w powiecie kościerskim.
12. Długość sieci wodociągowej wyniosła 87,8 km w roku 2020.
13. Dostęp do sieci kanalizacyjnej posiada blisko 80% budynków mieszkalnych w gminie. Jest to wynik bardzo wysoki w stosunku do powiatu kościerskiego, województwa pomorskiego, a w szczególności do średniego dostępu do kanalizacji na terenach wiejskich w Polsce.
14. Długość sieci kanalizacyjnej wyniosła 94,4 km w roku 2020.
15. Dostęp do obu sieci posiada zdecydowana większość mieszkańców gminy. Dalsze inwestycje są jednak wskazane.
16. W roku 2020 mieszkańcy gminy Karsin wyprodukowali ponad 2 200 ton odpadów z czego ponad 1 880 pochodziło z gospodarstw domowych. Średnio na mieszkańca przypadło 355 kg wyprodukowanych odpadów.
17. Liczba odpadów selektywnych w roku 2020 zmalała w stosunku do dwóch poprzednich lat.
18. Wśród odpadów selektywnych zebranych w gminie przeważają odpady opakowaniowe, odpady biodegradowalne i szkło.
19. W gminie każdego roku produkuje się więcej odpadów zmieszanych niż selektywnych. Dysproporcja pomiędzy nimi utrzymuje się na zbliżonym poziomie. Niezbędnym działaniem gminy jest dalsze uświadamianie mieszkańców w zakresie segregacji odpadów.

6.5 WNIOSKI Z DIAGNOZY UWARUNKOWAŃ FINANSOWYCH

1. Dochody gminy Karsin w latach 2016-2020 ulegały stopniowemu zwiększeniu, szczególnie od roku 2017. W roku 2020 wyniosły ponad 41 mln zł.
2. Dochody w przeliczeniu na jednego mieszkańca gminy w roku 2020 wyniosły 6 578,83 zł i był to bardzo duży wzrost w porównaniu do roku 2016 (4 871,49 zł).
3. Dochód na mieszkańca gminy w latach 2017-2019 był większy niż w powiecie kościerskim i województwie pomorskim.
4. Podobnie jak dochody, w latach 2016-2020 trendowi rosnącemu uległy również wydatki gminy. W roku 2020 wyniosły one ponad 40 mln zł.
5. Wydatki w przeliczeniu na mieszkańca w roku 2020 wyniosły 6 453,48 zł i był to, ponownie, znaczący wzrost w stosunku do roku 2016 (4 701,12 zł).
6. Wydatki na mieszkańca w gminie są wyższe niż te w powiecie kościerskim i zbliżone do województwa pomorskiego.
7. Najwięcej wydatków związanych jest z pomocą społeczną, oświatą i wychowaniem oraz rolnictwem i transportem.
8. 12% wydatków poniesionych w roku 2020 było na inwestycje. Najwięcej na inwestycje przeznaczono w roku 2017, ponad 23%.
9. Dochody gminy Karsin w latach 2019-2020 przewyższały wydatki co świadczy o prawidłowym zarządzaniu finansami jst.
10. Zdecydowana większość środków zewnętrznych pozyskiwanych na terenie gminy Karsin pochodzi z Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Pomorskiego (ponad 80%).
11. Gmina Karsin jako beneficjent zrealizowała szereg projektów w perspektywie finansowej UE 2014-2020, co świadczy o dużej zdolności pozyskiwania dofinansowania zewnętrznego.

SPIS TABEL

Tabela 1. Miejscowości gminy Karsin oraz ich części integralne	4
Tabela 2. Pomniki przyrody w gminie Karsin	9
Tabela 3. Gęstość zaludnienia gminy Karsin, powiatu kościerskiego oraz województwa pomorskiego w latach 2016-2020	13
Tabela 4. Zameldowania i wymeldowania w podziale na kierunek z/do miast i z/do wsi	14
Tabela 5. Powody przyznawania świadczeń pomocy społecznej w gminie Karsin w roku 2020.....	18
Tabela 6. Ośrodki wsparcia na terenie gminy Karsin	19
Tabela 7. Wydarzenia drogowe w gminie Karsin w latach 2016-2020.....	22
Tabela 8. Liczba przestępstw i wykroczeń w gminie Karsin w latach 2016-2020.....	22
Tabela 9. Zdarzenia wymagające udziału jednostek przeciwpożarowych na 100 mieszkańców w gminie Karsin, powiecie kościerskim oraz województwie pomorskim	24
Tabela 10. Placówki wychowania przedszkolnego w gminie Karsin	25
Tabela 11. Szkoły podstawowe w gminie Karsin	26
Tabela 12. Liczba imprez i ich uczestników w gminie Karsin w latach 2016-2020.....	30
Tabela 13. Wykaz zabytków nieruchomych w gminie Karsin	30
Tabela 14. Liczba zabytków wpisanych do ewidencji zabytków Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w poszczególnych miejscowościach gminy Karsin.....	30
Tabela 15. Procentowy udział poszczególnych grup bezrobotnych w populacji bezrobotnych w gminie Karsin w latach 2016-2020	38
Tabela 16. Podział podmiotów gospodarczych w gminie Karsin w 2020 roku ze względu na klasyfikację PKD 2007	40
Tabela 17. Liczba mieszkań na 1000 mieszkańców gminy Karsin, powiatu kościerskiego i województwa pomorskiego w latach 2016-2020.....	47
Tabela 18. Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne – procentowy udział w całości zasobu ..	48
Tabela 19. Dostęp do sieci kanalizacyjnej na terenach wiejskich w latach 2016-2020 – procentowy udział w całości zasobu	50
Tabela 20. Dochód gminy Karsin, powiatu kościerskiego i województwa pomorskiego w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2016-2020	55
Tabela 21. Wydatki gminy Karsin, powiatu kościerskiego i województwa pomorskiego w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2016-2020	56
Tabela 22. Dochody i wydatki gminy Karsin w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2016-2020	57
Tabela 23. Projekty realizowane przez gminę Karsin ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2014-2020	59

SPIS MAP

Mapa 1. Położenie gminy Karsin w województwie pomorskim oraz powiecie kościerskim	3
Mapa 2. Położenie fizycznogeograficzne gminy Karsin	4
Mapa 3. Gmina Karsin	5
Mapa 4. Lasy, łąki oraz główne rzeki i jeziora gminy Karsin	7
Mapa 5. Obszary ochrony przyrody w gminie Karsin	9
Mapa 6. Poziom nasłonecznienia w Polsce	11
Mapa 7. Mapa zagrożenia powodziowego w gminie Karsin	23
Mapa 8. Mapa Kaszub z procentowym udziałem języka kaszubskiego oraz poczucia etnicznego	29
Mapa 9. Mapa szlaków pieszych i rowerowych w gminie Karsin	32
Mapa 10. Drogi powiatowe oraz gminne w gminie Karsin	44
Mapa 11. Przebieg linii kolejowej przez gminę Karsin	45

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Rodzaje gruntów w gminie Karsin	6
Wykres 2. Rodzaje gruntów gminy Karsin na tle powiatu i województwa	6
Wykres 3. Klimat w gminie Karsin	10
Wykres 4. Średnia temperatura minimalna i maksymalna w gminie Karsin	10
Wykres 5. Zmiany populacji gminy Karsin w latach 2016-2020	12
Wykres 6. Zmiany populacji gminy Karsin, powiatu kościerskiego oraz województwa pomorskiego w latach 2016-2020	12
Wykres 7. Saldo migracji w gminie Karsin oraz powiecie kościerskim w latach 2016-2020	13
Wykres 8. Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców w gminie Karsin, powiecie kościerskim oraz województwie pomorskim w latach 2016-2020	14
Wykres 9. Populacja kobiet i mężczyzn w gminie Karsin w latach 2016-2020	15
Wykres 10. Piramida demograficzna w gminie Karsin	16
Wykres 11. Liczba ludności w podziale na ekonomiczne grupy wiekowe w gminie Karsin w latach 2016-2020 ..	17
Wykres 12. Liczba rodzin oraz osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w gminie Karsin w latach 2018-2020	18
Wykres 13. Liczba beneficjentów środowiskowej pomocy w gminie Karsin w latach 2016-2020	19
Wykres 14. Liczba porad lekarskich w gminie Karsin w latach 2016-2020	21
Wykres 15. Zdarzenia zgłaszane w gminie Karsin w 2020 roku	23
Wykres 16. Liczba dzieci w wieku do lat 3 w gminie Karsin w latach 2016-2020	25
Wykres 17. Liczba dzieci w wieku przedszkolnym w gminie Karsin w latach 2016-2020	26
Wykres 18. Liczba uczniów szkół podstawowych w gminie Karsin w latach 2016-2020	27
Wykres 19. Współczynnik skolaryzacji netto w gminie Karsin, powiecie kościerskim oraz województwie pomorskim w latach 2016-2020	28
Wykres 20. Ilość organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców w gminie Karsin, powiecie kościerskim oraz województwie pomorskim w latach 2016-2020	34
Wykres 21. Frekwencja wyborcza w gminie Karsin w latach 2014-2020	35
Wykres 22. Liczba osób pracujących w gminie Karsin w latach 2016-2020 w podziale na płeć	36
Wykres 23. Procentowy udział osób pracujących do populacji osób w wieku produkcyjnym w gminie Karsin, powiecie kościerskim i województwie pomorskim w latach 2016-2020	37
Wykres 24. Zarejestrowani bezrobotni w gminie Karsin w latach 2016-2020 w podziale na płeć	37
Wykres 25. Liczba podmiotów gospodarczych w gminie Karsin w latach 2016-2020	39
Wykres 26. Podział podmiotów gospodarki narodowej w gminie Karsin w 2020 roku ze względu na liczbę pracowników	40
Wykres 27. Podział gospodarstw rolnych w gminie Karsin ze względu na obszar	42
Wykres 28. Liczba maszyn rolniczych przypadających na jedno gospodarstwo rolne w gminie Karsin, powiecie kościerskim i województwie pomorskim	43
Wykres 29. Pracujący w gospodarstwach rolnych w gminie Karsin w podziale na płeć	43

Wykres 30. Liczba budynków mieszkalnych i mieszkań w gminie Karsin w latach 2016-2020	47
Wykres 31. Liczba oddanych nowych mieszkań w gminie Karsin w latach 2016-2020.....	48
Wykres 32. Dostęp budynków mieszkalnych do sieci wodociągowej w gminie Karsin, powiecie kościerskim oraz województwie pomorskim w latach 2016-2020 – procentowy udział w całości zasobu	49
Wykres 33. Dostęp budynków mieszkalnych do sieci kanalizacyjnej w gminie Karsin, powiecie kościerskim oraz województwie pomorskim w latach 2016-2020 – procentowy udział w całości zasobu	50
Wykres 34. Odpady zebrane w ciągu roku w gminie Karsin, w tym w gospodarstwach domowych.....	51
Wykres 35. Odpady selektywne zebrane w gminie Karsin w latach 2017-2020	52
Wykres 36. Rodzaje odpadów selektywnych zebranych w gminie Karsin w 2020 roku	52
Wykres 37. Odpady zmieszane zebrane w gminie Karsin w latach 2016-2020.....	53
Wykres 38. Stosunek odpadów selektywnych do odpadów zmieszanych w gminie Karsin w latach 2017-2020.	54
Wykres 39. Dochody gminy Karsin w latach 2016-2020	55
Wykres 40. Wydatki gminy Karsin w latach 2016-2020	56
Wykres 41. Podział wniosków o dofinansowanie ze środków europejskich w gminie Karsin ze względu na Program Operacyjny	58
Wykres 42. Podział umów o dofinansowanie ze środków europejskich w gminie Karsin ze względu na Program Operacyjny	58